

Қазақ университеті

№ 4(1268)
сәуір
1998 жыл

Газет 1948 ж.
20 сәуірінен
шыға бастады

Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің газеті

Көпжасар Нәрібаев,
Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік
ұлттық университетінің ректоры,
профессор, ҚР УҒА корреспондент-
мүшесі

Университет өмірінің жаршысы

Аршымы болып отыр

Газетіміздің оқырмандарына айтарым, жеткізген де аз емес. Алда тұрған істері мен шаруалары да бір өзіне жетерлік. Өйткені университет өміріндегі нормаларды, шіркәсіптік процестерді біздің тіршілігіндегі түбегейлі алмауыраулардан бөліп алып қарауға қолымыз жетпейді. Сондықтан өз оқу орнымызда мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық са. саты контекстінде жасалып жатқан басты-басты шараларға оқырмандар назарын аударат кетейін.

Өздеріңізге мәлім, ең алдымен Қазақстан жоғары мектебі жүйесінде университетіміздің статусын анықтап алу қолға алынды. Осы ретте 1991 ж. 23 қазандағы Қазақ ССР Министрлер кабинетінің ҚазМУ-ге ұлы бабамыз әл-Фараби есімімен берген қаулысының орны ерекше беірің дер едім. Хронологиялық тәртіпке жүрсе, ең алдымен Қазақстан Республикасы Президентінің 1993 ж. 9 қаңтардағы "Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің статусы туралы" қаулысының маңызы аса зор болды. Осы туралы құжат жоғары мектебіміздің өзін өзі басқаратын автономиялы мемлекеттік жоғары оқу орны ретінде мәртебесін бекітіп берді және алаңдай жұмыс жүргізуімізге кен жол ашты. Автономиялы жоғары оқу орнының мәртебесі мен құқығын біз нарықтық экономика және әлемдік білім беру жөніндегі арқаулану жағдайында университеттік білім берудің неғұрлым тиімді моделін қалыптастыру үшін пайдалануға ұмтылдық. Әлбетте, біз бұл мәселеге өзмімізді, қанаиша айтқанмен, қолға біз мүмкіндіктеріміз бен тұрғысымызға қарай аламық.

Университетімізде оқу процесінің және ғылыми зерттеулердің материалдық базасын анағұрлым нығайтуға, оқытушылар мен қызметкерлердің жалқынсы өсіруге, "Қазақ университеті" баспасының ұйымдастыру және өзіндік полиграфиялық іргетасымызды қалауға, сонымен қатар бұдан басқа да зәру мәселелерімізді оқу шеңберіне ҚР Министрлер кабинетінің "Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің материалдық-техникалық базасын одан әрі нығайту шаралары туралы" қаулысының іргі қылауы тиігенің атан әрі біздің кеңінен ҚР үкіметінің бұйрығы жылы 17 маусымда "Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университеті оқытушылары мен қызметкерлеріне есікбасқа төлеу туралы" қаулысы және шықты.

Біздің жоғарыда аты аталған құжаттарды тіпесіле ауызға алып отырған "Әлеуметтік-үлкенің жолды шырлару, ескі дәстүрді жаңаландыру емес, жаңа жағдайдағы ресми шешімдердің мемлекеттік оқу

орнының тынысын аша түсуге, оның бүгінгі реалилерге жылдам бейімделуіне шынайы жағдай жасағанын қанағаттандырып айта кету.

Осы сияқты арнаулы үкімет қаулыларына табын тірей отырып, біз автономиялы жоғары оқу орнының қызметін реттейтін 30-дан астам нормативтік құжат дайындап, бекіттік. Олардың ішіндегі ең маңыздылары - ҚазМУ Жарғысы, ҚазМУ-дің Ғылыми Кеңесі, ректорат, факультет және факультет кенесі, кафедра, ФЗИ және ғылыми лабораториялар, білім жетілдіру институты, университеттің конкурстық-контрактық жүйесі, студенттер білімін бақылаудың нысандары, студенттерді ауыстыру және қалта қабылдау, университет ректоратының бөлімшелері туралы ережелер, қабылдау комиссиясы, шұғыл еібек тәртібі және т.б. ережелер.

Мінс, осындай қажетті нормативтік құжаттардың арқасында университет қызметінің барлық саласын жан жөзінде және келтіріп отыруға және жоғары оқу орны тіршілігіндегі барлық мәселені өңдеп шешуге мүмкіндік алдық. Мұндай нық нормативтік базаға сүйене келе, біз университеттік білім берудің, ғылымды дамытудың тұжырымдамасын және сыртқы байланыстардың бағдарламасын жасадық.

Университетіміздің тіршілігін ыңдастыратын қажетті құжаттардың румы мен ерлігіне іке арта отырып, біз тиісінше білім мен ғылым кеңістігінде нарықтық конъюнктураның бет алысын тап баса алдық. Сондықтан да оқу орнымызда халықаралық байланыстар, халықаралық құқық, халықаралық экономикалық қарым-қатынастар, халықаралық журналистика, бизнес және менеджмент, бизнестегі ақпараттық жүйелер, экология, медициналық биология, туризм, жаңа шығыс тілдері және басқа жаңа мамандықтар ашылды. Осыған орай жаңа кафедралар мен факультеттер өмір есініп алды. Экономика және құқық институты құрылды. Оқытушылардың білімін жетілдіру институты, Жаңу пробемалары ФЗИ-і біздің баламысызға берілді. Ғылыми қажеттілік ескерудің нәтижесінде алты ФЗИ-нің келді. Сөйтіп, ылым тікелей оқу процесіне қолқасып өте бастады. Ғылым мен білім берудің тығыз байланысы әсіресе жаңа баспадан - магистратурада айқын көрініп отырды.

ҚазМУ елімізде бірінші болып білім берудің қол сатылы құрылымына киіпті. Жан-жақты, түпкілікті оялдартылып барып, Ғылыми кеңесте бекітілген "Университеттік білім беру тұжырымдамасы" (1993 ж.) аса сатылы құрылымын негізгі өзгешелерін және бақаларып пен магистратураның кәсіби

білім беру бағдарламаларының маңызын анықтауға, университеттік білім берудің бүкіл жүйесінің бірлігі мен үйлесімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді.

Мемлекеттік стандарттар, оның ішінде барлық мамандық бойынша жұмыс жоспарлары мен бағдарламалары жасалды. ҚазМУ-дің бүкіл ішкі-шараларының ілігін республиканың өзге университеттері де көруде.

Оқу процесін жетілдіру түсуі ұйымдастыру, студенттердің өз бетінше жұмыс істеуін жаңаландыра түсу, олардың күнделікті дәріске ынта-ықыласын арттыру, әркімнің өз қабілетін барынша көрсету үшін жағдай жасау мақсатында кезектік-модульдік оқыту жүйесін енгізді. Оқу барысының сандық және сапалық сипаттарын еске алатын, оның нәтижесін болжау және мониторингтеу жүйесін ойластырып, іске қостық. Қазір студенттер

білімін бақылау және бағалау рейтингтік негізде жүргізіледі. Оқыту процесіне тест процесі үдемелі енгізілуде.

Барлық факультетте осы күні қазақ бөлімдері бар. Университет кенесінде Тіл туралы заңды жүзеге асырудың бағдарламасы қабылданды.

Қазіргі экономикалық алмағайып кезеңнің қиындықтарын қарамастан, біз оқу орнымыздың кітап қорын жасақтауға, жаңа басылымдар алуға қаражат тауып отырмыз. Соңғы үш жылда 18 мың кітап сатып алыдық, ал биылғы жылы Экономика және құқық институтына 5 млн теңге бөлінсе, университет бойынша бұл ілікті іске 14 млн. теңге жұмсалды. Кейінгі жылдары жаңа 7 оқу залы, оның ішінде магистрлерге, шет тілдері әдебиетіне, журналистерге арналған оқу залдары ашылды. Жалпы, бұл күндері университет бойынша 646 орынды 10 оқу залы және 10 абонемент жұмыс істейді. Бүгінгі таңда университетіміздің оқу залдары мен абонементінен Қазақстан, Ресей, АҚШ, Англия және т.б. елдерде шыққан осы заманғы оқулықтар мен ғылыми басылымдарына көре аламыз. Аталмыш салада бізге ЮСАИД және бірқатар елдердің елшіліктері қол ұшын беруде.

Ғылыми және оқыту әдебиетінің аса керектігін ескере отырып, университет аспиранттар мен оқытушыларға кітап сатып алуға уадай жәрдем беріп келеді. Қажетті әдебиет алуға жиі сайын оқытушыларға 14 млн теңге төлемеміз, аспиранттарға 2 стипендия көлемінде материалдық көмек жасалады. Оқытушылар мен ғалымдарға аса зәру оқулықтар мен оқу құралдарын жазуға барлық жағдай жасалауда. Бүгінде авторлар ұжымы құрылуға, оларға белгілі бір мерзімге жалақысы сақтаулы шығармашылық демалыс беріледі. Мұндай шаруа бұдан былай да жүргізіле бермек.

Өзіміздің баспамыздың құрылуы жариялылар проблемасын бірсыпыра шешіп отыр. Жалпы сайын 60-тан аса оқулық және сондай мөлшерде кітап, монография, 15-тен астам ҚазМУ хабаршысы шығарылауда.

Университетіміздің тиімді жұмыс істеуі үшін өзіндік ғылыми бамамызды дамыту көзделуде 30-дан астам басым бағыт бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстарын үйлестіру және маңызды ғылыми мәселелерді шешу үшін 6 ФЗИ, 6 ғылыми орталық, технология ұйымдастырылып Ғылыми кеңестермен қоса бүгін магистрлер, ғылым кандидаттары мен докторларын дайындауға мықпал бет теген.

Оқу орнымызда дамыту тұжырымдамасы Қазақстан Республикасының нарықтық реформалар (Жалғасы 2-бетте)

Жақсы тілек - жарым ғырыс

Қаламгерлер қауымына қымбат

Ұлттық білім мен мәдениетіміздің қара шаңырағы, елімізге білікті де, білімді кадрлар даярлайтын қасиеті қайыр қазаны - Әл-Фараби атындағы ұлттық университеттің газеті - "Қазақ университетінің" 50 жылдық мерекесімен құттықтаймыз.

Журналист кадрларды дайындайтын факультеттің студенттері тікелей қатынасып шығаратын бұл басылым қаламгерлер қауымына аса қымбат та ыстық. Газеттің шығарушылары мен оқушыларына қанатты қияға, батыл ойлар мен ыстық сезімдерге толы материал-мақалаларын қиыбе беруге, газет бетінде тәуелсіз Қазақстанның болашағы мен ХХІ ғасырға ұмылған жастардың арман-жоспарларын кен де еркін көрсете беруге тілектестік білдіреміз. Шың журналистік табыстар тілейміз. Газет еліміздің түс-түсіна ұшатын жас қырандардың ұмытылмас ырсты ұясы болсын.

Қазақстан Журналистер Одағы

Құрметті Көпжасар Нәрібайұлы!

Сізді тәуелсіз еліміздегі білім ордаларының қара шаңырағы - Қазақтың Ұлттық Мемлекеттік университетіне қарасты өзіндік қол таңбасы бар "Қазақ университеті" газетінің 50 жылдық мерейтойымен шың жүрекпен құттықтай отырып табыстың табысқа жете беругіңізге тілектеспін.

А.ЖОЛТАЕВ,

Қазақстан Республикасы Парламентінің
Мәжілісі Төрағасының
Баспасөз қат.

"Қазақ университеті" газетіне

Жарты ғасырдан бері қазақ жоғары мектебінің қара шаңырағы - Ұлттық университеттің шежіресін үзбей жазып келе жатқан "Қазақ университеті" газетінің мерейтойымен құттықтап, оның ұжымына, авторлары мен оқушыларына жастық, жалын мен құлшыныс тілейміз.

Еліміз егемен де тәуелсіз де болып, дербес мемлекет ретінде алғашқы қадамдарын жасап жатқан және демократия үлгілері белең алып, өмір қиықтық болса түскен шақта қазақ студент қаатарының жаңашыл қозғалыстарына мынадық болып, Қазақстанның бөлсенді азаматтарының тәрбиелестуге үлес қоса беріңіздер.

"Егемен Қазақстан" газетінің редакциясы

Ректору ҚазГУ имени Аль-Фараби Нарыбаеву Көпжасару Нарыбаевичу

У коллектива главного мужа страны - знаменитой даты. Исполняется 50 лет газете "Қазақ университеті". Редакция "Казанской пранды" от всей души поздравляет Вас, коллектив многотиражки и всею университетта с этим юбилеем. Многие казправдивши, закончившие КазГУ, сном переице замечт публиковали в родной многотиражке и впоследствии стали известными журналистами, писателями, общественными деятелями республики. Мы искренне желаем Вам дальнейших успехов в подготовке высококвалифицированных кадров для суверенного Казахстана.

С прайлнқом, друзья!

Редакционная коллекция
"Казанской пранды"

Құрметті ректор мырза!

Республикаға кеңінен танымал қоғамдық-саяси тәуелсіз "Арай" журналының шығарушылары - Сіздің бір кездегі шәкірттеріңіз - "Қазақ университеті" газетінің жарты ғасырлық мерейтойымен ғылым мен білімнің әлемге танымал ордасын, талапкер журналист шәкірттеріңіз нәм бір кездегі бітірушілеріңіз шың жүрекпен құттықтайды!

"Арай" журналының бас редакторы
А.ЕРІОЖАЙ

Құрметті әріптестер!

"Қазақ университеті" - өзінің елу жылдық тарихында талай талантты киіні ашқан, талай талапкерге қанағ бітірен қасиетті газет. Ол Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің айналыс іші емес, білім іздеп, өнер құған, ғылымға құлаш ұран жастарымыздың апысындай ақпейіл, ағасындай ақылшысы. Әрі сырласы, әрі сыйласы. Мұның соған шағып, сырлы соған ақтарды. Қасиетті қара шаңырақты дәріс алған әрбір ізмет есіміз жаныла жақын тұтып өседі, өмір ілеу аса-ақ белдерге өсімдік қанаттанып аттанады.

"Қазақ университеті" газетінің байлығы да, бақыты да осында "Санат" мемлекеттік баспасының іргесі. "Қазақ университеті" баспасы ретінде осы университет қабырғасына қаламын, шаңырағын осы университетте биіктетіп. Қазір де баспа өңімінің алыс проценті есің қиылу оқу орнының оқытушылары мен профессорларының егебектері. Оны шығарып жатқан ректорларымыздың білім мен қиыпшілігі осы университеттің тілектері. Сондықтан "Санат" болып "Қазақ университеті" газетімен іштей үйлестіріп, іштей жалғасып, бірлігі сабақтастығын тауып жатыр деп білеміз.

Ең ізгі тілек студенттер "Қазақ университеті" тілеп жүріп оқитын білімші!

Серік ӘБДРАЙЫМҰЛЫ,
журналист, "Санат" мемлекеттік баспасының директоры

Жаксы тілек - жарым ырыс "Қазақ университетіне" 50 жыл!

Университет өмірінің жаршысы

(Жалғасы. Басы 1-бетте)

жағдайындағы ғылыми-технологиялық саясатына арқа сүйейді. Ол ақпараттық құрылым мен халықаралық ғылым-білім беру бағдарламасын еске ала отырып жасалған гуманитарлық және жаратылыстану ғылымының басым бағыттарының көрінісі болып табылады.

ҚазМУ-дегі (17 докторлық және 12 кандидаттық) диссертациялық кеңестер жүйесі университетіміздің ғылыми-педагогтік қуатын нығайтуға мүмкіндік туғызды. Қазір жылма-жыл 15-20 қызметкерімиз докторлық, 110-115-і кандидаттық диссертация қорғайды. Аспирантура (743 адам) мен доктрантура (56 адам) едәуір кеңейіп отыр.

Ғылым мен техниканың көкейтесті мәселелері бойынша университетіміздің қанаты астында жыл сайын ондаған халықаралық және республикалық конференциялар, симпозиумдар, семинарлар өткізіледі.

Білім берудің сапасын көтеру және дүниежүзілік білім беру жүйесіне шынайы кіріп мақсатын нысанаға алып, біз өзіміз алдыңғы қатарлы 27 университетімізмен терезесі тең тырыс әріптестік байланысты жолға қойдық. Жылына бұл университеттерге 100-ге жуық студентті (1 жыл және одан да көп) ұзақ мерзімге оқуға, әр түрлі қорлар (ТАСИС, Фулбрайт, Сорос және т.б.) көмегінің нәтижесінде 40 оқытушы мен қызметкерімиз білімін толықтыруға аттанады. Бізге 30-ға тарта шетелдік профессор дәріс беріп, 200-ден аса шет ел студенті оқиды.

МАУ, ЕААУ, Европа және Орталық Азия университеттері халықаралық байланыс жүйесінің мүшесі ретінде халықаралық ұйымдар шеңберінде қарым-қатынасымызды ұлғайтуға қол жетті. Бұның өзі өзімізді қоғамдастық елдерімен тығыз байланыс қатынас жасауға, дүниежүзілік білім беру процесіндегі жаңа тенденциялардан хабардар болуға, оны одан әрі игерілету жөніндегі мәселелерді белсенді талқылауға бірсыпыра қол ашды.

Университет ғылымын дүниежүзілік ғылыми-ақпараттық кеңістікке бірте-бірте ұластыру жөнінде де біраз шаруы тындырылды. Жыл сайынғы халықаралық қорлар мен ұйымдардың 45-50 грантын ҚазМУ қызметкерлері жеңіп алуда. Қазақстанда экология жөнінде ИНТАС қаржыландыратын 15 халықаралық жобасының 6-уы (360 мың екіо) ҚазМУ ғалымдарының қатысуымен іске асырылуда.

Сорос қорымен, ДААД, Фулбрайт, МАГАТЕ, МНТЦ сияқты ғылымға жағымды танытатын халықаралық ұйымдармен қарым-қатынас орнатқанды айта отырып келеді Халықаралық келісім-

шарттар арқасында университетіміздің материалдық-техникалық базасын едәуір бекемдеп алдық. Соңғы үш жыл ішінде халықаралық ұйым мен шетелдік университеттерден ҚазМУ 200-ден астам компьютер, 70 мың дана оқулық, бірсыпыра оқулық телевизор, видеомагнитофондар, көшіру-көбейту және басқа қажетті техника алды. ҚазМУ ИНТЕРНЕТ жүйесіне қосылды.

Бюджеттен тыс қаржымызға өзіміз компьютерлік және кенесілік техника алу үшін 7-10 млн. тенге жұмсаймыз. Оқу процесіне ЭЕМ (ЭВМ) қолдану едәуір кеңейтілді, ол жоспарлы сабақтар өткізуге ғана емес, 200-ден астам пән бойынша тест алуға жұмылдырылды. Компьютерлік технологияны басшылыққа ала отырып, университетіміздің басқару жүйесін жетілдіру тусу үшін, ЕС ТЕМПУС-ТАСИС бағдарламасы шеңберінде 600 мың АҚШ долларын құрайтын "Эл-Фараби НОВА" жобасын қаржыландыруды көзі ашылды.

Университетімізде 8 оқу-лабораториялық, 4 лабораториялық корпус бар. Олардың жалпы көлемі 105 мың шаршы метр. Оқу орнымызды жатақханалары 96379 шаршы метрді алып жатыр. Оқу қорлары мен жатақханаларды жөндеу жұмыстарын атқаруға әдетте тендер өткізіледі. 1997-1998 оқу жылында оған 52 млн. тенге жұмсалды.

Былы жылғы Студенттер сарайының құрылысы тәмамдалды. Қазір онда маңызды-маңызды мәдени-көпшілік шаралар өткізілуде.

Өтпелі кезеңнің ауырталпығын ескере отырып, біз оқытушылар мен қызметкерлердің тұрмыс-тіршілігін жеңілдетуге қолдан келгенін бәрін істедіміз. Мемлекетімізге, университетімізге еңбегі сіңген ардагерлерімізді өз ескі ұжымға қосып еміспіз. Жыл сайын мамыр айында ардагерлер күні өткізіледі. Оларға сыйлық беруге, материалдық көмек көрсетуге 2-3 млн. тенге жұмсалды.

Барлық оқытушы мен қызметкерге жыл сайын 13-ші жалақы (25,4 млн. тенге) төленеді. 8 Наурыз, Наурыз мейрамы, 9 Мамырға және басқа мейрам-мерекелер қарсаңында материалдық жәрдем көрсетіледі. Қызметкерлер берілетін жыл сайынғы материалдық қаражаттың көлемі 75-80 млн. тенге. Бұл, әлбетте, едәуір қаржы.

Біздің басқа оқу орндарынан тағы бір ерекшелігіміз өз санаторий-профилакторийімізді, студенттерді сауықтатын лагерімізді сақтап қала алдық. Мемлекет те, қасіподақ та оларды қаржыландырудан бас тартқан еді. Әр аясымыда санаторий-профилакторийге 50 жолдама студенттерге, 25-і қызметкерлерге беріледі. Жолдаманың 20 күнге өз бағасы 6

мың теңге болса, оқытушыларға 2 мың, студенттерге 1 мың теңге сатылады.

ҚазМУ-дің Ыстықкөзгедей сауықтыру лагеріне жыл сайын қызметкерлерге 450-500, ал студенттерге 250-300 жолдама төмен бағамен бөлінеді. Бюджеттен тыс қаржы есебінен арнаулы тамақпен 900 адамды қамтамасыз ету проблемасы (жылдына 1,5 млн. тенге) шешілді. Еңбекті қорғауға жылдына 4,5-5 млн. тенге жұмсалды.

Университетіміздің аса үлкен әлеуметтік жетістігі - жалақының көтерініп кетуінің бірі (1,75) сақтап қалу. Айтқандай, бұл да тек бізде. Униемделген қаржы есебінен оқытушы-профессорлар құрамына 20 проценттік қосымша төленеді, ал бұның өзі біздің оқытушылар ая сайын екі жалақыдан алады деген сөз.

ҚазМУ-дің дамытудың стратегиялық тұжырымдамасы университет өмірінде бұрын болған өзгерістер мен реформалардың қисындай жалғасы іспетті. Ол "Қазақстан-2030" стратегиясының қағидаларына және Н.Ә. Назарбаевтың "Эл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінде 1998 ж. 5 қантарында сөйлеген сөзінде жоғары мектеп алдына қойған айқын міндеттерге негізделген.

Осыған орай біздің басты міндетіміз: осы заманғы іргелі білімді, ғұнайлы тәсіл мен әдісті меңгерген, өзін өзі талғап жанаулыққа, ізденуге сүйреген, шығармашылық жетілуге қабілетті, әлемдік өркениеттің ұлттық және жалпыадамзаттық тұтастығы арнасында адами және рухани тәрбиеленген маңызды қою мамандарды, тәлімі жоғары кәсіпқойларды дайындау. Ал осы мәселелерді тарата түссек, мынадай бағыттар бойынша жұмыстар атқаруды көздеудіміз:

1. Университеттік білім беруді бакалавр, магистр, ғылым кандидаты және докторлық дәрежелерін дайындауды өзара байланысты, үздіксіз, бірегей тізбекіну құру. Магистратура, аспирантура мен доктрантурағы үнемі басты назарда ұстау.
2. Бітірушілердің осы күнгі шынайы функциясын ескере келе, мамандардың кәсіптік моделі базасында мамандықтардың квалификациялық сипаттамаларын жетілдіру.
3. Қоғамдық өндірістің тиімділенуін қамтамасыз етуге, бюджеттік немесе коммерциялық негізде және мамандықтар ашу.
4. Халықаралық стандарттарды, оқытушы компьютерлендіру және ақпараттандыру жөніндегі кәсіп талаптарды ескере отырып, университеттік іргелі білім беру базасының негізінде оқу жоспарларының құрылымы мен мазмұнын қайта қарау.
5. Өз тәжірибемізді, өзге жоғары оқу орндары мен басқа елдер тәжірибелерін ескіші отырып, оқытушы сапасы мен

деңгейін көшеді болжау жүйесін жасау және жүзеге асыру.

6 Білім берудің жаңа буыны технологиясының ұстамай жүйесін жасау және жүзеге асыру.

7. Кәсіпті ғылымның басым және көкейтесті бағыттары бойынша ғылыми зерттеулердің бірегей жүйесін жасау және оның нәтижесін өндіріске және оқу процесіне пәрменді енгізу.

8 Ғылым және ғылыми-педагогтік кадрларды дайындаудың, олардың біліктілігін көтерудің тиімділігін арттыру.

9. Барлық студентке білім беруді мемлекеттік және орыс тілінде жүргізу, студенттерді 1-2 шет ел тілінде еркін сөйлеу-ұғынысу дәрежесін деңгейіне жеткізу.

10. Оқулықтарды, оқу құралдарын жазудың, дайындаудың, өзіндік баспадан және басқа баспадан жарыққа шығарудың тиімді жолдарын қарастыру.

11. Дүниежүзілік ғылыми-техникалық және ақпараттық білім беру жүйесіне орындауға қамтамасыз ету.

12. Оқу процесін мен ғылыми зерттеулердің материалдық-техникалық базасын одан әрі нығайту.

13. Студенттер, оқытушылар мен қызметкерлердің әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ету.

Міне, осы айтпағандардың бәрі - біздің университет ұжымының адал атқару ісін негізгі-негізгілері, сүбекті-сүбектілері. Ал осындай тағдыры, талассыз тағдымы өзгерістердің басы-қасында бүкіл студенттер, оқытушылар, қызметкерлер қауымымен қоса төл газетіміз де жүрмек. Бұнымен бірге басылмының келешек ықпалды қаламгерлердің шеберлігін шынайыдан өзгеше мектеп екенін де ұмытпаған жөн.

"Қазақ университетінің" 50 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын. Өз оқырмандары, өз аудиториясы бар кәсіп газетімізге алғы күндері де университет өмірінің тәрбиелі жаршысы болса бер деген тілек айтып келеді.

Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінде шығып келе жатқан "Қазақ университеті" газеті - қазақ журналистерінің де тілеп ұшқан қарашанырағы десек, артық айтқандық емес. Өйткені университетте білім алған талапты жас бұныңын туғыш жазба-сының тусуын ескер, қаламдарын ұштап, шеберліктерін арттырып, тастық қырандай баулып, биіктерге самғауына үлкен тұғыр болды. Университеттен алынған білімін жан-жақты толықтырып, мақсаттарын, азаматтық тұрғыларын айқандап берді.

Міне, осындай мерейлі шаңыраққа айналған "Қазақ университетіне" биыл - 50 жыл.

Мерейтойларын құтты болсын.

Әріптестер!

"Улан" газетінің редакциясы мен оқырмандары сіздерді мерейтойларыңызбен құттықтай отырып, журналистер түлеп ұшар құтты ұм қасиетті биік тұрғыдан көріні берілеріңізге, болашақтарыңыздың жарқын да жемісті болуына тілектестігін білдіреді.

Тойларыңыз тойға ұлассын!

Ит тілекпен "Улан" газетінің ұлғамы

Қазақстан білімінің қара шыңырағы - Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің органы "Қазақ университеті" газеті 50 жасқа толып отыр. Бұрын да, кәсіпті ұқықта да Қазақстан журналистикасының ұстаханасы болып отырған айтулы басылмады осы мерейлі күнге арнп қауы құттықтайды. Еліміздің тәуелсіздігін мен бақытты тұрмысын нығайту жолында жетістікке жете берініздер, қадірлі әріптестер!

Парасат журналының ұжымы

Тұңғыш редактор

1948 жыл. Университет студентінің. Сабак кезі. Міне, аудиторияға келеді лектор кіріп келеді. Орта бойлы, ат жақсы, ашан жүзді кісі, өңінен жүзделік, науқас табы білмеді. Бір ұяғы түсінік, әпкек қиас қозғалды. Ол кафедрара шықты да, отты көзімен отырғандарды бір шықпай өтті. Сол жылының есендісті. Соған соң балу үнімен лекция-әншіесті бастап кетті.

Кейін біздің, бұл С.Шығаров, С.Ауаров, Т.Күреште деген бүркеншік есімдермен Бұрқарата жазатын атакты фельетонист Серділде Төлешов екен.

Сөзін жолдарының жолдары сөздері да, прокурор да болып істепті. 30-жылды баспасызға келген. 37-жылдан фельетон жазып келген. Оның сыны, сай-сүйеуінен өтер ұяғы пті басына татай бейнесті берген. Соғыс жылдарында ол шетке ығыстырылған. Жамбыл облысындағы, Свердлов ауданындағы гостине редакторлық еткен. Соғыс бітпесін, он - қайтадан Алматыда. "Коммунист" (кәсіпті "Қазақстан коммунисті") журналының бас редакторы. Енді, міне, университеттің

журналистика бөлімінде оқытушы екен.

Сөкен - ұстаз, бұл-шәкірт, жүрші жаттық. Осы жылдарда оның екіп жақсы қасиеттері көнілге ұялады. Соның ең бастысы, көзге бірден ұрып тұратыны оның қарапайымдылығы еді. Бұған бір дәлел: дәл сол тұста осы "Қазақ университеті" газеті шығатын болды. Сөкен редактор болу ұсынылды. Республікаға әйгілі фельетонист, еске Қазақстан КР Орталық Комитетінің органына редакторлық еткен Сөкен олқасынбады, бірден келісім берді. Осымен он лауазым, атак қумайтын, жұмыстың үлкен, кішісі жоқ деп бітіпін шың коммунистік екенін кіресті.

Тұңғыш редактор газетті айбынды да бекетілі ету үшін оның бөлімде сын мен өзара сызыға кен орнын берді. Университет өміріндегі, оқу процесіндегі кемшіл-шіл батыл сынал отырды. Ар-тура өз фельетонның жариялап қойып құрды. Әл-сөзге, газетін 1950 жылғы апрель айындағы бір номерінде "Шарбақтықтың бырықтары" деген фельетоны басылды. Онда университеттің шаруашылық жөніндегі сол кездегі прокурорының бн тұрды, бу тұрды, күй тұрды, үй тұрды берген ақылы, әнербақан бырықтары әулауланған-ды.

Сөкеннің екінші бір жақсы қасиеті батылдығы, тириштілігі еді. Олжамбыл тұрып азын айтапты, мінсі бетке батыл басыпты, лауазымын айтырыпты, арандаш қатар ма екең деп қорғақтамайтты. Менде "За отпинуую учебу" (алғаш газетің осылай аталатын) газетінің 1949 жылғы 22 марттағы 11-номері сақталыпты. Онда "Қазақстан правды" газетінің содан атып күн бүрғы жарияланған "Бұрауазиялық космополиттер университеті кафедрасына" деген кілтсіз мақаласы көшіріліп басылыпты. Соны талқылауға арналған партия үнімші жолналысының есебі берілтіп. Есепте 1948

тарихының фольклорға арналған бірінші томы С.Төлешовтің қатты сынағаны айтылды. Топқа қазақ фольклорының негізі араб, парсы әдебиетінде жатыр. Оның атын қоры, бар байлығы дін бірлігіне, тіл ұқсастығына, жер жақындығына байланысты, ең еліерден ауысып келген делінгіті. Сөкен өз сөзінде осы пікірлердің шынын қаққан. Қазақ халқы өз ақыл-ойымен, өз далалығымен ұлттық ерекшелік, өзінің маңын, түрі бар ауыл әдебиетін жасай алмады, тек "дайын асқа" не болып отырды деген пікірге түзуге болмайтынын ескерген.

С.Төлешовтің және бір жақсы қасиеті ұстаздық етулен, үйренген жапықшы еді. 1953 жыл. Университетті бітпекшілі. "Шоқаның публицистік қызметі" деген тақырыпта диплом жұмысын жаздым. Оқылып, ақил-кеңес алауын деп Сөкенге апардым. "Ертен келсе, пікірді қағазға түсіріп қояйын" - деді. Келсе күні келесі, төрт бетке "Кейбір пікірлер" деп зәңгіетке жазып қойыпты. Оны: "Бұл жұмысты мен өте жақсы бағдар елім", - деп бастады. Бастады да, жұмыстың тәуір деген үш кәсіпті көрсетті. Соған оң:

"Кейбір кенес ретінде мынағы айтам дегім", - деді де, аты кемшілікті санап-санап берітіп. Дәйектеме ақырын: "кейбір пікірлер осы еді. Бұларды кірестіре қою пті оңа. Бірақ еркі өзінде" - деп бітірті.

"Еркі өзінде" делті ғой деп, шалқандамды. Көрсетілген кемшіл-мінсі пәтсіздік. Жұмыс жақсарып сала берді (ұстаз пікірлер артымақ елі сақтаулы).

Кеудегілі көне ауру Сөкенді ұзаққа албердісі. Ол 1955 жылғы 15 ақпел күні 49 жасында лүне естіді. Жаңы жақын, кісі үлкен ұстаз, газетіміздің тұңғыш редакторы Сөкеннің жарқын бейнесі, әйгілі есімі әлі өзімізде.

Т.Қожақов, профессор ("Қазақ университеті", 1976, 23 сәуір).

Искусство - это я, наука - это мы

Самое важное для гения - это вовремя родиться.

Немногое умы гибнут от износа, по большому части они ржавеют от тупоубольеня.

Светоч истины часто обжигает руки того, кто его несет.

Что особенно обидно, это то, что ум человеческий имеет свои пределы, тогда, как глупость человеческая беспредельна.

Мечтаю о более спокойном времени в какой-нибудь стране, где воспрещены доклады и изгнаны газетчики.

Посредственность обыкновенно осуждает все, что выше ее понимания.

В слове "ученый" заключается только понятие о том, что его много учили, но это еще не значит, что он чему-нибудь научился...

Удовольствия исследователя: задрать юбки природе.

Когда на свет появляется истинный гений, то узнать его можно хотя бы потому, что все тупоголовые соединяются в борьбе против него.

Лживый историк следовало бы казнить, как фальшивомонетчиков.

Персик был когда-то горьким миндалем, а цветная капуста - это обычная капуста, получившая позднее высшее образование.

Тим был так учен, что себе под седло купил корову.

Ученый дурак пишет свою бессмысленную лучшую работу, чем не ученый.

Даже создать мир легче, чем понять его... Отнего всемогущий творец наших тел Даровать нам бессмертия не захотел?

Если мы совершенны - зачем умираем? Если несовершенны - то кто браковед?

Л.Ардимович, Буов, Буов, Дюма-сын, Пьер Кюри, Ларошфуко, Лихтенберг, Ростан, Свинф, Сервантес, Твен, Франсуа, Чен не ученый, Хайде

Древние тюрки лучше знали и море, и сушу, и людей

Что я испытывал, когда попытался проплыть во Владивостоке на территорию морского порта? Там требовали пропуск. Оглянулся в растерянности на декана факультета журналистики Дальневосточного университета. Владимир Теплов глянул на своего сопровождающего. Тот только махнул рукой, и мы прошли в святая святых. Я не стал вглядываться в стоящие морские суда. И без того знал, что меня ведут к суперлайнеру. Еще один шлагбаум. Еще один пропускной пункт. Еще один дежурный морской волк, и мы на огромном судне, который через спутник может определить свое местоположение в пучинах океана с точностью до двухсот метров. Сауна - пожалуйте! Каюта на одном - сколько угодно. Спелый зал - и он на судне есть. Но меня вели к боцману. Им оказалась девушка из Казахстана. Саула как-то пробилась в какое-то морское училище и теперь командовала и людьми, и техникой. Нет, все-таки это здорово, когда мы не ограничены пространством даже такого огромного государства, как Казахстан, а можем быть своими и в других регионах.

Теплов пригласил меня прочесть курс лекций в Дальневосточном университете. Тут я познал другую сторону связей и их отсутствия. Скольким я выслушал

несуразностей о своей республике! Как я ошибался в своих познаниях о Дальнем Востоке. Только потом я прочел о "Сибирской Нефертити" - изваянии девушки из оранжереи Уссурийска древними представителями народов Алтайской группы языков, о многокилометровой цепочке плавильных печей, где эти же народы выковывали свои мечи и доспехи. Нет, древние тюрки лучше знали эти края. Без самолетов и поездов правители Первого Тюркского каганата, которые где-то около 560 года демонстрировали свою силу послы Византии около Тараза, простирали свою власть от Кореи до Дуная. Боюсь, что в тот визит во Владивостоке из казахов были только мы с Саула, ну, может, еще пара десятков джигитов. А сейчас? Неужели, чем ближе к космическим скоростям, тем меньше связей на этом пространстве, объединенном и переобъединенном в древности множеством раз. И только Талгат Мусабаев обзаводит все эти места на каком-нибудь двухсотом или тысячном витке?

Теплов защищал докторскую в МГУ. Кафедра телевизионной журналистики КазГУ представляла "внешнюю организацию".

То оппонентом, то первым оппонентом, то внешней организацией мне приходилось быть на защитах кандидатов и докторов и в родном МГУ, и в дружеском ЛГУ, и в приветливом Киевском университете. Приходилось вырывать друзей, поскольку зашпилился в срок, а аспирантов разных лет обучения было в МГУ десятка три.

Помню, как волновался, когда пошли наши, казахстанцы. Сагымбай Козыбаев зашпилился в Московском педагогическом. По истории техники, куда входит и история телевидения, радио, печати. Защищал докторскую

без представления диссертации - был такой редкий чиг в жизни ВАКА. Без письменной работы, поскольку представил к защите сразу несколько печатных монографий. Не выдержал и взял слово даже Иван Васильевич Кузнецов - доктор исторических наук, заведующий кафедрой истории факультета журналистики МГУ, который должен был представлять просто сочувствующее большинство. Старейший работник факультета, он отличался тем, что мог мгновенно сочинить остроумную эпиграмму налезлашному мероприятию. Был другом моего шефа - консультанта по моей докторской несравненного Владимира Даниловича Пельта. Его супруга Нина Константиновна однажды хохотала целый вечер. Надо мною. Поскольку я полярис Пельту свою повесть. А писал я ее, указывая имена реальных героев. Чтобы не запутаться в коллизиях и выдержать целостность образа. Потом все имена и фамилии заменил на выдуманные. А супруга Пельта (кто знал, что она так внимательно будет читать мойopus) вдруг обнаружила на какой-то из страниц себя, Нину Константиновну.

Как-то настал черед Намазала Омашевича. Он "дрожал" перед защитой на Ученом Совете факультета журналистики МГУ. Речь шла всего лишь о кандидатской. Но ситуация была пикантной. В те времена (да, наверное, и сейчас) руководитель в Алматы, а им был я, при решении о защите в Москве (а тогда больше и негде было защищаться) переладал руководство московскому ученому. Намазала тянул да тянул. Вель диссертация принималась только на русском, и он вынужден был нанимать квалифицированных переводчиков. Таких, чтобы никто в Москве не мог воскликнуть: "Друг мой, ты ведь хочешь стать кандидатом филологических наук, а пишешь в течении, хотя хочешь сказать в тесении. Много было таких тогда подполчек. И вот

он выходит на защиту, а научный руководитель его московский отправляется в мир иной. Н.О.Омашев ко мне. Опять, мол, вам придется меня в свет выводить. Я: "Найди срочно другого. Но обязательно московского". Он: "Так все ж отказываюсь!". Я: "Конечно, кто захочет пойти вслед за покойным. Примета есть такая?". Он: "Только вы!". Я: "Спасибо, не ожидал, что ты так жесток". Он: "Вы пойдете не во след, а перед ним, потому что были руководителем до него".

Очень Намазала удивлялся, что я на защите его здоровался со всеми членами Совета и говорил: "Мой идет!". Все хлопали меня понимающе по плечу. И как им не обрататься было со мной ланбратски, если мы все в МГУ росли вместе, вместе зашпилились, вместе молились на руководителей и консультантов. А ведь все члены Совета киты, их фамилии на обложках известнейших монографий и учебников.

Однажды мы от МГУ выехали в Казахстан выпускать газету, а затем засели за книгу. Впрочем, много было таких совместных однажды. И не хотелось бы, чтобы это однажды в нашей жизни прекратилось. Мы нужны были друг другу в не таком уж далеком прошлом. И, надеюсь, очень надеюсь, будем нужны в будущем.

Марат БАРМАНКУЛОВ, профессор.

Коротко о ВАЖНОМ

28 апреля состоялось заседание Ученого Совета КазГУ. С емким и обстоятельным отчетом о проделанной работе за последние пять лет выступил ректор университета К.Н.Нарибаев. Он подробно проанализировал деятельность ректората по реформированию учебного процесса, наращиванию научно-педагогического потенциала, плавному вхождению университета в мировое научно-образовательное пространство. В докладе были четко определены пути дальнейшего развития нашего вуза в контексте "Стратегии-2030".

В обсуждении отчета приняли участие Ахметова Л.С. - председатель профкома, Аубакиров Я.А. - академик НАН РК, зав. кафедрой экономической теории, Жарыкбаев К.Б. - профессор кафедры психологии, Лукьянов А.Т. - академик НАН РК, Жумаев Г.Ж. - председатель Совета ветеранов, Баимбетов Ф.Б. - декан физического факультета, Жубанов К.А. - профессор, директор НИИ химических технологий и материалов, Чередищенко В.С. - профессор, зав. кафедрой метеорологии, Орсарев А.О. - студент, председатель студенческого профкома.

Они отметили, что деятельность ректора, направленная на эволюционное развитие нашей высшей школы, учитывающей собственный опыт и сегодняшние рыночные реалии, заслуживает высокой оценки.

Члены Ученого Совета одобрили работу ректора Казахского государственного национального университета им. аль-Фараби, доктора экономических наук, профессора, члена-корреспондента НАН РК К.Н.Нарибаева и единогласно рекомендовали его на должность ректора на новый срок.

Бейбит Мекеев

Бір самал бар Иран жақтан соғатын

Әңгіме бойға емес, ойға сай болуы керек. Өзін би маршалына ескерту жасаған Наполеон Бонапарт та осы принципті ұстанған. Біздің бүгінгі сұхбаттасуымыз профессор Өтеген Күмисбаевтан қорсақалық мінез күтпесек те, иран-парсы ишін аңғарандаймыз. Сол себептен болар, "Сіздің осы шығыстану факультетіне алаш келуіңізге не себепші болды?" - деген сәуалға Өтеген мырза былай деп жауап берді:

Бұған дейін М.О.Уезов атындағы әдебиет және ғылым институтында қызмет істедім. 1994 жылы иран-ундй кафедрасының конкурсынан ойдағы өтім Казір сол кафедраның меңгерушісімін. Осы факультетте 1 жыл декан қызметін атқардым, Алтқауалым, барлығынан бұрын Москвадан ғылым академиясының шығыстану институтының аспирантурасы мен докторантурасын бітіріп келдім. Араб, парсы, ағылшын тілдерінде алаш келген соңымын

Ендігі сұрақ: осы кафедраның, факультетінің Иран елімен қарым-қатынасы қандай?

Біз жыл сайын тіл ғалымдарының тәжірибесін студенттер жігеріне отырымыз. Біздің 6 студентіміз Тегеранға кетті. Енді жақын арада 2-3 аяла елге орталық. Кафедра ұстаздарын да жіберет отырымыз. Мәселен, Жұманпұлова Гулшай Тегеран университетіне 1 жылдық тәжірибе жинақтау сапарында болды.

Жоғарыда айтып кеттіңіз, студенттеріміз сол жақтан доріс аула деп.

Ал сол Тегеран университетімен өзіндік қара шаңырағымыз арасында қандай байланыс жүзесіз бар?

Тегеран университеті мен біздің университет арасында жасалған келісім-шарт бар. Сол шарт бойынша байланысымыз жалғасуда. Тағы да айта кету керек, Пәкістаннан Бишабар университетімен де 6 жылдық шартымыз бар. 1997 жылы 4 курс студенттері 6 аялық тәжірибеден өтіп келді. Оларға арнайы сертификат құжаттары берілді.

Былғы абитуриент қабылдауларымыз қалай болмақ және неше студент қабылданады?

Бізге үнді бөлімі ашылмақшы, жоспарлағанымыз бойынша үнді бөліміне 7 бала, парсы бөліміне 7, урду бөліміне де 7 бала аламыз ба деген ойдамыз.

Жас ғалымдар дайындау мәселесі қалай өтуде?

Шығыстану ғылымы - қазақ әдебиетін таныуды ең бір жақсы саланың бірі. Жас мамандар енді-енді қанағ жайлы келеді. Біздің бөлімі бітірген жастар, мақтанғаным емес, шетелдерде, шақтарала, сыртқы істер министрлігінде қызмет істеп, факультет атына қошаметті пікір қалыптастырып жүр.

Өтеген мырза, сіздің студент оқимдығы өзіңді тасыды, ұстаға ғян сыр-құпияңыз да бар ғыр-ғыр.

Бүгін күнде бұрынғына оқытуға болмайды. Күн-күніне жаңа, түрлі-түрлі әдіс шығып жатыр. Мен өз аудиторыға өкпенде, дүрмек толқып, бірінші рет доріс оқытпайды болып тұрамын. Менің өтелерге ұқсайтын өзімнің өлімі бар. Меніңше, әрбір дарис жаңдан жазылатын кітабының алашқы, ыстық беттерінде көрінуі қак. Әр ұстаздың өзінің сыр-құпиясы болды емес пе? Меніңше, өз сырдымы сыртқа шығармай, ызімде қалса қарсы болмасыз.

Ол осылай деп, өз сөзін күлкімен аяқтады. Өтеген ағайын айтып отырған өңісімінен біз тек кишірміз бізміз ғана. Филология ғылымының докторы, профессор Өтеген Күмисбаевқа қим рахмет айта отырып, оған творчестволық табыс, еибетіңіз жемісін қере беруіне телекестімізді білдиреміз.

Индияра ОРАЗАЛИНОВА, журналистика факультетінің 3 курс студенті

Научные школы КазГУ живут и работают

В 1934 г. в здании бывшей Верненской гимназии начал функционировать КазГУ. Тогда было два факультета: биологический и физико-математический. Учебную и научную работу вели 25 преподавателей, среди них 5 профессоров и 10 доцентов.

И вот прошло больше шестидесяти лет. Год 1998... Сейчас КазГУ им. Аль-Фараби имеет мощный научный потенциал. В данный момент в 5 НИИ естественного профиля и 5 центрах в области гуманитарных наук работают более 180 докторов наук, профессоров и около 700 кандидатов. По данным независимой экспертизы Азиатского Банка развития более 50 % научно-исследовательской работы, проводимой в ВУЗах Казахстана, приходится на долю КазГУ.

Подробно о работе и достижениях научной деятельности университета рассказывает проректор по научной работе, доктор химических наук, профессор, академик МАН ВШ, лауреат Государственной премии РК Зулукар Алмухаметович Мансуров.

В начале 1997 года между Университетом и МН-АН РК был заключен договор о сотрудничестве. Этот документ закладывает юридическую основу для развития, укрепления, совершенствования взаимопользования сотрудничества между КазГУ и крупнейшими научными центрами страны. Теперь

МН-АН РК будет оказывать содействие в заключении прямых контрактов для подготовки специалистов, способствовать формированию государственного заказа. В свою очередь, КазГУ обязался шире привлекать ведущих ученых Академии к преподавательской работе, научному руководству аспирантами и докторантами.

Также хочется отметить, что активизировал свою работу Научно-технологический парк. В настоящее время в Технопарке на возмездной основе финансирование проходит 7 проектов технологий, разработанных учеными КазГУ, и проекты, связанные с производством товаров и услуг.

В настоящее время в КазГУ ведется работа по привлечению средств международных научных фондов, программ и грантов. Так, по линии международного научно-технического фонда получают финансирование два проекта на общую сумму 500 тысяч долларов США. По итогам конкурса программы INCO-COPERNICUS наши ученые получают финансирование по двум программам в объеме 300 тысяч долларов США. Ученые работают также по 15 проектам Европейского конкурса INTAS.

Хочется добавить, что наличие 20 международных грантов свидетельствует о высоком уровне ученых университета и проводимых

ими научных работ. Представляет, сами европейские эксперты признают то, что на один вложенный доллар США по гранту INTAS Европейский Союз получил прибыль от 6 до 10 долларов. Замечу, что это совсем не выгодно для наших ученых, однако, в условиях слабого финансирования науки, они вынуждены участвовать в этих международных конкурсах.

Наши ученые принимают активное участие и в научно-методических и научно-практических конференциях, симпозиумах в республике и за рубежом. Спонсорскую поддержку в 1997 году получили 6 мероприятий, организованных в университете.

Ежегодно проводится традиционная научная конференция студентов и молодых ученых, которая определяет наиболее достойные работы. По результатам 28 Республиканского конкурса научные работы студентов КазГУ получили 88 дипломов, 67 Почетных грамот.

Таким образом, научные школы, возникшие в 30-е годы, продолжают успешно развиваться в наши дни. Разработки ученых КазГУ демонстрируют высокий уровень и продолжают лучшие традиции, заложенные основателями университета.

Карина АХМЕТОВА, Ердан САХИПКЕРЕЕВ, студенты журфака.

Қазақта Қожакеев біреу ғана

Мектептің жаны - мұғалім Мұғалім қандай болса, мектебі үнемі сондай болмақшы, яғни мұғалім білімді болса, білім білім басқаға үйретсе білім болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы.

Ахмет Байтұрсынұов.
Шәкірттерін темірдей тәртіптің астында шынықтырып өсірген Темірбек аға қандай студент болған екен? Осы сауал бізді қатты қызықтыратын-ды.

- Темірбек аға, оқуға түсу сипатқаннан қалай өттіңіз?
- Елтиханның бөріні бәсе тапсырдым.
- 1-ші семестрі жеті бала үздік бітірдік. Үздік оқыған мені топтың комсорты етіп сайлады.
- Жатақханада тұрдыңыз ба?
- Жатақханада бір жылдай тұрдым. Қалған төрт жылдына бір орыстың үйінде жеке пәтер жалдап тұрдым. Сабақ оқуға мүмкіндік бар, үй жылы...
- Стипендияңыз қанша болды?
- Аз еді... 50 сом алатынмын.
- Аз ақшаны келесі стипендияға дейін қалай жеткізіп тұрдыңыз?
- Жоқ, ол кезде Алматының апорт алмасы деген мына Диастың (немесін кереспі) басындай болатын, бір алмағын бір жапырақ нанмен қосып жеп алсақ болды тынықпын тойып жүре беретінбіз. Ауылдан ағам көмектесіп тұрды. Стипендияның 25 процент қосып алатынмын.
- Журналист болу бала кезіңіздегі арманыңыз ба еш?
- Менің о бастан, алғаш тырнақ алдым газетте жарық көргенде, журналистикаға деген ықыласым ауа берді. 15 жасымда

Мерке аудандық "Сталин жолы" газетінің 1942 жылы сәуірдің 18-індегі санында "Земға белсенділігімен жазылды" деген шағын хабарым шықты.

- Сабақты қалай оқыдыңыз?
- Өне бойы 5-ке оқыдым, өне бойы тәртіпті болдым. Жума сайын жиналыс өткізіп тұрдым. Бір жиналыста мен мынадай ұсыныс көтердім. Қабырға газеті ғана, аудандық газет қана, көп тиражды газет қана болмау керек, ауылға газет те болу керек. Сонымен, біздің топ ауылға газет шығарып тұрдық. Ол мынадай газет, бір алпаның ішінде балалардың тәртібі қандай, сабақ үлгерімі қандай, кім тәртіп бұзды, кім сабаққа келген жоқ, кім семинар сабағына дайындалмай келді. Соны әрбір студентке бөліп беріп қоятынбыз. Мысалы, ендігі аптада ауылға газетті ескі кеуің шығарсаңыздар дедім, содан кім тұрды не жазу керек екенін сол студенттерге айтамыз. Олар өңдеп, дайындап, сенбі күні сабақтың аяғында ауылға газетті оқытатын, кейін қатпаң тілігі қойылатын. Ауылға газетті біз оқу бітірмесше шығарып тұрдық. Бізді көріп басқа топтың, басқа факультеттің де балалары шығарып отыратын.

- Аға, екі алған кезіңіз болды ма?
- Екі алғаным не, мен тіпті үш алмайтынмын. 5 жылдың ішінде 4-ші курста оқып жүріп саяси экономия ма, әлде философиядан ба, біреуінен бір рет 4 деген баға алдым. Оқуды қызыл дипломмен бітірдім.

Бос уақытыңызды қалай пайдаландыңыз?

- Сабақтан бос уақытымызда көбіне кітапханада отырамыз. Достық проспекті мен Комсомол көшесінің қиылысында Пушкин атындағы кітапхана болатын, қазір балалар кітапханасы болуы керек - залы кішіктей, шағын ғана. Жексенбі күндері ертеңгісің ерте 7-ден кетіп, соның алдында тұратынбыз. Сондағы мақсатымыз - ерте келіп, орын алып қалу. Ал сағат 10-ға қарай келсең, орын болмайды, тұрып тұрасың, түсте бүфетінен аз-маз тамақтанған сияқты болып, түптең сағат он бірте дейін отыратыңбыз. Түптең он бірден кетіп де шықпай отырып алатынбыз. Кітапхана қызметкері бізді айдап, қуып шығатын: "Болды ғой енді, өлдендер не, кетпелер, ұйықтау керек емес пе?" - деп. Кей күндері сол жерден мұрнымыз қанап шығатын, зорғып

кетіп...
- Журналистика факультетін бітірген аға-апарларымыз айтады, кезінде сіз декан болып тұрған кезіңізде, аламыздан Темірбек аға келе жатқан кезде, барлығымыз жоқ болатынбыз, жан-жанға қашып кететінбіз деп. Сіз студент кезінде қаңырынан қорқатын мұғалімдеріңіз болды ма?

- Жоқ, бізде ондай мұғалімдер болған жоқ. Сол кездері бөлім меңгерушісі Х.Н.Бекхожин момын кісі еді. Ал жақсы оқыған білімді бала ешқашан мұғалімнен қорықпайтын, қанша мұғалімнің өзі жақсы студентті өзіне тартып алады. Біз мұғалімдерімен өз қатарымыздағы емінер еркін жүретінбіз. Студент әрқашанда жақсы мұғалімнен балыңдасу болу керек, олардан көп тәрбие алады. Мен Бейсекенмен (Бейсенбай Кенжебаев - Ж.Т.) жақсы араластым, содан кейін Сейділде Төлешов деген ұстахан болды. Ол кісі мені ертіп сыра ұшып тұратынбыз. Кейін жүр үйге деп, үйіне ертіп алып баратын, үйіне барып шүйішіп, терлетіліп, әңгімелесіп отыратынбыз. Ол бірсыпыра фельетон жазды, мен қасында отырамын. Кейін мен 5-ші курсты бітіреді "Шоқан - публицист" деген тақырыпты диплом жаздым. Х.Н.Бекхожин жетекші болды да, Төлешов дипломыма рецензия жазды. Ол рецензия менде өлі күнге дейін сақтаулы.

- Темірбек аға, жалындап тұрған шағыңыз ғой, қыз атауыға қалай қаралдыңыз?
(Темірбек аға ашық пәнімен жарқылдап күліп алды).

Студент жігіттер қыз атауыға жақын болмай қоя ма, қыздармен кинотеатр, театрларға жиі баратынбыз...

- Қандай оқу-орынның қыздарын жиі жағаладыңыздар?
- Өзімнен филология факультетінің қыздары әдемі болатын, сол қыздармен бірге жүрдік, қыздар институтын жағалаған жоқпыз, өйткені өзіміздің қыздар жеткілікті болатын, араларымыздан қыл өлгітейін, жақсы достар болдық.

- Кешіріңіз, сөздің реті келгенде, апаңызбен қалай тастадыңыз?
- Отыз жасқа қалыңдағанға үйлендім.

Ол кезде Азат (үндігі апаңыздың аты - Ж.Т.) қаладағы №12-ші мектепті еліміз бітірген оқушы болатын. Мен ұсыныс

жасап едім, қолымнан ұстап жүре берді. (Азат апаңыз келбетіне қарасақ, жас кезінде ұмыдай аппақ әдемі бойжеткен болғаны көрініп тұр, өңін бере қоймаған - Ж.Т.)

- Көп адамда кезеңде берментін, бойыңыздағы қасиеттеріңіз қандай берген талант па, әлде бабаларыңыздың қанында бар ма?

- Негізін ген деген, яғни тұқым қуалау рәс нәрсе. Жақсы атанып, жақсы азынаны баласы әрқашан да тәрбиелі, саналы болып өседі. Менің атам, яғни өкемім өкеезі үлкен молда рет жау барған, тұрмысы қарапайым адам болғанын келін Меккеге бара алмаған. Түркістанға үш рет жау бар алмаған. Меккеге барғанмен бірей екен. Атамның үш рет емес, жыл сайын жау барып келетін, керуенің соңына ілесіп, Мешіт ұстаған кісі болған. Кішілік атамдыыз Қолжазар көлге деп атаптын. Өкем Қожаке деп діннің адамы болған, кітап ауларған.

- Студент кезіңізде өсиіңізде қалған ескі қызметкі сөзіңізді айтып бере аласыз ба?

- Есте қалғаны... Біз бірінші курс оқып жүрген кезде Мұхтар Әуезов мемлекеттік сыйлық алды. Біл. 1949 жылы еді. Жалымаа сақталғанын айтамын. Сол кісіні құттықтау рәсімі. Мұхтар Сталиндік сыйлықты иеленгеннен кейін бірінші рет аудиторияға келіп отырды. Мен курстың атынан гүл тапсырып, "Мұха, рұхсат етіңіз, сөзім бар айтамын" деп орыннан қарып тұрып сөйлегенмін.

Мұхтардың содан кейін, рахмет шәкірттер, мыналарды күтпеген жерден жақсы бір мейіміз болды. Мені олай қарай, толғандырып, тастадылар. Тіпті, тебіреніп жібередіңер ғой. Сендердің де жақсы азамат болып өсіп шығуларыңа тілектесіп дегені. Сол кездегі, қатты қуанғаның өлі күнге дейін жазылым, ұмыта алмаймын.

- Уақытыңызды бөліп, бүкпесіз әңгімелескеніңізге көп-көп рахмет!
Әңгімелескен - Жұлдыз ТӨЛЕУКЫЗЫ, журналистика факультетінің студенті.

О трудовом семестре писали газеты...

Одно из преимуществ газеты состоит в том, что она сохраняет и доносит в любое время до нас информацию о событиях, происходивших как вчера, так и 10, и 50 лет назад. Сегодняшние студенты уже и представить себе не могут, что кроме учебных семестров существовал так называемый "третий-трудоулов". Имено летом студенты КазГУ, как и миллионы их сверстников, работали в студенческих строительных отрядах. Коротко их называли - ССО. Мне довелось в свое время быть комиссаром отряда, который называется очень гордо: "Горизонт". Кроме того, что молодежь получала неплохую физическую закалку, в ССО студент мог хорошо заработать. А главным было все-таки наше обхождение, песни у костра, дискотеки, задушевные разговоры, жизнь в палатках.

Чем мы занимались? Как правило, работали на стройках. Те, кто был поспортивнее, клали кирпичные стены, заливали бетон, работали плиточниками, штукатурами, малярами. Чтобы как-то разнообразить рутину будней, проводились соревнования между отрядами, какой из них быстрее выполнит положенную норму. О жизни и работе ССО часто писали газеты. Авторами статей и заметок, как правило, были студенты факультета журналистики. Материалы публиковались в "Вечерней Алма-Ате", "Казастанской правде", "Лениншіл жас", "Ленинской семье". Многие сегодняшние ведущие журналисты имеют за своими плечами школу ССО. Кому-то посчастливилось в качестве бойца ССО побывать за границей, а я, к примеру, в КазГУ, приезжал работать студентом из Германии, Кубы, Чехословакии.

Память и свидетельства обо всем этом сохранились на страницах газет. Помню, как ратовали мы, когда про ССО Казахстана написали в "Комсомольской правде". Несмотря на все изменения, произошедшие за последнее время, сила и воздействие печатного слова остаются неизменными.

Михуш МУКАШЕВА,
декан факультета журналистики,
бывшая комиссар ССО "Горизонт-86".

Үстаздан кенде болғанымыз жок

Қазақ даласының әрбір ұмыс топырағы киелі десек, онда есетін ер шыбықтың, әр шіптің өзілдік қасиеті бар. Мәселен, жануарлар қорек ететін жусаның қасиеті өз алдына, қорек ететін адырсапанның қасиеті өз алдына. Сол ұлы даланың әрбір қозғалысында өзілдік күпия-сыр бар. Осынау кен-байтақ өлкені қазына-байлығын былай қолғанды, мәңгілікке мұра боларлық рухани байлығы еш уақытта сарқылмақ емес. Өйткені ондай қайнар көзі сонау екі жетпес ғасырлардан бастау алып, бүркырап шығып жатыр. Күйреңгер күйі, әділеттілігі өні бар, боюы кетпейтін бейнесі бар. Осынау ұлансыр дүние ұрпақтан ұрпаққа жалғаса бермек. Оны жалғастырушы сол өлкенің жұлдыздары мен киелі даланың ұл-қыздары - қазақ өнерінің, әдебиетінің қайраткерлері.

Құдайға шүкір, Абай, Мұхтар секілді заман тұтарлық тұлғаларымыз баршылық. Олардың еңбектері - ертеңге ықпалы, халымы, мұра. Сол қазынамын ортайыауына өзілдік үлесін қосып, пайғамбар жасынан аса да тынымсыз еңбек етіп жүрген жазушы, Қазақстан Мемлекеттік сыйлығының иегері Қалихан ағамызды қысқаша әңгімесіне тартқан едік.

-Ақсақал,сіздің шығармаларыңыз сүйіп оқытқан жұртыңыз, "біздің жерлесіміз" деп, келіе өзіңізге таласып жатты. Өмірбаяныңызды қысқаша айта берсеңіз?

- 1935 жылдан 14 наурызында Шығыс Қазақстан облысының Катонқарағай ауданы, Топкайың ауылында тулдым. Топкайың жетіжылдық, Үлкен Нарынлағы Жұлдыз орта мектебін бітірген енім, КазМУ-дің филология факультетінің журналистика бөлімін 1957 жылы аяқтап шықтым.

1965-1967 жылдары Мәскеудегі режиссерлар мен сценаристер дайындайтын Жоғары курсты тәмамдап, 8 жыл Шәкеев Аманжан атындағы "Қазақфильм" киностудиясында қызмет атқардым. 10 жыл газет-журнал редакцияларында, 24 жыл журнал "Жазушылар Одағында" кеңесшілік қызметте жүрдім. Зейнетке шыққан соң, "Халық конгресі" газетінде редактордың орынбасары болып едім, енді "Парасат" журналының бір пұшпағын уқалап жатқан жайым бар.

Бұйыбдестің бір күні екі ұл, төрт немере сүйіп отырып Тоқал мектебінде өзге ұятымыз.

- Әдебиет әлеміне қарай қанат қақтырған қандай тұлғаның туындағанды ата берсеңіз?

- 1954 жылдан Қариятана бастап едім, бірақ профессионалдықтың турғалы оларды есепке алмаймын, ешбір жиналтарыма қосқан да емеспін. Бисмилләһін басып - Қоңыр құ елі" шығар.

- Жастық шақ, студенттік кезің...

алады өмірінің ең қымбат сәтерің ғой. Сол кездегі Қалихан Бисқаков қандай елі, сол туралы айтып берсеңіз.

- Таңғы сағат 8-ден күндізгі сағат 1-ден 15 минут кеткенше лекция, сағат үше дейін түсік тамақ, сағат үштен түнгі сағат 11-ге дейін университеттің, онан қалды кафедраның, ерінбегендер Пушкин атындағы көпшілік кітапханасында ашқұрсақ болып шаршап отырамыз. Стипендия - 220 сом (60-жылдарға дейінгі ақшамен). 150 сомы тамалқа, қалғаны - "мәдени меріпәтіміз". Жатақханың өр бөлмесі түнсел мен асхананың міндетін атқарады. Бір бөлмеде 6-8 студент, әр бөлме - көпхона: ақша бір кісінің қолында, аптасына бір рет театрға, екі дүкірдің киноға, бір рет моңшаң апаратын да сол. Шаш алдырып, құр жуылатын да сол. Ешден келген сөлем-сақып та ортақ, қызға қырындаған біреу болса, тәуір палыто, тәуір қостым, тәуір көйлек пен мойынтыр та ортақ. Жылдына 5 мереке: Жана Жыл, 23-ақпан, 8-наурыз, 1-мамыр, 7-қазан. Мерекелік дастарқан - першілікке кәжіе, бір балке пен, шінерет, қары шап, әркіме 100 гр ірақ, екеу ара бір бөтлекке сыра.

Үстаздан кенде болғанымыз жоқ. Мұхтар Әуезовтен бастап Темірбек Қожакеевке дейін қулайдай сыйлайтынбыз. Әрқайсысы шамасы әсткінісіне білім беруге тырысты. Ең

қасиеттісі - бірде-бірі біздеге "халық жауларың" да жамандаған емес.

- Өзіңіз түлеп ұшқан Қазақ мемлекеттік ұлттық университеті қалайдыңыз ойыңыз?

- Мен үшін Қазақстанда КазМУ-мен таласар жоғары оқу орны жоқ.

- Қазақстан келешегіне қосар қандай үлесіңіз, таң ой-пікірлеріңіз бар?

- Тәуелсіздік сөзі кешірін, менің замандастарымыңн сәмайан ағартып, сақалын сапытып барып келді. Біз енді сүйекке қарысқан жанлармыз. Университетті бітіргенде 21 жаста едік. Өткенді!

Біз жастарың қажыр-қайратына сенеміз. Десек те сіз мұны, әлде-бір уайымы, қазақ деген елшілік халықтың болашағын сіз дұрыс адалды тұныш ұйықтаптайтын шығар. Ұлттың рухани байлығын жасау жаса да, қаріге де ортақ міндет қой.

- "Қазақ университеті" газеті туралы және оның 30 жылдығына құттықтау-тілегіңізді білдірсеңіз.

- Кезінде көптіраждық "Жас қаламға" да жете алған жүрдік. Жоғарғы курстардың желді қаламынан босамайтын. Студент творчествосының көрі сол студенттердің саяси тәрбиесіне көбірек мән беретін сияқты еді. Бірақ кез келген оқу орнының маңдайына біте бермегені бысылым-ды. Адамат әлі өзінің адам болымын аяқтаған жоқ. Орысша айтқанда, сотворение человека еще продолжается. "Қазақ университеті" жас қаламгерлердің лабораториясы болумен қатар, адам жанының да ұстазы болса екен делімін.

Кіңіз бөліп, әңгімелескеніңізге рахмет! Халықтың қалауысы болып, тағы да шығармашылық табыстарға жете беріңіз!

Әңгімелескен - Ермек ЕРНАЗАР,
журналистика факультетінің
1-курс студенті.

Второе дыхание

Газета КазГУ им. алы-Фараби - ветеран среди студенческих изданий Казахстана, которые сегодня по-прежнему в строю. В 30-е годы появились многотиражки Алматынского зооветеринарного государственного университета, в 50-х годах в вузах республики издавались 12 газет "Казак университет" - большой частью были адресованы студентам и делались самими студентами. Она для многих сегодняшних учащихся пера была школой настоящей журналистики. Но к концу 80-х годов студенческие газеты в какой-то мере утратили свое былое значение, стали неинтересными той аудитории, которой адресовались, и попросту изжили себя. С января 1988 г. в Алматы на базе всех вузовских газет стал выходить еженедельник "Өркен" - "Горизонт", ставший качественно новой студенческой газетой. Его острое, злободневное, интересное и необычные материалы буквально будоражили общественность. За "Горизонт" выстраивались по субботам очереди в газетные киоски. Но и он не выдержал жесткой конкуренции в условиях рыночных отношений и пошел в баз.

Но, как показывал реальность, без печатного слова реальная жизнь превращается в идеологический вакуум. Поэтому в 1995 году ректоратом КазГУ было принято решение о возобновлении издания университетской газеты. Пробный номер был выпущен к новому году и отпечатан в типографии АО "Фрэнклин". Добиться регулярного выпуска удалось с мая месяца, когда в честь 50-летия Победы был выпущен праздничный номер газеты. Нам нич не удалось не только немногочисленной редакцией, очень помощи с подготовкой материалов пресс-центр университета, студенты факультета журналистики. Совет ветеранов, университетский музей, редакционно-издательский отдел. В выходных днях появились историческая газета - "№1, 9 мая 1996 г." С этого номера газета обрела свое новое, современное лицо, которое вы видите теперь каждый месяц.

К новому учебному году был сформирован штат редакции, а также образовано издательство "Казак университет". Кроме материалов журналистов - кажим должен быть объем материала, что интересно: интервью или статья, насколько легко публиковать благодарственные письма - мы решили проблемы с распространением газеты, ее пропалаганду в университете. Один из одних отпущены ели для себя факультеты и другие подразделения нашего вуза. Большинство относилось к газете с пониманием. Наши читатели писали статьи, предлагали темы, приглашали на мероприятия. Со временем наша вынужденная "Казак университет" стала делить свои шаги все увереннее и смелее. Становление газеты это процесс сложный, многоступенчатый, трудный на нем не без борьбы. Но их всегда можно преодолеть. Хочется добрым словом вспомнить первых редакторов издания - Маншук Мухашеву, Гульниру Султанбаеву, Бакылбака Атаева, а новой редакции пожелать бойкого пера и больше читателей!

Александр РОЖКОВ,
ответ секретарь
"Казак университет" в 1995-1997 гг.

қасиеттісі - бірде-бірі біздеге "халық жауларың" да жамандаған емес.

- Өзіңіз түлеп ұшқан Қазақ мемлекеттік ұлттық университеті қалайдыңыз ойыңыз?

- Мен үшін Қазақстанда КазМУ-мен таласар жоғары оқу орны жоқ.

- Қазақстан келешегіне қосар қандай үлесіңіз, таң ой-пікірлеріңіз бар?

- Тәуелсіздік сөзі кешірін, менің замандастарымыңн сәмайан ағартып, сақалын сапытып барып келді. Біз енді сүйекке қарысқан жанлармыз. Университетті бітіргенде 21 жаста едік. Өткенді!

Біз жастарың қажыр-қайратына сенеміз. Десек те сіз мұны, әлде-бір уайымы, қазақ деген елшілік халықтың болашағын сіз дұрыс адалды тұныш ұйықтаптайтын шығар. Ұлттың рухани байлығын жасау жаса да, қаріге де ортақ міндет қой.

- "Қазақ университеті" газеті туралы және оның 30 жылдығына құттықтау-тілегіңізді білдірсеңіз.

- Кезінде көптіраждық "Жас қаламға" да жете алған жүрдік. Жоғарғы курстардың желді қаламынан босамайтын. Студент творчествосының көрі сол студенттердің саяси тәрбиесіне көбірек мән беретін сияқты еді. Бірақ кез келген оқу орнының маңдайына біте бермегені бысылым-ды. Адамат әлі өзінің адам болымын аяқтаған жоқ. Орысша айтқанда, сотворение человека еще продолжается. "Қазақ университеті" жас қаламгерлердің лабораториясы болумен қатар, адам жанының да ұстазы болса екен делімін.

Кіңіз бөліп, әңгімелескеніңізге рахмет! Халықтың қалауысы болып, тағы да шығармашылық табыстарға жете беріңіз!

Әңгімелескен - Ермек ЕРНАЗАР,
журналистика факультетінің
1-курс студенті.

Азамат тағдыры

С верой и надеждой

Махаббат, қызық, мол жылдар

"Махаббат, қызық, мол жылдар" кітабының авторы, әрі кейіпкері, халық жазушысы, Қазақстан Мемлекеттік сыйлығының иегері Әзілхан Нұршайықовтың есімі көзі ашық, көкірегі ояу азаматтардың бәріне бірдей таныс десек, асыра айтқандай емес. Өз университетіміздің түлеп - Әзілхан ағамен сөйлесуге өзімізге дайындықпен келе жатса да, жұдырықтай жүрегіміз өрекіп, кеудеміз сияр емес. Ой жетпейтін есік аузына қалай келіп жеткенімді де білмей қалған сияқтымын. Қолым дірілдеп қонырауды да басып үлгерім. Ішпен жазушы ағаның зайыбы Хазима апай шығып, жылы шыраймен қарсы алып, дастархан басына шақырды. Сосын Әзілхан ағаның бастаумен кабинетіне кіріп, дереу айналама көз жүгірте бастадым. Үлкен бөлменің ортасына жұмыс үстелдері қойылтып, Керетінін қарама-қарсы екі бетпен шафқа қлып пен суретке толы екен. Ол кісі таманыңды көнеп алып, мені кабинетінен таныстыра бастады. Төрге Әзілхан ағаның соғыстан кейін дәріс берген үстазы, ұлы жазушы Мұхтар Әуезов пен ғұлама Абайдың келем-келесі ретімен бірге екенін байқадым. Соның ішінде сұраулы соғыстың құрбаны болған Әзілхан ағаның өксісі мен бауырының және халық батыры Бауыржан Момышұлының да портреті бар. Сонымен бірге ол кісі маған 1946 ж. ҚазМУ аулысында үлкен кезінде тұскен суретін, 1972 ж. Мұхтар Әуезов Павлодарда келгенде түскен суретін (бұл туралы Әзілхан аға "Әуезовтің Керекте келуі" деген естелігін жазған), Ұлы Отан соғысында екі күзден бірдей айырғалған зенбіректің Әзілхан Шайыровпен түскен суретін (бұл кісіні 20 жылдан соң ідеп барып, "Махаббат жыры" деген повесін жазған), 1. Есенберлин, О. Сулейменовпен түскен суреттерін және Ерекегей Рахмановтың, Фабиет Мүсіреповтің, Ырымбек Байсейітовтің суреттерін көрсетті. Қолында дүрбі, белінде пистолет, иығына қызыл асынағын, солдат киіміндегі Әзілхан ағаның Жәніс күні түскен суреті де әлі сақталуы екен.

Жер белдеуінің (экиаторалы) ұзындығы 40000 км болса, Әзілхан аға осы жолдың жартысынан астамын жаюу, атпен, мүйізбен, пішен би жүріп өткен. 1944 ж. 11 маусымдан Варшава қаласының іргесінен Қазақстанға делегат болып келген сапары да осы жолдың ішінде.

Осы сәтте ол кісі маған "Социалистік Қазақстан" газетінің осындай 54 жыл бұрынғы сарғайымырған қалған соңындағы нөміресті. "Делегация келді" деп тытқалып қойылған ол мақалада былай делінген:

"Жақында Алматыға Брест атқыштар дивизиясының делегациясы келді. Бұл дивизия Брест қаласының атамекені қызыл армия әскерлерінің қатарында болып, ұрыста ерекше көзге түсті. Сол үшін Брест атығын алды. Жоғарғы бас қолбасшы Кеңестер Одағының маршалы Сталин жолдас бұл дивизияның жауынгерлері мен командирлеріне атыс жарыялады. Дивизия Отан қорғауда ерлік, қаһармандық көрсетіп, өшпес даныққа бөленген талай-талай ерлерді тәрбиелеп шығарды. Есімі бүкіл әлемге жайылған Кеңестер Одағының

Суретте: Президент Н.Ә. Назарбаев Әзілхан Нұршайықовқа "Қазақстанның халық жазушысы" құрлығын тапсырып тұр. 1990 жыл, 6 қараша

аға студенттік өмірдің бір белесі ретінде "Махаббат, қызық, мол жылдар" атты тамаша туындының дүниеге әкелді. Романым қалай жазылғандығы жөнінде Әзілхан аға былай дейді:

- Мен университетке мыңданнан келдім. Әкем соғыста, анам ертеректе қайтыс болған. Ол кезде бір нан - 60 сом, ал біздің стипендия - 140 сом, сонда 2-ак нан келетін еді. Менің жағдайым нашар болған соң, қыздар маған көмектесіп тұрды. Үлгеріне шақырып кезекпен тамақ беретін. Мен бармайын десем, Мырзабек Дүйсенов қоймайды, сонымен екеуіміз баратын едік. Мен қатты ынайсымыздып, қыздар-ау, сендердің осы екіберіңнің қалай өмірінде леуші едім. Сонда қыздар: "Жоқ, ағай, сіз біздің екіберіңді өткізіңіз, сонысыра барып, жетіп алып қайтыңыз", - дейтін. Мен кейін сол қыздардың енібін қалай өтеуді ойлапты жұрдым. Сонымен, соларға арнап осы "Махаббат, қызық, мол жылдар" романын жаздым. Роман жарыққа шыққанда, маған 10000-ға жуық хат келді, оның 500-і менде әлі күнге сақталуы. Бұл менің өз өмірім емес, студенттік өмір туралы көркем шығарма. Ментальды протокол сіз келсе бізбен бірге оқыған бір қыздың өмірінен алынды. Оның ағасының өлгені, соғыстан аман келген бір жігіттің: "мен ағаммен жолдас болдым, ағай өперінде сені маған тапсырып кеткен", - деп ол қызын үнемісі атғаны, "сен үнемісі бұза, бұзаң сені өттерміні", - деп мейрам сайын Алматыға келіп, қызын кездесіп жүргені рас. Артынан енім елідеп сыйыр, үйі бар жесір келінішке үйленгені, сберқасала қызмет етеп, облыстанияға подполг жасағаны үшін сотталып кеткені де шынық. Шығарма кейіпкерлерінің кейбіреуінің прототиптері бар, ал кейбірінің жоқ. Солардың ішінде Жоғарыбек - Мырзабек Дүйсенов (бүгінде марқұм болған), Мейітай - Нұрғамала Нұрбосынова, Майра - Майра Ыбыраева, Ербол - Әзілхан Нұршайықов, Заман - Маман Әлімбетов, Тана - Тамара Серікбаева. Бұл жөнінде "Махаббат, қызық, мол жылдар" романы қалай жазылды" деген мақалада толық әрі нақты жазылған.

1994 жылы осы романа байлаымысты "Махаббат, қызық, мол жылдар" атты деректі фильм түсірілді, оны жасаған - Хайым Омаров.

Енді махаббат туралы бір роман және 100 бригада туралы бір роман жазсам деген ойым бар", - деп сөзін аяқтады еліміздің асыл азаматы.

Мен "Денізің сау болсын, облысыңа алтынның орындалсын, Әзғаға", - дегенді іштей қайталай бердім.

Жылда БИДЦДӘ, журналистика факультетінің 3 курс студенті.

"В наших воспитанниках дремлет талант талантливых математиков и физиков, филологов и историков, биологов и инженеров, мастеров творческого труда". Эти таланты раскрываются только тогда, когда каждый из них встретит в воспитателе ту "живую воду", без которой талант засыхает и умирает".

ВА. Сулейменовский

Главные трудности с молодыми возникают из-за того, что их требования забывают вперед по сравнению с их жизненным опытом, с их возможностями использовать представляемую им самостоятельность. Поэтому взрослым приходится, по сути, ограничивать самостоятельность, вводя ее в какие-то берега, придавая ей разумные формы. Однако, эти ограничения должны быть, в первую очередь, реальными. Потому что молодости присущи проблемы, трудности и противоречия. Об этом и о многих интереснейших событиях я решил поговорить с человеком, который не на слова, а на деле знает о них все. Знакомьтесь - Куат Маратович Баймураев, проректор по студенческим вопросам, помощник ректора Казахского государственного национального университета им. аль-Фараби.

Куат Маратович, первый вопрос такой: какие наиболее значительные события, с которыми со студенчеством, были у вас в республике в начале этого года?

- Во-первых, это, конечно же, датированное открытие Дворца студентов, а также состоявшийся в нем съезд студенчества РК.

- У КазГУосударственного университета сейчас особый статус, как это сканывается на студентах, наверное, требования к ним повышались из года в год?

- Конечно, требования становятся намного выше, чем прежде. Это связано с повышением интеллектуального потенциала КазГУ, увеличением его вклада в подготовку квалифицированных кадров для республики. Сейчас многие студенты переводятся в вузы, где нет рейтинговой системы. Не секрет, что это очень тяжелая система обучения. Необходимо быть всегда на высоте, постоянно повышая свой уровень знаний и иметь стабильные посещения. Переход на тестовую систему экзаменов - также вполне нормальный процесс.

- Куат Маратович, какими социальными выгодами университет помогает учащейся молодежи, и впрочем ли получают стипендии студенты?

- С выгодами стипендий у нашего вуза никаких проблем нет. Запасем практически не существует, хотя ситуация в прошлом году была намного лучше. Например, нам удалось в течение учебного года три раза увеличить материальную помощь студентам университета, а также выдать пособия для приобретения учебной литературы. Обучившись летом-осенью выплачиваются денежные компенсации на питание, также выдаются бесплатные талоны на питание малообеспеченным студентам. Большой плюс вижу и в сохранении льготного путевого студентам в профилакторий КазГУ, в спортивно-оздоровительный комплекс на Исык-Куле.

- Университет давно славится своими спортсменами. Как на сегодняшний день обстоит дело со спортом, какие есть успехи?

- Массовые занятия спортом в лучших своих традициях сохраняются. В этом, я думаю, заслуга кафедры физического воспитания и спортивного клуба КазГУ. Вообще у нас занимается очень талантливая молодежь, не переставая тренироваться и готовя показывать себе на предстоящей универсиаде среди вузов Казахстана.

- И последний вопрос: Вы сами когда-то были студентом. Чем, на Ваш взгляд, отличаются студенты прежних лет от нынешних, чем они сейчас живут и делают ли у них сердце к образованию?

- Естественно, условия сегодняшнего дня накладывали отпечаток на студентов нового поколения. Но, вопреки сложившемуся мнению о падении престижа образования, хочу сказать, что стремление молодежи к обучению есть, и оно не снижается. В условиях рыночных отношений уделяется больше внимания студентам с глубокими знаниями и умением применять их на практике. Ведь вокруг столько возможностей, такая свобода - нужно уметь действовать и работать над собой, не жалея сил и времени. Мне кажется, им не хватает только одного - тех наших дружных, сплоченных коллективов, но хочется верить, что это временное явление.

Молодость - пора самоопределения, пора надежд и поиска. Это период формирования идеалов, радующий о времени и о себе.

Доброго пути тебе, студент!

Доброго пути и вам, старшие друзья и воспитатели, ищите перспектив!

Лияна УМАРОВА, студентка факультета журналистики.

Редактор - беспокойное сердце

"О себе говорить трудно, потому что это будет самореклама", - считает профессор Шериядан Рустемович Елеукунов.

Вы никогда не задумывались, как начинался карьера профессора? Конечно, можно пойти по пропалтанной дорожке: институт, аспирантура, диссертация. А можно пойти другим, не самым обычным, но возможным, терпеливым, но, безусловно, интересным.

Шериядан Елеукунов 8 лет отдал работе в областной газете. Думаю, вы представляете, что это значит. Постоянные командировки в колхозы и аулы, общение с разными людьми, боль и переживания за них.

И вот образование в республиканской газете: "На должность старшего преподавателя требуется...". Шериядан попал в университет. Вскоре его пригласили и на должность редактора университетской газеты. Эти годы он вспоминает с особым чувством. Много было и хорошего, и трудного. Под его руководством студенты поднимали вопросы о различных мероприятиях, о казахских землях, о литературе и искусстве, о взаимоотношениях между студентами и преподавателями. Наш молодой и горячий герой и сам не раз публиковал илюбопытные материалы.

Судьба не преподносит подарков, она дает шанс, которым, к сожалению, не каждый может воспользоваться. Кто-то по своей лени, кто-то по бездарности. Нашему герою трудолюбия и таланта не занимать. Он поступает в аспирантуру Академии наук при ЦК КПСС в Москве. На факультете Теория литературы. После трех лет усердного учения запишет кандидатскую на тему "Казахский роман и современность". По окончании аспирантуры Ш. Р. Елеукунова приглашают работать в ЦК, где он прошел еще одну жизненную школу. Был инструктором, зав. сектором по печати, радио и телевидению, зав. отделом. Но все знания и накопленный опыт понабодились молодому специалисту, когда его "перевоспитали" в Государственный Комитет по делам печати при Совете Министров, где Шериядан Рустемович проработал 15 лет. Это были ответственные годы. За это время была создана совершенно обновленная материально-техническая база печати, было построено много типографий. Казахские издания полиграфические предприятия выпускали в день 100 тысяч книг. Этот процесс был связан на глазах и при участии Ш. Елеукунова. Поэтому он с особой горечью говорит о положении печати в наше время. Елеукунов сейчас трудится в Институте литературы Академии Наук и преподает в Казахском государственном университете. Он сотрудничает с прессой, выступает с предложениями по улучшению печатного дела в Казахстане. На его лекциях очень интересно, он не поучает, а дает жизненные советы: "Редактор должен иметь живое сердце и отдаляться от конктерной жизни, чтобы печатать интересные и правдивые материалы".

Наталья Басалыева, студентка журфака.

Суретте: Бірінші қатарда отырғандар (солдан оңға қарай) - Әзілхан Нұршайықов, Әсия Бегімова, Тілек Қуанышқызы, Зәліне Сепіліанова, Ақнай Дәулетова; екінші қатарда отырғандар - Майра Ыбыраева, Әсия Рахметуллина, Нұрғамала Айнабея, араб тілін оқытушысы Хакім Әжікеев, Нұрғамала Нұрбосынова, Амантай Байтаназе, үшінші қатарда тұрған тірғандар - Қамалық Төлесенова, Перизат Қосымбаева, Бантан Қалдырқұлов, Азаматбек Байтаназе, Шәрипша Жолдыбаева, Сәліпа Рәшіпанова, Қуанышқызы Әмірғалиева, Сәния Босақова, Қалжан Саулабаева. 1946 ж., мамыр

Схватка

(Біль)

Стоит на окраине Алматы небольшой домик прямо в саду. И мало кто подозревает, что в нем живет самая счастливая на свете семья. Весной здесь вокруг цветут сады, дружно поют птицы. А во дворе - самое дорогое сокровище семьи - детки.

"Будучи еще ученицей 10 класса, - рассказывала со слезами на глазах Зинаида Антоновна, - я однажды чуть не оказалась в руках толпы хулиганов. Было это поздним летним вечером. Но на мое счастье неожиданно появился защитник - молодой, высокого роста парень, который в мин. суток моих обидчиков, освободил меня от неприятного плена. Я была такяк беспомощная, и, если бы не он, чтобы я делала, как спасалась, не знаю". - Со мной никого не бойся, - успокаивал меня незнакомого парня, ведя за руку. - Мы даже не подем, а пойдем пешком. Хоть на край света, - уговаривал лутчик. - Во-первых, - поздно, транспорт не ходит, - продолжил он. - А во-вторых, мне с тобой придется прогуляться, может, поближе познакомимся. Идем, девушка, не бойся, домой доставлю".

Так и состоялось тогда первое знакомство с моим будущим мужем - Талгатом. Потом было немало радостных встреч. А на одной из них я заметила, что и в темное время зрачки Талгата светятся! "Значит, любит", - обрадовалась я. А потом, не задумываясь, согласилась стать спутницей его жизни, как только было сделано предложение.

Как-то незаметно и быстро пролетели потом первые пять лет нашей совместной жизни. Но на шестом году глаза у моего Талгата заметно стали тускнеть. Грусть стала покрывать бывшие огоньки жизни. Да и я изменилась.

Природа с работой усталой, молча уходила в свою комнату, часто тихонько плакала. Тучи над семьей спускались из-за того, что я не могла родить ребенка. Однако прошло еще полгода, и я объявила, что Талгат скоро услышит детский крик и почувствует удивительный аромат малыша. Когда родилась девочка, мы, не задумываясь, назвали ее тоже Зиной, потресанный мой подарок.

Шло время. На радость родителей девочка росла крепкой - вся в папу. Когда исполнилось три годика, оти решил показать свое черноглазое сокровище бабушке - своей матери, которая за годы после свадьбы как-то незаметно состарилась, стала ча, что болеть.

Так случилось, что наша апа осталась одна после смерти мужа в одном из сел Южного Казахстана. И, естественно, понята была ее радость встрече с дорогими ее сердцу людьми, которые, к сожалению, не могли быть ее частыми гостями. Сильно соскучившись, бабушка распледала вничку, сноху, а затем застыла на ше сына. "Силы меня покидают, родной ты мой!" - зарпичалась болящая женщина. И надо же, как раз в тот самый момент, когда зоры сына и снохи были обращены к матери, маленькая Зина, отойдя в сторону, остановилась в нескольких шагах от отца, что-то разглядывая. Ее разбирало любопытство: "Что за игрушка такая большая, необычная и живая?"

Не успела девочка потрогать ее руками, как огромных размеров змея выросла перед ней, словно размышляя, как бы распрыскать со своей жертвой. Отец сплпно почувствовал сладкое. Секунда, и Талгат в прыжке настиг змею. Его мощная тренированная кисть, как тиски, сдвинула упругое змеиное тело. Ио гадина сумела-таки нанести решающий удар в руку преевче, чем Талгат успел ее задушить. Вскоре, почувствовав слабость, он упал. Жена и маленькая дочь беспомощно кричали, звали на помощь. Но вокруг, как надуло, ни души. И только сердце матери - Зуре - подкадало путь к спасению сына. Она нашла в себе силы вырвать часть ткани вместе с остатками ида. Сделав это, она на время тоже потеряла сознание.

И только трехлетняя Зина, толком не понимая, что произошло, навстречу, решила исход познания в пользу отца. Дочь подошла нежно и тихо-тихо на ухо сказала: "Папа, открой глазки!". Это, видимо, были волшебные и самые счастливые слова. Они и помогли отцу выжить.

С тех пор даже еде заметные вспливания детей, какие бывают ночами во время сна, заставляют мгновенно вскакивать Талгата, словно от удара грома самой большой силы.

А.ЕСДАУЛЕТОВ

М.Пузиков, профессор.

Около пяти лет назад, в ноябре 1993 года, не стало Ануара Турдыбековича Алимжанова - известного писателя и публициста, общественного и государственного деятеля. Его перу принадлежат повести и романы, такие как "Стрела Махамбета", "Пылающее копыте", "Караван идет к солнцу", "Тонет", "Синие горы", "Дорога людей", "Познание". Это неполный перечень произведений писателя, а кроме них им написаны в разные годы немало оригинальных и увлекательных очерков и репортажей. Книги А.Алимжанова переведены и изданы во многих странах мира, что принесло ему широкое признание отечественного и зарубежного читателя. Он лауреат Государственной премии имени Абая, премии комсомола Казахстана, международных литературных премий имени Дж.Неру, имени Агостино Нето, "Лотос".

Ануар Алимжанов из числа тех, кому выпала возможность посетить многие страны Азии, Африки и Европы, по приглашению Ассоциации негритинских профсоюзов читать лекции в университетских аудиториях США, как журналиста участвовать во многих международных симпозиумах, конференциях, совещаниях.

Понятно, что журналистские биографии и судьбы складываются под влиянием внешних обстоятельств, общей динамики развития социально-нравственной атмосферы времени. К тому же, нельзя не считать сак объективными условиями, ставшими основой для появления данного таланта, той общественной и социальной средой, где рос будущий писатель.

Знакомая с жизнью и деятельностью писателя, с его творческой биографией, приходишь к выводу, что нелегко пришлось ему в детстве. В два года он остается без матери: "о матери я знаю лишь по одной единственной фотографии, где она снята во весь рост, в широком платье, с длинными косами, ласковым взглядом, добрым, милым, красивым лицом, большими черными глазами. Я стараюсь представить себе, как она носила меня на руках: словно призрачный сон вспоминаю..." - писал он в автобиографической во многом повести "Познание".

Говорят, что детские впечатления самые сильные и человек формируется в детстве. Возможно, поэтому, когда читается произведения Ануара Алимжанова, будь то роман, очерк или статья, невольно обращаешь внимание на то, что он всегда при любой возможности старается вписать в сюжетную линию события довоенных и военных лет, происходившие в его родном селе. По им мы узнаем, что Ануар Турдыбекович родился в местечке Карлыгаш, который до переименования назывался Ушкаин, что означает "три березы", что тогда эти земли были собственностью бая Торегельды и ему как ребенку "поверить тому, что эти родники и горные луга принадлежали одному человеку, было очень трудно".

В очерке "Испыт родника, сынок" он писал, "прадед Момын был сильным и благородным воином, удачливым охотником, а дед Алимжан-кузнец и садоводом, известным в аулах нашего края. О подвигах прадеда и мастера деда я в детстве немало слышал от старика Алппая, усенинко жившего в годы войны на пасеке в глубоком ущелье за перевалом. Старец был другом моего деда".

"Я помню отца. Это был тихий, скромный труженник, ни разу не обидевший меня. Лишь раз я видел его гнев и запомнил навсегда. Это было в тот далекий день, когда мне шел седьмой год. Загрывшись, я швырнул кусок лепешки и дорожную пыль. ... если есть что-то святое на земле, то это хлеб - объяснила мне бабушка гнев отца - Коран считается священной книгой. Но можно наступить на Коран, чтобы поднять хлеб с земли. Потому что в эти крошки вложен огромный труд человека, кусочек хлеба может спасти жизнь..." - напишет позже А.Алимжанов, вспоминая об отце, который умер в январе 1941 года. В тот год Ануару исполнилось десять лет.

Ануар Алимжанов из плеяды тех писателей, которые ярко и емко поведали читателям о детстве и юности своего поколения, рассказав о своем времени и о тех радостях и горестях, которое пережило его поколение. Это было время, когда начали создаваться первые колхозы и МТС, а потом началась война. Вчитываясь в его произведения, приходишь к выводу, что у него и вообще у поколения детей

Выпускник математического факультета МГУ стал для юноши учителем, наставником и духовным отцом. Часто заходил Ануар к нему домой и начинался их задушевный разговор. Однажды Кузьма Иванович спросил у Ануара: "... не желает ли дальше продолжить учебу?" Получив утвердительный ответ, обещал посодействовать. И вскоре сдержал слово. И, возможно, не без помощи

Люди. Годы. Жизнь

Он гордился тем, что учился в КазГУ

военных лет не было детства. Они его перешагнули, рано стали работать в колхозе.

"... Все мы, дети аула, рано научились пасти колхозных телят, ходить по борозде за плугом, таскать на волокуше полову и солому из-под молотилки или, сев на колхозную клечку, возить катки на току, вынучив зерна из снопов. Война и голод навели нас великой мудрости жизни: уметь отличать все съедобное - корни, листья, уметь печь на углях клубни маринных корней, уметь находить горный лук и шавель, уметь ценить вкус похаж на луговки желтых корневищ подснежников, сваренных в кипятке и жидко заправленных молоком. И еще время научило нас терпению, уменю ждать." Эти строки взяты из очерка "Мечта поэта" об известном поэте Мукагали Макараеве.

Собственно и детство Ануара было нелегким, его поглотила война, страшная, злая. "А еще старики говорили, что у них иное детство, иная юность была, чем у нас, трудная, что у трех берез было пролито много слез". Истоки творчества Ануара Алимжанова были заложены в те жестокие годы.

В родном колхозе четырнадцатилетний подросток работает помощником чабана, затем трактористом в МТС, а в 1947 году поступает в Лепсинское педагогическое училище. Круто изменила судьбу молодого человека учеба в педучилище, точнее, знакомство там со слепым учителем математики Кораблиным.

Кузьма Иванович был воспитанником Тамбовского детского дома. После окончания специальной средней школы для слепых, он поступает в Московский государственный университет. Затем дипломированного специалиста направляют преподавать в Лепсинское педагогическое училище. Кузьма Иванович жил во дворе училища в небольшом домике. Как отмечал сам публицист, в училище особая любовь была к математике. Учитель учил студентов не только геометрии и методике арифметики, а учил гораздо большему как любить свой предмет, как творчески преподнести его ученикам. И на каждом своем уроке он рассказывал им много интересного, как со слышь в учебнике.

С глубоким уважением относился Ануар к своему преподавателю. Обладая замечательной памятью, Кузьма Иванович знал наизусть учебники по математике для педучилища. Он внимательно следил за специальной литературой, выходящей в Советском Союзе. Никому в городе почтальоны не принесли столько книг, как ему.

Судьбы учителя и ученика были схожи. Возможно, это и сблизило их

Кораблина выпускник педучилища выбирает журналистикой.

После окончания педучилища учитель привел юношу в КазГУ. К сожалению, приемные экзамены заканчивались. Однако Кузьма Иванович настоял на том, чтоб выпускнику педучилища разрешили сдавать вступительные экзамены. Смето заметить, что подобное в наши дни не смогло бы произойти даже с "сынком" очень влиятельного или денежного папши. Но тогда tudo произошло. Об этом позднее расскажет Ануар в своем очерке "Учитель", посвященном К.И.Кораблину.

Так в девятнадцать лет Ануар Алимжанов поступает на первый курс отделения журналистики филологического факультета КазГУ. "Из далекого горного аула Карлыгаш Талды-Курганской области приехал и я. Окончив казахскую среднюю школу, плохо владея русским языком, сначала я боялся поступать на русское отделение. Но мои опасения оказались напрасными, благодаря постоянному общению с русскими товарищами я скоро научился языку и сейчас свободно читаю, пишу и разговариваю по-русски", - писал о себе студент 3 курса А.Алимжанов в университетской многотиражной газете, которая в то время называлась "За отличную учебу".

Поразительно то, с каким багажом знания русского языка он поступает в университет и в течение нескольких лет становится корреспондентом областной газеты "Алма-Атинская правда", а еще через год - собственным корреспондентом "Литературной газеты" по Средней Азии и Казахстану. "Что не под силу иному русскому журналисту или писателю", - как отмечал писатель Габбас Кабышев. За пять лет учебы А.Алимжанов добивается большего, чем от него ожидалось. В этом заслуга, возможно, в большей степени его Учителя-Кузьмы Кораблина, привившего ему такие качества, как трудолюбие и целеустремленность, настойчивость и умение преодолевать трудности. Выбрав специальность, Алимжанов не хочет быть посредственностью, стремится достичь таких же успехов в журналистике, каких добился Кузьма Иванович в своей профессии.

В становлении студента Алимжанова как журналиста огромное влияние имел и М.О.Ауэзов, преподававший в то время в КазГУ. Это уже отдельная тема и, наверное, затрагивать ее здесь нам не будем.

Вместе с тем в становлении будущего журналиста сыграла свою роль и правильная организация учебного процесса в университете. Вот что писала по-этому поводу университетская многотиражная газета: "Министерство высшего образования утвердило новый учебный план отделения журналистики. Этим планом предусматривается увеличение учебной практики в восемь раз. Так, если раньше на учебную практику в течение всего учебного курса обучения отводилось 60 часов, то теперь отводится 492. Начинаясь она в конце четвертого семестра, заканчивалась в начале пятого. По новому плану студенты проходят учебную практику, начиная со второго и кончая четвертым курсом. Благодаря этому студенты получают широкую возможность ближе познакомиться с жизнью редакции, уже

Научный поиск и развитие творческой личности

Эффективность модернизационных процессов, происходящих в самых разных регионах нашей планеты в конце XX века, определяется не столько политической ситуацией и экономическими вливаниями в ту или иную страну, сколько ее культурными традициями - готовностью молодежи создать иной образ жизни, придать обществу новую форму, радикально отличающуюся от прежней. Этого можно достичь, имея качественно новые координаты мышления и более высокий уровень нравственности. Именно поэтому наш Президент в своем послании к народу Казахстана отмечает: "Нам нужны кадры высокопрофессиональные, способные ставить долгосрочные задачи, с умением и волей решать их в новых условиях".

Проблема одаренности человека важна на всех уровнях воспитания и образования, но особенно остро она стоит в вузе, ибо вуз призван готовить специалистов высшей квалификации. Между тем высшая школа десятки лет была ориентирована на подготовку специалистов технократного плана, профессионально решающих только узкие частные проблемы. Многие годы организация учебного процесса и методика преподавания ориентировались на достижение минимального уровня знаний всеми студентами с установкой выпуска специалиста среднего качества "числом больше, ценою подешевле". А способные и талантливые студенты не имели возможности для самовыражения и достаточных стимулов к быстрому продвижению вперед.

Начавшаяся в республике реформа высшего образования предполагает выпуск магистров - многосторонне одаренных и творчески мыслящих специалистов, способных к созданию новых социально ценных результатов деятельности. Вскоре Казахский государственный национальный университет им. аль-Фараби уже выпустил более 300 таких магистров. Первый набор студентов в магистратуру проводился по конкурсу из числа лучших бакалавров университета, стремящихся к более глубокому и всестороннему освоению профессиональных знаний, склонных к научным исследованиям.

Для развития творческих задатков необходима определенная развивающаяся среда, для которой прежде всего важна соответствующая ситуация внутри вуза (учебные планы и программы, контингент высокопрофессиональных преподавателей, наличие современных информационных и технических средств обучения, индивидуальный подход к обучению, возможность самостоятельного выбора учебной траектории). С открытием магистратуры профессорско-преподавательский состав университета создал учебные планы по 25 специальностям с учетом всех тенденций современного развития университета - фундаментализации, диверсификации, гуманизации и индивидуализации обучения.

Реализация первых учебных планов магистратуры по широкому профилю специальностей (25) и специализации (97) сопровождается совершенствованием и отработкой учебных программ по более, чем 700 дисциплинам. Учебные планы и программы призваны реализовать такой режим обучения, при котором на единицу затраченных интеллектуальных усилий студент получал бы максимальный объем высококачественных и хорошо усвоенных знаний. В связи с этим задача магистратуры - повысить содержательное и эргономическое качество печатных учебных материалов, обеспечить современное компьютерное и информационное сопровождение учебного процесса. КазГУ - головной вуз республики, стремящийся к

международному стандарту образования, и правительство должно помочь ему создать широкую сеть современных компьютерных классов обучения, доступных для каждого магистранта, помочь включиться в ИНТЕРНЕТ. Глубоко осознавая необходимость аксиомы о том, что успех внедрения любой инновации в образовании, темпы и характер ее развития определяются прежде всего профессиональным уровнем преподавателя, в учебный процесс магистратуры привлекаются профессора и опытные доценты, возглавляющие крупные научные школы с солидным опытом вузовской работы, крупные ученые Академии наук РК, директора известных научно-исследовательских институтов и центров, руководители государственных органов власти, ученые из ближнего и дальнего зарубежья. Однако, преподаватели магистратуры нуждаются в серьезной стажировке. В период становления новой системы обучения магистратуры необходимо создать президентский фонд поддержки образовательных реформ в республике, с целью государственной координации командировочных и стажировочных выездов преподавателей за рубеж. Поскольку ведущие страны Запада не желают подписывать со странами СНГ договоры об обмене преподавателями и студентами.

Развивающаяся среда неосуществима в магистратуре без наличия научной школы и научных традиций 700 часов самостоятельной научной работы магистранта с защитой курсовой и выпускной магистерской работ, опубликование результатов научных поисков, научно-исследовательская и научно-производственная практика, сдача кандидатских экзаменов и зачетов - это широкий диапазон научной деятельности студента в магистратуре. Самостоятельный научный поиск магистранта в течение двух лет обучения развивает в нем критическое отношение к существующим научным положениям, вырабатывает в нем правильно ориентированную логику, умение искать оригинальные и приемлемые пути постановки и решения проблем, построения гипотез. В ходе научного поиска происходит не только усвоение новых сведений на уровне современных проблем и задач изучаемой дисциплины. Творческое обучение включает в себя также организацию и перестройку концепций или исходных познавательных ориентиров. Современному специалисту сейчас необходим не столько набор научных фактов, которыми владеет научная дисциплина, сколько овладение особенностями творческого процесса исследователя. Состоявшийся в КазГУ 22-24 октября сего года первая в республике международная школа-семинар "Инновационные модели обучения в магистратуре" с участием представителей вузов республики разных городов (Павлодар, Кокшетау, Жезказган, Усть-Каменогорск и др.), ближнего и дальнего зарубежья (Россия, Англия, Америка) продемонстрировала интересные результаты первых шагов научного поиска магистрантов и их высокую профессиональную зрелость в форме 143 устных и стеновых докладов.

В настоящее время магистратура в КазГУ функционирует на экспериментальной основе, уже через несколько месяцев состоится первый выпуск магистров, поэтому возникает острая необходимость в разработке государственного статуса магистра, его должностной ниши и положения в сетке должностных окладов. Очень трудно происходит отказ государственных учреждений - работодателей - от сложившихся годами стереотипов применения специалистов. Все это порождает ситуацию неустойчивости магистров и

необходимости их распределения инициативой самого университета. Цивилизованный выход специалистов на рынок труда возможен лишь в случае обладания оперативной информацией о его потребностях и тенденциях изменений этих потребностей. С этой точки зрения большим подспорьем в деле распределения магистров первого выпуска будет созданная в университете служба занятости, которая определит реальные потребности на молодых специалистов вуза при помощи маркетинговых исследований и формирования банка профессионального спроса и предложения. Но наряду с этим необходимо централизованное формирование государственного заказа на подготовку магистров Казахским государственным университетом им. аль-Фараби и вузов и научно-исследовательских институтов всей республики, координацией которого КазГУ, как ведущий вуз республики должен стать единственным и авторитетным центром магистерской подготовки в Казахстане. Он имеет для этого исходные организационные возможности - современную материально-техническую, информационную и научно-методическую базу, высокопрофессиональный профессорско-преподавательский контингент (187 профессор и более 750 кандидатов наук), известные далеко за пределами республики крупные школы и большой опыт инновационной деятельности в рамках автономии.

Что касается материальной деформации магистерской подготовки, то она сегодня состоит в несоответствии государственной стипендии прожиточному минимуму и необходимости самостоятельного поиска магистрантами средств на обучение.

Возможность уклонения обучения в магистратуру в сторону расширения платной подготовки как очной, заочной и вечерней отделений, увеличения количества иностранных студентов на коммерческой основе ущемляет демократическое право каждого гражданина Республики Казахстан на высшее образование. За бортом магистерской подготовки может остаться наиболее талантливая молодежь из семей с низким доходом, не способная к самообеспечению. В условиях снижения расходов государства на образование, стремительного роста контингента обучающихся, ущемления самой подготовки специалистов, финансовые тяготы обучения необходимо разделить между государством, обществом, студентами и их семьями. Международный опыт финансирования образования указывает на различные пути обеспечения социальной справедливости:

1. Предоставление ссуды (в размере 70% расходов на обучение) через банки республики с постепенным возвращением ее студентами в процессе трудовой деятельности после окончания вуза;
2. Предоставление грантов магистрантам как специалистам, имеющим диплом об окончании первой степени вузовского образования;
3. Предоплата обучения в вузе родителями, начиная с момента рождения ребенка, в форме налога на образование;
4. Государственное регулирование спонсорства над образованием республики бизнесменами и предпринимателями страны;
5. Финансовое участие учреждений - работодателей и фирм в подготовке рабочей силы для себя;

Эти пути не исключают и государственного обеспечения образования. "Продвигая инициативу" - напоминаем нам Президент в своем обращении к народу. Наш университет идет по пути развития многоуровневого образования еще с 1993 г. Первый год обучения студентов на высшей степени вузовского образования показал жизнеспособность магистратуры, функционирующей для повышения академической и профессиональной мобильности выпускников вузов, творческих специалистов, призванных реализовать намеченные Президентом и правительством стратегические планы развития Казахстана.

Страна, не обладающая передовой системой образования, отстанет в технике и технологиях, не будет иметь шансов на успех в политическом сотрудничестве и будет всегда лезть в архивы для мировых событий. Это убеждает правительство Казахстана ускорить принятие нового закона об образовании с учетом его многоуровневой структуры и определить стратегический план развития образования с конечной целью вхождения нашего не зависящего государства в мировое образовательное пространство.

Р.Н.Матқалов, профессор

Түбінде Нобель сыйлығын осылар алады

Қалыптасқан жүйеге иек артсақ, университет білім беруінің шыңы - аспирантура. Ал осы асқақ апарар жол қайсы? Білім беру жүйесін реформалағаннан кейін, бізгегі білім беру, ғылыми зерттеулермен шұғылдану бірнеше сатыға: бакалавриат - магистратура - аспирантура басқыштарына бөлінді. Аспирантураға құжат тапсырып, білімін одан әрі жалғастыру болашақ ғалымның өз перспективасына да, елінің келешегіне де қосқан айтулы үлесі болар еді. "Пайда ойлама, ар ойла, талап күткі күткі білуге", - деп Абай атамыз айтпақшы, ғылымға пайда әкеліп, жоғары деңгейден көрініп, білім пәнін бойға сіңіріп жүрген аспиранттарымызды тәрбиелейтін ұжымның аяқ алысын білу мақсатында университетіміздің аспирантура бөлімінің меңгерушісі Зинаида Көрмқызы Уәлихановаға жолыққан едім. Ол әңгімесін: "КазМУ-дің аспирантура бөлімі 1938-жылы 1 қарашада ашылды. Ең алғаш қабылданған 20 аспирант қатарында қазіргі биология ғылымының докторы М.Ф.Авазбакиева, биология ғылымының кандидаты С.И.Ибрашева, химия ғылымының докторы А.И.Шарифханов және Д.В.Скокольскийлер болды. Ал бүгінгі күнгі жылына 200 аспирант қабылдаймыз, еліміздегі ең үлкен аспирантура болып табыламыз", - деп басталды.

КазМУ-де аспиранттарды 106 мамандық бойынша дайындау көзделген, олардың ғылыми жұмыстарына жеткілік етіп, басқаратын білімі мен дәріс беру қабілеттері жоғары, ұйымдастырушылық мүмкіндіктері мол 213 ғылым докторы, академиктері және профессорлар бар. Және де 60 жыл бойы үзбей жұмыс істеп тұрған аспирантураны бітіргендердің басым көпшілігі қазір еліміздің түкпір-түкпірінде түрлі салада қызмет етіп жүр. Мысалы, атап айтар болсақ, профессор Дулатова Дина Исабайқызы жетекшілік еткен Түякбай Рысбеков - А.С.Пушкин атындағы Батыс Қазақстан гуманитарлық университетінің ректоры, Қазақстан Республикасы Парламенті мәжілісінің төрағасы қызметін атқаратын Оспанов Марат және тағы басқалар осы аспирантура түлектері. Өзіміздің университеттің оқу-тәрбие ісі жөніндегі проректоры З.К.Орынханов, әлеуметтік мәселелер жөніндегі проректоры З.М.Мырзабеков, ғылыми мәселелер жөніндегі проректор З.А.Мансуровтар біздің университет аспирантурасын бітірген.

Жастар - келешек преті, еліміздің болашағы дейміз. Ал оларды белгілі бір салаға бейімдеуде аспирантура бөлімінің атқарар ролі ерекше екенін уақыт дәлелдеуде Тек іріктелген, қабілетті, білімді дарындылар ғана қалдырылып, нағыз маман, зерттеуші болып шығады. Оларға қазақтың ұлы ақыны Абайдың, ұлы ойшыл Әл-Фараби бабамыздың тағы да басқаларың атындағы стипендиялар тағайындалған. Ол байлығы стипендиядан 45% жоғары. Мысалы, МОЭВМ және кибернетика кафедрасының аспиранты Ж.Б.Жұмаділова президенттік стипендия алды. Г.Г.Қаидаханова Әл-Фараби атындағы стипендия, ал орыс және ител әдебиет кафедрасының аспиранты Е.М.Лулунова Абай атындағы стипендияның иесі.

Ұрыста мылтық қандай керек болса, өмірде білім сондай керек, білімнен асқан байлық жоқ. Әрине, мүмкіндік болса, оны әрі қарай жетілдіргенге не жетсін. Міне, осында оқытатын жастарымыздың болашағы, яғни еліміздің болашағы үшін қам кешкен ұстаздарымыз олардың іденсе - мүмкіндіктеріне толық жағдай жасап, арнайы стипендия бөліп, тіпті жатақхана берді. Осы жұмыстарды жүзеге асыруда, әсіресе осы бөлімнің меңгерушісі болып істегеніне 30 жылдай уақыт өткен З.К.Уәлиханованың еңбегі зор.

Енді сол кісінің әңгімесіне қылақ түрейік: "Ғылыми-педагогика мамандарын дайындау және олардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына бағыт-бағдар беру біздің ең негізгі мақсатымыз болып табылады. 4 жылдық бакалавриат пен 2 жылдық магистратураны тәмамдағаннан кейін, білімін әрі жалғастырығын келгендер бізді жалайды. Белгілі бір салаға икемделген қабілетті, дарынды талапкерлер келіп, арнайы курс, философия, шет тілшен емтихан тапсырады. Осы сынақтан ойдағыдай өтсе, екінші жылы емтиханға (конкурсы) жіберіледі. Қабылданғандар қолына аспиранттың мақат-міндеттерін айқындайтын "Аспирантка ескерткі" деген кітапша беріледі. Жылына 2 рет, наурыз және тамыз айларында кандидаттық емтихан тапсыратын аспирант өзі зерттеген тақырыпта диссертациян қорғайды".

Тәуелсіздік алғаннан бері шет елдердің жоғары оқу орындарымен байланыс дами түскен белгілі. Тәжірибе алмасумен қатар аспирант алмасу да бүгін күн тәртібіне қойылды отыр. Атап айтар болсақ, біздің университеттің аспирантурасында қорықсең Китай халық республикасы мен Монғолияның азаматтары білім алуда. Мәселен, Фарида Оразқылықызы, Баян Әлімжан, Жетсе Әмірбекұлы, Болат Бойайұлы, Калиева Әлімжан, Гүлшан Ахмедбекқызы (КХР), Сеулент Қоңқылы, Қасымәйрен Балжан (Монғолия), тағы басқалар дәріс алуда. Оларға бұдан Т.К.Қошқов, А.С.Аманжолов, Д.Насқатов, З.А.Мансуров, З.К.Қабдолов сияқты профессорлар мен доценттері жетекшілік етуде.

Бүгінгі күні аспирантурада журналистика факультетінен күндізгі білімде 7, ал сырттай білімде 1 аспирант оқиды.

Күн табытаққа қандай әсер ете, ақыл-ой динамикасы да адамға сондай әсер етеді. Сондықтан да аспирантурада оқын жүрген жастардың келешекте Петр Кашица, болашақта Нильс Бор болуына шын жүректен тілектесугіміз білдірміз.

Гүлфия Қадырқұлова, журналистика факультетінің студенті.

Русская поэзия серебряного века

Владимир Соловьев
(1853-1900)

Панмонголизм

Панмонголизм! Хоть слово дико,
Но мне ласкает слух оно,
Как бы предвестием великой
Судьбины божией полно.

Когда в растленной Византии
Остыл божественный алтарь
И отреклся от Мессии
Иерей и князь, народ и царь, -

Тогда он поднял от Востока
Народ безвестный и чужой,
И под орудием тажиким рока
Во прах склонился Рим второй.

Судьбою нашей Византии
Мы научиться не хотим,
И все твердят льстивы России:
Ты - третий Рим, ты -
третий Рим.

Пусть так! Орудий божьей кары.
Запас еще не истощен.
Готовит новые удары
Рой пробудившихся племен.

От вод малайских до Алтая
Вожди с восточных островов
У стен поникшего Китая
Собрали тьмы своих полков.

Как саранча, неисчислимы
И несаятны, как она,
Недешний силою хранимы,
Идут на север племена.

О Русь! Забудь былую славу:
Орел двуглавый сокрушен,
И желтым детям на забаву
Даны клочки твоих знамен.

Смирится в трепете и страхе,
Кто мог завет любви забыть...
И третий Рим лежит по прахе,
А уж четвертому не быть.

Константин Романов
(1858-1915)

Мост вздохов

Под мостом вздохов проплывала
Гондола позднего порой,
И в бледном сумраке канала
Раздумье овладело мной.
Зачем таинственно сенью
Навис так мрачно этот свод?
Зачем такой зловещей тенью
Под этим мостом обдаст?
Как много вздохов и стонаний,
Должно быть, в прежние года
Слышали стены этих зданий
И эта мутная вода!
Могли б повествовать эти своды,
Как в дни жестокой старины,
Бывало олащались воды
Падением тела с вышины;
И волн, и времени теченье
Спешило тело унести:
То были жертвы отомщения
Совета Трех и Десяти...
Но не болтливы стен каменная,
Не разговорчива вода,
И лишь в одном воображении
Встают минувшие года.
Безмолвна мраморная арка,
Безмолвен сумрачный канал...
Крылатый лев Святого Марка
Сном вековечным задремал.

Инокентий Анненский
(1856-1909)

То и это

Ночь не тает. Ночь как камень.
Плача тает только лед,
И струит по телу пламень
Своя причудливый полет

Но лопочут, даром тая,
Ледышки на голове:
Не запомнить им, считая,
Что полудек только две.

И что надо лечь в утарный,
В голубой туман костра,
Если тошен луч фонарный
На скользоте топора.

Но отрадной до рассвета
Сердце дремой залито,
Все простит им... если это
Только Это, а не То.

Дмитрий Мережковский
(1866-1941)

Голубое небо

Я людям чужд, и мало верю
Я добродетели земной:
Иною мерой жизнь я мерю,
Иной, бещелой красотой.

Я верю только в голубую,
Недосгаемую твердь,
Всегда единую, простую
И непонатную, как смерть.

О, небо, дай мне быть
прекрасным,
К земле сходящим с высоты,
И лучезарным и бесстрастным,
И всеобщемулющим, как ты.

Валерий Брюсов
(1873-1924)

Грядущие гунны

*Топчи их рай, Атилла
Вяч. Иванов*

Где вы, грядущие гунны,
Чью тучей нависли над миром!
Слышу ваш топот чутунный
По еще не открытым Памирам.

На нас ордой опьянелой
Рухните с темных становий -
Оживит одряхлевшее тело
Волной пылающей крови.

Поставьте, невольники воли,
Шалаши у дворцов, как бывало,
Всколосите веселое поле
На месте тронного зала.

Сложите книги кострами,
Пляшите в их радостном шаете,
Творите мерзость во храме, -
Вы во всем неповинны, как дети!

А мы, мудрецы и поэты,
Хранители тайны и и веры,
Унесем зажженные светы
В катакомбы, в пустыни, в
пещеры.

И что, под бурей летучей,
Под этой грозой разрушений
Сохранит играющий Случай
Из наших заветных творений?

Бесследно все стибнет, быть
может,
Что ведомо было одним нам,
Но вас, кто меня уничтожит,
Встречаю приветственным
гимном.

Константин Бальмонт
(1867-1942)

Челн томления

Князь А. И. Урусов

Вечер. Взморье. Вздохи ветра
Величавый возглас волн.
Близко буря. В берг бьется
Чуждый чарам черный челн

Чуждый чистым чарам счастья,
Челн томления тьмой охвачен.
Бросил берег, бьется с бурей,
Ищет светлых снов чертог.

Мчится взморьем, ичится морем,
Отдаваясь воле волн.
Месяц матовый взрывает,
Месяц горькой грусти полн

Умер вечер. Ночь чернеет,
Ропщет море. Мрак растет.
Челн томления тьмой охвачен.
Буря воет в бездне вод.

Андрей Белый
(1880-1934)

Родине

Рыдая, буревая стихия,
В столбах громового огня!
Россия, Россия, Россия -
Безумствуй, сжигая меня!

В твои роковые разрухи,
В глухие твои глубины, -
Стряут крылооружие души
Свои светозарные сны.

Не плачьте: скорните колени
Туда - в ураганы огней,
В грома срафических пеней,
В потоки космических дней!

Сухие пустыни позора,
Моря неизлинные слез -
Лучом безглазого взора
Согреет сошедший Христос.

Пусть в небе - и колыца Сатурна,
И млечных путей серебро, -
Кипи фосфорически бурно,
Земли огневое ядро!

И ты, огневая стихия,
Безумствуй, сжигая меня,
Россия, Россия, Россия -
Мессия грядущего дня!

Зинаида Гиппиус
(1869-1945)

Часы стоят

Часы остановились. Движенья
больше нет,
Стоит, не разгораясь, за окнами
рассвет.

На скатерти холодной
неубранный прибор,
Как саван белый, складки
свисают на ковер.

И в лампе не мерцает блестящая
дуга...

Я слушаю молчанье, как
слушают врага.

Ничто не изменилось, ничто не
отошло,
Но варуг отяжелело, само в себе
вросло.

Ничто не изменилось, с тех пор
как умер звук,
Но точно где-то властно
сожмули тайный круг.
И все, чем мы за краткость, за
легкость дорожим, -
Варуг сделалось бессмертным, и
вечным - и чужим.

Застыло, каменья, как тело
мертвца...

Стремленья - но без воли. Конеч
- но без конца.

И вечности безглазой беззвучен
строй лад,
Остановилось время. Часы, часы
стоят!

Александр Блок
(1880-1921)

Экклезиаст

Благословляя свет и тень
И веселясь игрою лирной,
Смотри туда - в хаос безмирный,
Куда скопятся твой день

Цела серебряная щель,
Твои наполнены кушинуи,
Миндаль цветает на дне долины,
И влажным зноем дышит степь.

Идешь ты к дому на горах,
Полдневным солнцем залитая;
Идешь - повязка золотая
В смолотыхх тонет волосах.

Зачахли каперса цветы,
И вот - кузнечик тяжелеет,
И на дороге ужас вест,
И поирачились высоты.

Молоты устали жернова,
Бегут испуганные стражи,
И всех объедают призраки вражьи,
И долу гнутся деревья.

Все диким страхом смятено,
Стопнулись в кучу люди, звери.
И тшето замкывают двери,
Досель смотрешиве в окно.

Федор Сологуб
(1863-1927)

Пилигрим

В одежде пыльной пилигрима.
Обет свершая, он идет.
Босой, большой, неумоимом.
То шаг назад, то два вперед.

И, чередуясь мерно, дали
Встают все новые пред ним,
Неистощимы, как печали, -
И все далек Ерусалим...

В путях томительной печали
Стремится вечно род людской
В недосытаемые дали
К какой-то щели роковой.

И создает неумоимо
Судьба преграды пред ним,
И все далек от пилигрима
Его святой Ерусалим.

Николай Гумилев
(1886-1921)

Завещанье

Очарован соблазнами жизни,
Не хочу я растягивать во мгле,
Не хочу я вернуться к отчизне,
К усыпавшей мертвой земле.

Пусть высоко на розовой алаге
Вечереющих горных озер
Молодые и строгие маги
Кипарисовый сложат костер.

И покорно, склоняясь, положат
На него мой закутанный труп,
Чтоб смотрел я с последнего
ложа
С затаенной усмешкою губ.

И когда зареве чуть тронет
Темным золотом мраморный
мол,
Пусть задумчивый факел уронит
Благоговенные пылающих смол.

И свирель тишину опечалит,
И серебряный гонг заревет
В час, когда задржит и отчалит
Огневеющий траурный плот.

Словно демон в лесу
волхвований,
Сново вспыхнет мое бытие,
От мучительных красных
лобзаний
Зашевелится тело мое.

И пока к пустоте или раю
Необорный не бросит меня,
Я еще один раз отплываю
Упоительный жизнью огня.

Велимир Хлебников
(1885-1922)

Перевертень

(Куксы, кум мук и скук)
Кони, топот, иннок,
Но не речь, а черен он.
Идем, молодец, долом мели.
Чин зван мечем навзничич.
Голод, чем меч долог?

Пал, а норов худ и дух ворона
лап.

А что? Я лов? Воля отца?
Яд, ад, дядя!
Иди, иди!
Мороз в узел, лезу взором.
Солов зов, воз волос.
Колесо. Жалко поклаж. Оселок.
Санни, плот и воз, зов и толп и
нас.

Горддох, ход дрог.
И лезу Ужели?
Зол, гол, гол лоз.
И к вам и трем с смерти мавки.

Василия Каменский
(1884-1961)

Чурлю-журль

Звенит и смеется
Солнцита, весело льется
Дикий лесной журчек,
Своевольный мальчишка:
Чурлю-журль,
Чурлю-журль!
Звенит и смеется.
И эо живое несется
Далеко в зеленой тиши
Корнистой глуши:
Чурлю-журль,
Чурлю-журль!
Звенит и смеется.
Отчего никто не проснется
И не побегит со мной
Далеко в разгулье:
Чурлю-журль,
Чурлю-журль!
Смеется и солнитса,
С гор несет лесно
И не видит лесная лесника
Низко нагнулась над ним,
И не слышит цветника
Песню ответную,
Еще зовно зовет:
Чурлю-журль,
А чурлю-журль!

Игорь Северянин
(1887-1941)

Каретка куртизанки

Каретка куртизанки, в
коричневую лошадь,
По хвойному откосу спускается
на пляж.

Чтоб ножки не промокли, их
надо окалошить,
Блюстителем здоровья назначен
юный паж.

Кудрявым музыкантам
предложено исполнить
Бравданую мазурку. Маэстро, а
люпитр!

Удастся ль душу дамы
восторженно омолодить
Курортному оркестру из
мелодичных цитр?

Цилиндры солнцевеют,
причесанные лоско,
И дамы туалеты пригодно для
витрин

Смеется куртизанка. Эй вторит
солнце броско,
Как хорошо в буфете пить крем-
де - мандарин!

За чем же дело стало? - к буфету,
черный кучер!
Гарсон, симпронизируй
блестящий файв-о-клок...

Каретки куртизанки опять все
круче, круче,
И паж к ботинкам дамы, как
фокстерьер, прилег...

Владимир Маяковский
(1893-1930)

За женщиной

Раздвинув локтем тумана
дрожи,
недид белила из черной фляжки
и, бросив в небо косые вожди,
кчался в тучах, седой и тяжкий,

В расплаве меди домов полула,
дрожания улицы дамы хранимы,
дрозными красным прокровом
блуда,

ротами в небо вонзались дымы.

Вулканы-белра за льдами платий,
колосья грудей для жатыи спельи.
От тротуаров с ужичкой татей
ревниво взвились тупые стрелы.

Вспутнув копытом молитвы
высей,
арканом в небе поймали бога
и, ошпанни с улыбочкой крысей,
глумясь, ташили сквозь щель
порога.

Восток заметил их в переулке.
тримасу неба отбросил выше
и, выдрал солнце из черной
сумки,
ударил с злобой по ребрам
крыши.

Осыдан үш күн бұрын автомобиль апатынан қайғылы қазаға ұшыраған Жамал ағаның нәзіріне бара жатқанын. Жолшыбай Жамал марқұм екеуіміздің дос-жарымыз Садыққа жолға кеттім. Ол тұрып:

- Қайда тарттың? - десін.
- Жамал ағаның үйіне асығып барам Бармаймысың?
- Жок, мен бара алмаспын.
- Шаруан қалып бара ма?
- Жоға. Мен өле-өлгенше досымның да, білісмінің де нәзіріне, не жерлеуіне бармақ түгіл, ол хақында естіген құлағым керек болсын! - деп бүрк ете түсті.

- Алпырма, не боп қап еді?
- Не болушы еді. Бұдан он-он екі жылдай бұрын менің Арменақ деген армян досым қайтыс болды. Сондай сүйкімді, иманжүзді, ашқарқан жан еді - оның қазасы менің қабырғамға қатты батты. Барлық мән-жайды ол көз жұмған соң, үш күннен кейін кезіге кеткен Арменақтың жиені Жорждан естідім.
- Бес күн бұрын, - деді ол, - біздің Арменақ сорлы әлдебір мөзірханаға бас ісугады, ішеді-жейді, сонан истенген шұжықтан уланады да...
- Топырақ салуға мені неге шақырмандыңдар? - деп мен өкпелесін кеп.

- Шандығым айтсам, - Жорж қалпана бас шайқайды, - біздің өзіміз де жерлеуіне бара алмадық. Бейшараны өлген соң, сөреліге жөнелтті. Ешқайсымыз іздеу салмағанның кейін тексіз біреу шыға леп, көме салдыты. Қырсыққанда Арменақтың мұсылман зиратына қойыпты, сондықтан христиан ғұрпына сай нәзірін, басқа да жол-жоралғысын жасай алмай отырмыз.

- Ойбай-ау, марқұмның мұсылман яғни христиан екенін қалайша ажырата алмаған? - дейін мен.
- Біздер - христиандар мен сіздер - мұсылмандар арасында жалғыз ғана айырмашылық бар, сендер балаларыңды сүндетке отырғызасыздар, біз отырғызбаймыз. Бірақ кейінгі кезде осы операцияның жана американ әдісі шықты да, медицина оның ауауалығын мойындады, сонан соң біз де сүндетке отырғыза бастадық. Арменақ - топырағын торқа болғыр, сүндеттелген болатын, сол себептен марқұмның мұсылман не христиан екенін дәрігер, әрине, айыра алмаған. Қалтасынан еш құжат табылмапты, тек қана суреті бар екен, ақыр-аяғы сөреліге келген біз оны сол суретпен таныдық.

- Енді не бітпін жүрсіндер? - демейін бе.
- Арменақтың мәйітін армян зиратына көшірейік деп едік, - Жорж қамға тіл қатты. - Бірақ сонымыздан денене шықпайтын секілді, өйткені сіздердің шаріғаттарыңыздә машқарға қоныс аударғандардың мекенін жаңғыртуды күтпемізді. Эксгумация тек ажалдың себебі анықталмаған жағдайда ғана, сот сарапшысының және прокурордың рұқсатымен жасалады екен.

- Иә, оңай-оспақ мәселе көрінбейді. Камал алар амал керек.
- Ең болмаса, сен қол үшін берсең етті! - Жоржң тебірене сөйлеп кетті. - Бәріміздің батамыз сенің жолыңда, марқұмның бала-шағасыз де сені төбесіне көтерер еді. Өзін ойлашы, өзіңнің ліндестеріне қосыла алмай қаншама жапа шегуде байқус! Оның шәкімдіші мінезін өзің де білесің. Арменақпен бірсыпыра жыл дос-жар болдың!

Жорждың мына сөзінен кейін марқұм Арменақ тірі кезіндегідей көз алдыма тұрып алды. Өткен-кеткен еске түсіп, көзіме ыстық көз үйірлді. Ол армян, мен мұсылман болсам да армыздан қыл өтпейтін тату едік. Орфи Ширазиді марқұм жанымдай жақсы көретін, Хафиз бен Һәйамды жер-көкке сыйғызбай отыратын. Ол бұ пәндегі әр пәнде ілтипатқа лайық, бәріміздің арамызға жік салып жүрген ескі наным мен сүлдесін сүйреткен әдет-ғұрып қана, расына келсек, адамдар арасында еш айырмашылық жоқ дейтін.
Оның ой-өрісінің кендігі, өз басының ибалығы мені әбден тәнті етті де, біздің достығымыз күннен күнге нығаға берді.
Қай-қайдағы еске түсіп, көңілім

түсімінен шықпай қойды. Үш-төрт қабат оянып, қайта көз жұмсам-ақ болды - бейбақ көз алдымнан кетпей, маған телміре қарайды да тұрады.
Танертен ертелегіп Жорж келді. Мен киінгеннен кейін, сотқа кіріп Жорждың арызын тапсырамық. Қуыну шағымында сол қасыретті түні Арменақпен бірге болдым деп құлаандырып, қолымды қойған соң, тергеуші менен жауап аламы деді.
Қай жерде болып еңдер? - деді ол.
- Пәлен деген мөзірханада, - дедім мен.
- Неге тапсырыс бердіңдер?
- Пәлен тағам, түтін шарап!
- Сағат нешеге шейін отырдыңдар?

ойбай салдым, - бұның бәрі Арменақты мұсылман зиратынан армян зиратына көшіруге рұқсат алу үшін жасалған қам еді! Адалына келсек, оқиға болған түні мен марқұмды өнім тұрмақ, түсімде көрген емес!
- Тергеушіге берген жауабынан тана кету айыпкерің әдеті емес пе. Баағы әуелетей!
- Бұл сонда қалай болғаны? - деп жағамды ұстадым. - Бір апта бұрын мына өздерің мәйітті тексергенде, сызат таппай, көмуге рұқсат бердіңдер! Енді аяқ астынан жик шықты ма?
- Онда шағым түспеген болатын, сондықтан біз қазаны өзлігін болған деген ұйғарымға келген ек. Енді мәселе

- "Ақындар өмірнамысынан"
- Қашан өлді?
- Шамамен төрт-түз жүз бұрын!
- Әй, пәленшеңді-түгеншеңді! - деп алдыр бастық арс ете қалды. - Сотты келеке қылмақпысың? Өзін емес пе қылмыс жасауға Орфи Ширази себепкер болды деген, енді кеп бұдан төрт жүз жыл бұрын өрем қапты деп танытсын! Занды гәлкек еткін келсе екен ғой!! Егер Орфи сыйбаласыңды ұстап бермессен, тұрағын нұсқамасаң, екі адам үшін жауап бересің.
- Құдайым-ай, бастық тақыр, құлақ салсаңшы! Мен Орфиді қайда таппайын? Оның сүйегі бағдыға қурап қалған. Орфи деген ақын болған, он алтыншы ғасырда өмір сүрген, үнді стилінде жазған. Оны менен гөрі әдебиет факультетінің профессорлары жақсы біледі.
- Қылмысқа термелуші Орфи деген өзін емес пе?
- Солайы солай ғой, бірақ мен басқа мағнада айтпым. Арменақ екеуіміздің табынан тарлауымыз Орфи Шаразидің жырларынан алға тартып ем. Егер олай болса, мен сот адалына Һәйамды да, Хафизді де, Сағадиді де алып келуіме тура келеді.
- Жарайды, әкелсен, әкел! Егер Орфиңді тұрағын білмессен, ана үшеуін алға тарт!
- Кай үшеуін?
- Әлгі, ана өзің айтқан: Сағди, Хафиз, Һәйамдарды.
- Ойлапты? Жасай бер, алдыр бастық! Түсіндірмең болып:
- Мен арақтарды алдыра алмаймын. Оның үстіне олар менің тіпегіме құлақ аса қолр ма екен, әмбе Сағди мен Хафизге бару үшін Ширазға, ал Һәйамға жету үшін Нишапурға аттану керектігін айтпай-ақ қойайын, - дедім.
- Бұлар Тегераннан қашан көшіп кетпеді?
- Кім?
- Әлгі, ана өзің айтпай отырған - Хафиз, Сағди, Һәйам.

Хосроу Шахани (Иран жазушысы)

ЭКСГУМАЦИЯ

(Әңгіме)

- Он бірге дейін.
- Сонан кейін қай көшеледі қошастандың?
- Пәлен деген көшеледі!
- Одан кейін қайда бардың?
- Үйіме қайттым.
- Арменақ қайда кетті?
- Білсем бұйырмасын.
Ол осындай-осындай бірсыпыра сұрақ қойды, тысқа шығып кетіп, қайта кірді, біреулермен шүкілдеді, сонан кейін барып эксгумация жасауға бұйрық берді.
Сот сарапшысы Арменақтың мәйітін тексеріп болғанынан кейін, сол қарғыс атқан түні мен, оның ойынша, Арменақтың түбіне жетіп қана қоймай, оны хайуанша қорлап, азаптың көкесін көрсетіліп деп мәлімдеді. Хаттамға түсірілген тексеру нәтижесі мынадай еді:
1) Өтірілген адамның мойнында жидырық інін аумауытін дақ бар
2) Он аяғында өткір құралдан түскен жара, ісіген-көгерген жерлері бар
3) Кеудесінде металл бұйыммен ұрғанда түсетін дақ бар
4) Ішегі бүлінген, асқазанында удың қалдығы бар
5) Сол аяғының үлкеп башпайы жоқ... тағысын тағылар, тағысын тағылар.

Бұл жалғаның баянсыз екенін қалпана қабылдадым да Жорждың қолын алып тұрып:
- Енді қайдығың не, қайғармадың не, ерте ме, кеш пе бәріміздің бәратын жеріміз! Арменақ бейбақтың пешенесіне жазылғаны сол шығар! Онанша менің қолымнан қандай көмек келеді - соны айт, - дедім.
- Ләлпай, егер бүтін бе, ертендер ме, әлде басқа күні ме сен маған ілсіп өлгендерді тіркеу бөліміндегі дәрігерге барып, сол сонғы күні Арменақпен бірге болдым десең... Ал біз сотқа арыз тапсырып, ажалдың себеп-салдарына күдігіміз бар дейміз, оған мына сенің қатысың бар ма деген дүдәмал айтатымыз. Марқұмның бұлайша аяқ астынан қаза болуының сыр-сіпатын анықтау үшін эксгумация талап етеміз деп жазамыз. Әрине, ішің біліп тұрған шығар, бұның бәрі Арменақтың мәйітін мұсылман зиратынан армян зиратына көшірудің бұлайша бір амалы ғой. Мұның бәрі жүзеге асқаннан кейін, біз сенің сикандай кінің жоқ, бұл өлтірген жоқ, бұған біздің тағар еш айыбымыз жоқ дейміз. Іс жабылады, ал сені жан адам маңдайыңан да шертпейді.

Былай қарасан, Жорждың жоспары оп-оңай іске асатын шыққалды, ал іс жүзінде сонан бәрі оның ойлағанынан мүлде басқа бол шықты.
- Жарайды, ертен іске кірісілік, - дедім, ертенге шейін Жорж басқа біреумен пәтуаласар, не болмаса өзін басқа жөнші табармын деген үмітпен ықыласыз уәде беріп.
Сол түні таң атқанға дейін қол ұшыды бөре гөр деген Арменақ марқұм

басқа қырынан ашылып отыр.
- Марқұмның бауыры Жорж сіздерге түсіндіршіні бәрін!
- Оның түсінігі жазаны жеңілдетуі кәдік, бірақ сен жасаған қылмысың үшін бәрібір жауапқа тартыласың...
Арменақтың сүйегін алып, барлығы шығып барары екен...
- Өкетпендер! Ажалдың анық-қанығына жету үшін дұрыстап тексеріңдер! Алланы, барша пайғамбардан атын ауырма алайын, сол түні Арменақты көрсем, көзім шықсын! Ғұмырыма тауық бауыздан көрмеген маған баскесердің келіп кигізіп отырсыңдар сендер, - деп байбалам салдым.
- Босқа өуре болма! - деді маған.
- Құдай үшін, - деп жалғандым, - менің бала-шағамнан сұрандыр, олар менің қия бастағанымызды құлаңдырып берсіді, сүйіп ақиқаттың беті ашылады!
- Кез келгенде біз олардан, әлбетте, сұраймыз. Ал, әзірше сен осында боласың!
- Буларың не - қалай қалам, бастық тақыр! Шаруам, қызметім бар! Біреуге сәудем түссін деп, осында келген өзіме де обал жоқ! Босатыңдар мені!
- Бұл сенің апаның үйі емес! - деп ақырды.

Қысқасын айтсам, мен алты ай тергеуде ұстады. Күнде жауап алады, қорқытады, алдап-арбайды. Қаншама ант-су ішіп, Арменақ екеуіміз тоңшып шақи бауыздай ек, шығарда жашымыз ғана бөлсек болатын, шалыс басқызып, кінәлі қылған, қарғыс атқар, Орфи Ширази дегенімді қулақтарына ілмеді. Орфи Ширазиді кім, қайда тұрады? - деп жабасты.
Күлесін де жылауысың! Еп масқарасы, ешкімге еш уаж айта алмайсың. Орфи Ширазиді мен қайда тауып берейін оларға?

- Ол өліп қалған!
- Қалай өлді?
- Мен қайдан білейін?
- Өз ақылдан өлді ме?
- Тап солай!
- Оны қайдан білесің?
- Кітапта оқыған
- Қай кітаптан?

- Осылайша алты ай сілкіледі.
Сол екі ортада Арменақтың туыстары мен жақындарынан тәптіштеп жауап алғанын кейін, мойныдағы тырық бала кезінде басқаштан қулағанын қалпыты. Оң аяғын ажалынан екі күтп бұрын, қатты ішкен соң, темір керуестіне үлкен жырғызып алыпты. Сол аяғының үлкен башпайы тұрғаннан жоқ екен. Ішегінің жиуді мен асқазанындағы у қомағайлығының, ұлушыаң салдары боп шықты, ал кеудесіндегі жидырық ізі - аурухана күзетшісімен болған төбелестің белгісі. Сол кеште Арменақтың жанн мұрнының ұшына келеді де ауруханадағы, сол жерде оны қарауыл бөгейді, екеу ұтса кетеді...
Шира айтсам, менің ақтығым анықталып, сикханды қастандық жасалмаған деп табылды. Босатып қоя берді.
Содан бері тілші жыл өтті. Арменшк марқұмның балалары ержетті, бірақ осы күнге дейін әкесінің өліміне мен кінәлі деп санайды. "Егер сол түні мынау әкемді тұстап кетпегенде, тірі жүрер еді!" - кінке ұйса, аяғынан тартып түсіремін, жерге кірсе, шашынан сүйреп шығарамын - әкеміз үшін кек алмаймы деді.
Досымның да, көпшілігінің де жерлеуіне, я нәзірін бармайтынымды енді ұққан шығарсың?
- Ұқпай не болты! - дедім мен

Орыс тілінен аударған - Көкен ҚАМЗА

Стоп-мгновение

Заседание продолжается, Господа присяжные!

Жизнь прекрасна и удивительна!

А мы - три мушкетера!

Өзге емес, өзім айттам өз жайымда

Публицист және өмір

Мәселе көп жылдық қызметте емес, қол таңба қалдыруда

Камал Сейтжанұлы Сманлыовты еліміздің көзі ашық, көкірегі ояу қауымы жақсы біледі десек, онда біздің дөңене айтпағанымыз. Камал ескі тану үшін онымен қанаттаса өмір кешу керек. Ол - журналист, жазушы, қоғам және мемлекет қайраткері. Өзіміздің журналистика факультеті бітргені өз алдына, ол қазақта екі рет министр болған санаулылар санатында.

Біз өз тіліміздің сұхбатын настылғиялық мадақ, шрене тоқмелісу мақсатында емес, ардақты ағамыздың еңгелі өмір жолын бүтін және кеңініп ұрпаққа, жас журналистерге бағдаршар болар деген ниетпен ұсынып отырмыз.

1. Маңдайымызға біткен жалғыз университет айнасы

- Камал аға, өзіңіздің студенттік шағыңыз, алғашқы кайнарларыңыз және біздің "Қазақ университеті" газетіне араласа бастауыңыз жанында өткізілген берсеңіз...

- Университетте оқип жүрген кезде "Қазақ университеті" газеті "За отличную учебу" деп аталатын, оған мақала жазып, үзбей оқип жүретінмін. Бұл газетте, әлі есімде, бірнеше мақалам, бір фельетоным шыққан еді 4-ші, 5-ші курстарда оқип жүрген кезде, журналистика факультетінің Сталлиндік стипендиаттары бірі болдым, оған қоса "Лениншіл жас" газетінде аудармашы, факультеттегі "Жас қалам" атты қабырға газетінің редакторы едім. Бір күні, 1952 жылдың қарсаңында, яғни Жаңа жылдың алдында бір топ оқытушыларға сұрақ қойып, Жаңа жылдық жоспарлары жайда айтып беріп өткіздім. Сол сұрақтардың бірі Мұхтар Әуезовке де қойылды. Ол кісі университетте дәріс оқып, Жазушы ықымшыды қабыл алып, сауалнамаға екі-үш күнде жауап берді. Мұхтар қазақ халқының бір ғасырлық тарихы жөнінде 7-томдық роман жазғанын деген еді. Төртеуі шықты. Ол - "Абай шығы" романы, ал қалғаны үш томын кеңініп өмірге арианым деп қауап берген еді.

Студенттерін "Қазақ университеті" газеті - ерекше бір әсері, мені бар дүние. Бұл университет газетін бір ерекшелігі - бүкіл еліміздің ортасындағы жалғыз университеттің өмір айнасы, әсіресе журналистика факультетінде Басшылық мұндағы оқип жүрген немесе бітіретін жастардың, болашақ журналистиканың жұмыс істейтін орта, алғаш рет аттарын шығарып, өздерінің табыстарын қағаз бетіне, дәріске бетке көртіп сондай бір керемет мәзекті деуге болады. Сондықтан да оның қалыптасуына аса бәлек. Ресми құжаттарда әдетте тарихын, оқитаны белгісі орнын ала, ал бұл газеттен кеініп, болашақ ұрпақтар университетті өмірінің тынымын, тамырының соғысын, өлемі өмес көрінетіндей тауып алады. Бұл бүтін жастар үшін ғана емес, келер тоқын үшін де өте қызықтылық нәрсе.

2. Ол кезде 28 жаста болатыным

- Университет бітіргеннен кейінгі журналистик шеберлігіңізді шыңдай түскен кезеңдер, еңбек жолыңызға тоқталып кетсек...

- Мен 1954 жылы бітіргеннен кейін бірден "Лениншіл жасқа" қабылдандым. Бірақ диплом алғаннан кейін, Қарағанды облысына тілші болып кеттім. Талай-талай шахталарға түстім. Оған қоса Қарағандыдан әрі жатқан Ақмолаға да барып тұрдым. Ол кезде - нағыз тың игеру науқаны. Тағы бір айтар даят, Жанарқа ауданында "Қыз бір айтар даят" журналының бір үлкен

мәселе көтеріп, оны Жанарқа халқы талқылаған еді. Сөйтіп, ол аймақта 3 жылдай еңбек еттім. Кейіннен комсомол басшылары қаулы шығарып, мені аппаратқа шақыртып, Алматыға ауыстырды. Онда насихат бөлімінің меңгерушісі болып қызмет атқардым. Менің орныма Қарағандыға Шерхан Муртаза кетті. Баяғыдан бері осындай жолдарымыз түйсіп, киылысып жүретін. Бәлм меңгерушісі болып 3 жылдай істедім. Кейінде тұңғыш рет жастарға арналған қазақша ғылыми-көпшілік "Білім және еңбек" журналы ашылды. Мені сол журналға бас редактор етіп тағайындалды. Ол кезде 28 жаста болатыным. Бұл қызғы да, қиыншылығы да мол ғылыми әрі техникалық тілде сөйлеуші қажет ететін жұмыс болатын. Редакцияда қазіргі жазушылар - Медеу Сәрсекеев, Шәмшіден Абдрамановтар жұмыс істеді. Біздің бұл журналдың өзінен алқасы бар еді. Ол алқаның мүшелері - Қаныш Сәтпасев, Әлкей Марғұлан, Нойла Базанова сияқты ел сыйланып кісілер. Өзіміз Қанекемнен талай сөйлескенде: "қаржы, қағаз керек болса, маған айтып", - деп жанаушылығын білдіретін. Сөйтіп, журналда қызметте жүрген кезде, кеше ғана арамалдан кеткен меркенті Ө.Жанбеков Қазақстан ЛКЖО ОК бірінші хатшылық қызметте еді. Ол кісі мені Орталық комсомол комитетінің насихат жөніндегі хатшысы етіп шақырды. Оған жүргенде де есте қалар жұмыстар аз болған жоқ. Мәселен, алғаш рет Қазақстан комсомолының сыйлығын тағайындадық. Оның алғашқы лауреаттары - Ә.Әліжанов, О.Сұлтанов. Содан кейін жас жазушылармен кездесулер өткізуді әдетке айналдырдық. Онда көптеген көкейтесті мәселелер талқыланды. Комсомолдан кейін, 1964 жылы тұңғыш рет кинемоторғағы жөніндегі комитет құрылды. Мен сол мемлекеттік комитеттің төрағасының бірінші орынбасары болып тағайындалдым. 32 жасында "Қазақфильм" киностудиясының директоры қызметін атқардым. Киностудия - аса үлкен, өте күрделі, өз мінезі бар мекеме. Ол қоспиронда сол кезде 1500-дей адам жұмыс істейтін, 100-ге жуық машина бар еді. Өзге ұқсамағын шығармашылық ұйым дер едім. Оның көркемдік кеңесінің мүшелері Ф.Мүсірепов, Ш.Аманов, Т.Ахтанов, Жұбан Моллағалиев, Ә.Нұрпейісовтер болатын. Көптеген сценарийлі, фильмді солармен бірге талқылайтынбыз. Киностудияда қызметте жүрген кезде бірнеше фильм түсірілді. Ал соның ішінде ең бір ауызға алатымы - "Қыз Жібек", "Қыз Жібек" фильмінің сценарийін Фаби Мүсірепов соғыс кезінде жазып қойған екен. Соны архивтен тауып алды. Фабен қайтанды өңдеп шықты. Ақырында оны түсіруді С.Қожажықова тапсырылды. Бұл ретте аял қаларлық жұмыстар атқарылды. Үкіметтің арнаы қаулысы шығып, онда "Қыз Жібек" фильміне көмек көрсету туралы мәселе өз шешімін тапты. Бұл фильм бір серияға сыймағандан кейін, екінші сериясына рұқсат берінуі сұранып, Сұлтан Қожажықов сценарийді одақтық комитетке деініп барған едік. Мәскеуде Д.А.Қонаевқа да кіріп, Димекен кәмектестің, "Қыз Жібек" фильмін 2 серия етіп шығардық. Бұл фильмді шығарған адамдар өз істеріне әбден берілген творчестволық қуаты мол азаматтар болған. Режиссері - С.Қожажықов, музыкасы жазған композитор Н.Телендиев, яғсін шығарған Қ.Мұрзаліев, редакторлары О.Сұлтанов пен А.Сұлтанов, басты ролдерде - Қауен Кенжетәев, Сәбира Майқанова, Фарид Шәрипов, Жібек пен Телендиев ойнаған Құман мен Мерсерт. Бұл "Қыз Жібек" фильмі қазақ ұлтының паспорты лесе де болды. Шет елдердегі қанадастарымыздың көбінің үйінде осы "Қыз Жібек" фильмі қалыптан тапсалар бар Соғардан басқа "Ел басына күн туға" деген Б.Момышұлы туралы, "Мәңшүк туралы дыр" деген Мәңшүк жайлы фильмдер, Абдулла Қаракыстаын "Қылы кезек" тымдысы т.б. фильмдер қолынан еді. Кейінде "Атаманың ақыры", "Трансжиб экспрессі" - осы фильмдердің барлығы мен директор болып жүргенде дүниеге келген.

Бұл істерді, әрине, мақтаншып тұтам, қуаныш етім. Әсіресе өзіміздің көркемдік кезіңісіп тамақтану институтында тәжірибе

әңгімелерді ешқашан ұмытпаймын. Киностудиядан кейін біраз уақыт Орталық партия комитетінде жұмыс істедім. артында киноға байланысты Мемлекеттік комитет құрылып, соған төрағалық қызметке кеттім. Сол министрлік қызметке келгенде, 40 жаста едім. Онда бұрынғы басталған жұмыстар жалғасын тауып, "Көксерек", "Қан мен тер", "Алты жасар Алпамыс" секілді фильмдерін жасау нұсқалары қойылды. Сол уақытта Әл-Фараби даңғылындағы "Қазақфильм" қалашығына көштік, сондай-сондай көптеген шаруа істеді. Комитеттегі қызметім Қазақ ССР Министрлер Кеңесінің мәдениет бөлімінің меңгерушісі қызметіне ұласты. Ол жерде біраз қызметте болғаннан кейін өзім суранып, өз тілсіміз телерадиокомитет төрағасының орынбасарына бардым. Онда 4 жылдай жұмыс істедім. Телерадиокомитетте қызықты-қызықты істер атқардым. Әңгілі "Тамаша" ол кезде тек студияға ғана түсіретін, Біз оны 3000 адам жыналып көртіп Ленин атындағы сарайдың саянсына шығардық. Режиссері Лукман Есенов болатын. Алғашқы қатысқандар Т.Жаманқұлов, К.Сұлтанбаев, М.Нүрсекеев, Т.Құлыбеков және Л.Қаленовалар. Ескі кісілер - барлығымыз жыналып, текст жазушы Ш.Сариев пен Сіңіт Кенжетәевтер бар, менің кабинетіме талқылауып, жаттығып барып, сахнаға шығартынбыз. Ол жерде алғаш рет 40 сериялы "Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында" деген видеофильмді 2-3 айдың ішінде эфирге шығардық. Бұл фильмнің консультанты М.Қозыбаев болатын. Артында "Алматы" өз достарын қарсы алады" бабары шығып, ол кейіннен "Азия дауысына" ұласты. Ол кезде де қойылмауларды автормары А.Помарев пен М.Ергалиев болатын. 1984 жылы 1 ішілде тұңғыш рет "Алатау" бағдарламасын эфирге шығардық. "Терме", "Айтып" та сол кезде көпшілікке танылған. Телевизиядан кейін мені Орталық партия комитетінің Мәдениет бөлімінің меңгерушісі етіп жіберді. 1-2 жылдай өнер қайраткерлерімен, музыканттармен, суретшілермен, театр адамдарымен, кино адамдары бөлек болмаса да, солармен араласып жұмыс істеді. 1986 жылы Мәскеуде болған творчестволық одақтардың 5-6 съезіне қатыстық. Съездер ол кезде керемет әсерлі, табысты өтетін. Нағыз қайта құрудың кезі ғой.

3. Қайта құру, реформа, тәуелсіздік жылдары

Ақыры комитеттің бөлімдері тарап, қысқартылды. Дәл осы уақытта Өзбекәлі Жанбеков Орталық партия комитетінің хатшысы еді. Ол кісіге бірнеше "Өзек", бағында мені журналистикадан комсомол жұмысына алып келген өзінің еңді, мие, партия жұмысы бітті, енді мен журналистикаға қайтарынды", - деп едім. Мені "Мәдениет және тұрмысқа" редактор етіп жіберді. Заман өзгеріп жақсар уақыт. Бұл журналда негізінен кітапана, ауыл мәдениеті, тұрмыс туралы жазағын Сондықтан бір жұмыс істеп, ауқымын кеңейтіп, үлкен жазушылар сөз беріп, тарих туралы әңгіме қозғап, ойлар, пікірлер айтылатын болды. Яғни журналдың тақырыбы да, бағдары да өзгере бастады. Тақырып өзгергеннен кейін, атын өзгертуге тура келді. Тағы да Өзекінімін алдына барып "Парасат" деген аты ұсындым. Ол кісі бір ауыздан қосталп, "Парасат" журналы бекітті. Бірақ ол журналға өзім қол қоя алмаймын, ниткісі сол уақытта мені "Қазақстан коммунисті" журналының редакторына ауыстырған еді. Бұл журналда тарихқа байланысты, мысалы, "Алаш ақпатынан кім апталды" атты ең алғашқы топтама мақалалары жарияланды. Кейін бірлесе, Ш.Мұртаза редактор болып жүргенде, "Егемен Қазақстан" көшіріп басты М.Шаоки туралы көптеген деректер осы "Ақиқат" беттерінде табылды. Енді "Қазақстан коммунисті" шын мәнінде "Ақиқатқа" айналып, қанағатланы мәселелерді іменбеі қозғап жүрді. Осы "Ақиқатта" жүргенде, мен Журналистер Одағының төрағасы етіп сайланды. Халық депутаты болдым. Осы уақытта тәуелсіздік алып, туымызды, әнұранымызды қабылдадық. Бұл кез, әрине, ерекше есте қалады. Өте бір қызықтылық, арнып қасыған кез ғой. Содан бері журналистик қызметін атқарып алатырғы Қоспаша қазақ және ұлт институтында тәжірибе

оқимын, сабақ беремін. Былтыр телескомментаторлар тобын ашқан едік, қазір сол 12 адамы оқытып, үйретіп жатырмыз. Сосын Халықаралық журналистика институтында "Қазақ публицистикасының проблемалары" деген тақырыпта дәріс оқимын.

Біздің университетте ше? - Сіздің университетте біраз дәріс оқығаным. Дәл қазір оқип жүрген жок. Онда 3-4 жылдай мемлекеттік емітхан комиссиясының төрағасы болғаным. Білмеймін, егер қажет деп тапса, журналистика факультетінде кез келген уақытта жұмыс істеуге дайынмын.

4. "Елім саған айттам, ел басы сен тында..." - Екі достың "Егемен Қазақстан" газетінде лат алысуының сыры неде?

- Жақында ғана Шерхан Муртаза сценуемді "Елім саған айттам, ел басы сен тында" деген кітабымыз жарыққа шықты. Мысалы, Қазақстан жерін адырстап пайдаланса, 1 млрд адамды асырауға мүмкіндік бар екен. Ал жер қойнауындағы қазыналарымызды қоры 10 триллион доллармен бағаланысы керек. Тағы да біздің бұрынғы адролық полигон Курчатов қаласының астында, Дегелен деген жерінде адролық дивиталте тур Сол дивиталтегі ғарышқа ұшуға пайдалануға болады. Ол ұзаққа шыдады. "Қаспий-Арал каналы салына ма?" - деген мәселені де қозғаған едім. Осының бәрін Шерхан оқип, "Қамағаш хат" деп мақала жазды. Содан әрі қарай жалғасып кетті. Анау-мынауа жеке мәселелер емес, қазіргі реформа, ауыл жазайы, экономика туралы сөз қозғалды. Енді әрі қарай жалғастыруымыз мүмкін. Ол кітаптың қалай қабылданыуына байланысты.

- Осындай оңтайлы зиятостарлық жанрды жас журналистер іліп өктейді деп ойлайсыз ба?

- Жалғастыруы керек, әрине. Бір ғана бұл емес, "Жас алаш", "Қазақ әдебиеті" газеттерінде басқа да жазушылар қалам теріп жүрді. Бір кездері Ер туралы мәселелерге байланысты М.Ғабдуллин М.Әуезовке арнап хат жазған. Жазушылар негізінен мәдениет және тарих туралы пікір алысады. Ал жастар болса, өздерінің болашағы туралы, тәрбие жаны, әркім өзінің дегенісіне, біліміне қарай ой қозғайына болады.

- Журналистер Одағына жастар мүшелікке алынып жатыр ма?

- Журналистер Одағына жастар алынып жатыр. Бірақ қазір самарқау Өйткені барлық шығармашылық одақтардың жағдайлары қиындау. Бірнә арнайы қаржы бөлініпті, соған байланысты біраз мүмкіндіктер бар еді. Көптеген жолдамалар, тіпті машина алуға болатын Қазір қаржы жоқ. Жағдай қиын. Жақында журналистер жыналып, кеңес өткізілгені. Онда мына қаржы мәселесі төрелірек қаралған болатын. Жалпы, оларға өтемі деген жандарға жол ашық.

PS. Менің білітімді Камал Сейтжанұлы - инерттан ғылымының қандыдай Жалпы-публицист, өнер және журналистика жөнінде оншақты кітаптың авторы Гуманитарлық ғылымдар академиясының талық мүшесі, Қазақстан Журналистер Одағының төрағасы Ұлан ҚАСЫМБЕКОВ, 2 курс студенті.

"Қазақ университеті" газеті киелі қара шаңырағымыздың жылнама кітабы іспетті. Сондықтан бұл басшылымын көтерер жүгі де салмақты. Біздің газетте небір белгілі-белгілі адамдардың қаламы катаяған, осы басшылыма олардың шеберлігі шыңдалған. "Елу жылда - ел жаңа" деп қазақем бекер айтпаған, сол жаңару процесінде талай-талай жолдардан өткен қасиетті оқу орнымыздың тарихы осы бір алақандай ұнпақта інжу-маржанды тізіліп, сыр шертіп тұр. Университет ғалымдарының тауымды зерттеулері, болашақ Мәжандар мен мен Мұхтарлардың сырлы дүниелері, жас журналистердің публицистикадағы алғашқы қадамдары осы газетте жасалатыны жасырын емес. Басшылым да оларды өманда қолдап, қолтықтарынан демеп отырады. Біздің газеттің мұндай илі шаруалары жөнінде әлі талай зерттеулер, дипломдық жұмыстар, тіпті диссертациялық еңбектер жазылар деп ойлаймын.

Газетке бас редактор болу оңай емес. Барлық жүкті, "рахметті де, лагнетті де" өзін көтеруге тиісің. Корректордың жұмысынан бастап, бүкіл басшылымың бұге-шігесіне дейін қадағалайсың. Студенттердің, оқытушылардың "қол еңбегін" редакторлық сүзілген өткізіп, тек дәмділерін жариялауға ұсынасың. Мұндайда, әрине, аса білімділік қажет. Оның үстіне үлкен ізденіс, ерінбейтін еңбек және табиғи дарын керек.

"Қазақ университеті" газетінде мен басында тілші қызметін атқардым. Сосын редактордың орынбасары болдым. Одан барып, бас редактор жұмысын 4 ай атқардым. Аз ғана уақыттың ішінде бұл үлкен тарихи оқиғалардың куәсі болып үлгердік. Мәселен, біздің мекен-жайға Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев, Италия Президенті Оскар Луиджи Скальфаро, Әзірбайжан елінің президенті Гейдар Алиев сияқты ресми адамдар да басын тіреді. Осындай естен кетпейтін тарихи күндер, ұмытылмас кездесулерді бұл газет бетіне шығарып отырдық. Сонымен қоса жоғарғы оқу орнымызға өнер мен әдебиет қайраткерлерінің келуі - үлкен мәртебе. Мысалы, адамзаттың Айтматовы атанған Шыңғыз Айтматов студенттермен кездесіп, "Қазақ университеті" газетіне өзінің қолтаңбасын қалдырды. Тағы бір қызықты жайт: біздің журналистик шеберлік және әдеби редакциялау кафедрасына арнайы келген француз қызы, жас ғалым, этнолог, полиглот Светлана Джексон жайында да мақала жазып, газетке жарияладық. Газеттің қызықты шығуы үшін оқырмандар аудиториясымен, басқа елдермен тілсі байланыс қажет. Сондай бір сәті түсіп, Бішкекте өткен студенттер конференциясына барып қайтқан едім. Ол жақтан да журналистик қоржынды қолтаңбанып қайттық. Алматыға оралысымен қырғыз баспасөзі туралы материалды, қырғыз студенттері жазған мақалаларды бір нөмірге жарияладық. Мен үшін "Қазақ университеті" газеті үлкен бір баспалдақ іспетті. Бәріміз де осы газеттің қалапының астынан шықмақшы жоқ па?

Бақытбек Атаев, газеттің бұрынғы редакторы.

Қазақтың белгілі тарихшысы Мәмбет Қойгелдиевті оқырмандарымызға таныстырып жату артықтау болар еді. Дегенмен, ұлттық тарихымызды жасауға сәбілі үлес қосып жүрген зерттеушінің еңбегімен басылас өз арқылы, өзінің кітаптары арқылы жақсы таныс көпшілік қауым оның қайда қызмет ететінін біле бермеуі мүмкін.

Тарих ғылымының докторы, профессор Мәмбет Құлжабайұлы Қойгелдиев қазірде Әл-Фараби атындағы Қазақ Мемлекеттік Ұлттық университетінің жанындағы Жоғары оқу орындары мұғалімдерінің білімін арттыру институтының директоры, әрі университетіміздің тарих, археология және этнология факультетінің "Қазақстанның жаңа заман тарихы" кафедрасының меңгерушісі. Осындай жауапты жұмыстарды абыроймен атқарып жүрген белгілі тарихшының кітап шығаруына қызығушылық танып отырмыз. "Тарих тағлымы не дейді" атты кітабының және жылнамалар жинағының "Түтас Түркістан идеясы және Мұстафа Шоқайлы", "Тарих көгілдегі ұлы бетбұрыс" атты еңбектері кезінде оқырмандардан әділ бағасын алды. Өзінің әріптесті танығандары Талас Омарбековпен бірігіп жазған "Тарих тағлымы не дейді" атты зерттеу еңбегі де күндіз дүниелердің бірі. Бүгінгі әр бір қазақ елі де қоғамымыздан өзінің ұлы күрескер ретіндегі асқар орын ала қоймаған Әлихан Бөкейхановтың асқар таудай алып тұрған екендігіне тарихшы М.Қойгелдиевтің құрастырып, жарыққа шығарған, кезінде жариялауға тиым салынған еңбектерін оқу арқылы көз жеткізе аламыз.

Бір сөзбен айтқанда, Мәмбет Құлжабайұлының тарих аяқатына суаған елге бергені айта қаларлық.

Соңғы жылдары үкіметіміз тарапынан тарихымызды қалыптастыруға көбірек көңіл бөліп келеді. Наурыз айында елбасымыз Н.Ә. Назарбаев зиялы қауыммен кездесіп, әр саладағы шығармалық еңбектерін, әсіресе тарихшылардың қызығушылығын қанағаттандыруға бағытталған бәрін білдірді. Соған орай көкейімізде қордаланған сұрақтарға жауап алу үшін көпшілік қауымның іздеп жүріп отырған тарихшысы М.Қойгелдиевпен сұхбаттасуды жөн көрдік.

Гүлжан Ескендір: - Соңғы жылдары тарихымызды түгелдене көбірек мен беріліп жүр. Биылғы жылды Елбасымыз "Халық бірлігі және ұлттық тарих жылы" деп жариялауға осының айғағы. Осы орайда қолға алынып жатқан ауқымды шаралар туралы айтып өтсеңіз.

Мәмбет Қойгелдиев: - Президент Н. Назарбаевтың соңғы екі жылды тарих жылы деп жариялауы, әрине, мемлекеттік дербестікті орнықтыру, соған сай қоғамдық сананы қалыптастыру қажеттігінен туған шара. Бұл табиғи және орынды әрекет ретінде бағалануы тиіс. Өйткені кезінде тоталитарлық идеологиялық аппарат өз мүддесіне орай мақсатты түрде қалыптастырған көптеген "құндылықтар", "нұсқа" біздің санамызда әлі де болса үстемдік құрып келеді.

Ескі тоталитарлық биліктің идеологиялық шырмауынан құтыла алмай жүрген отандастарымызды

Халық бірлігі және ұлттық тарих жылы

кейбір ғалымсымақтар (ал, шын мәнінде белгілі бір идеологиялық орталықтардың жалдамалы немесе сәтсізес құлдары) аяғынан шалып, тіршілігін қағып, еңесіні көтертпейге күш салуда. Бұл ғалымсымақтардың бір тобы бүгінгі мемлекетіміздің

алады. Олар түрлі ауырталыққа толы 20-30-жылдары-ақ қажет қаржы бөліп, өздеріне тиімді вариантта тарих жасауға кірісіп кеткен еді. Бізге, әрине, "өзімізге тиімді" тарих жасау жолына түсуің керекі жоқ, ал бірақ

М.Қ.: - "Ө" дегенде көзге көріне бермейтін ілгері жылжулар тарихшы қауымының арасына да жетті. Отанымыздың тарихын зерделеуге ғалымдардың жаңа жас толқыны еніп келеді. Қазіргі кезде тарихи тақырыпқа қалам тартып жүргендердің қатарының көбейгеніне

М.Қ.: - Мен өзін ісалапмен Өзбекстанға барғанымда, Ташкенттің орталық аландарының біріндегі Әмір Темір ескерткішін көріп қызыққан едім. Бізде неге Кеңесарыға ескерткіш орнатпаса деген ой да қыла беріп еді. Мұндай шаралар біздің саяси қалыптасуымызға әсер ететін факторлар. Әрі бұл болашақ ұрпақ үшін де керек факторлар екендігін де естен шығармауымыз керек.

Г.Е.: - Өзіңіз басқарып отырған Жоғары оқу орындары мұғалімдерінің білімін арттыру институтының жұмысында аяққа оралғы болып жүрген қандай проблемалар бар?

М.Қ.: - Біздің бұл институт бүкіл республикамыздағы жоғары оқу орындарының мұғалімдерінің кәсіби деңгейін арттыруға ықпал жасайтын бірден-бір мекеме. Жалпы, жұмысымызда негізгі екі бағытта жүргізіміз: оның бірі - мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтеру, екіншісі - олардың ғылыми жұмыстарына консультация жасау. Бұрын кеңестік жүйе кезінде облыстардан оқу курсынан түсетін оқытушылардың жол ақылары берілетін, тіпті еңбек күндеріне жалақы төленетін. Қазір мұндай мүмкіндіктердің бірі де жоқ. Әр оқытушы келісі келсе, тек өз есебінен ғана келе алады. Бірақ бұл есіресе неғұнбастан келген оқытушыларға тырысамыз. Диссертация жазып келсе, талқылаймыз, кенес береміз, бақтауға ғылыми кеңеске ұсыныс жасаймыз. Бұл айта айтқанда, өз есебінен келгендерге көмегімізді аямаймыз.

Жоғары оқу орындарында берілетін білімнің сапасын арттырып отыру үшін, ондағы оқытушылардың білімін жетілдіруге жеткілікті көңіл бөлу керек.

Г.Е.: - Өткен айда Н.Ә. Назарбаев ел зиялыларымен үлкен жиын өткізді. Осы басқосудан көңілге не тұйданды?

М.Қ.: - Президентінің осындай кездесу өткізіп тұрғаны жақсы. Себебі зиялылар мен үкімет арасында диалог болып тұруға тиіс. Менің осы басқосудан байқаным - біздің зиялы қауымымыз өз пікірлерін ашық, бұкпесіз айтуға баатылдықтары жетпейді. Әлі де жалтақтау басым. Зиялылардың негізгі функциясы халықтың мүддесін тап басып, тиіс білу және соған орай өз пікірлерін бағыл айту болуға тиіс. Бірақ зиялылардың қалыптасуына қарап билік басындағылардың "шексіз күдеріне" туған жиықтық пен үрейден әлі де ырыла алмай келе жатқандығы өкінішті.

Г.Е.: - Бізбен өңгімесізге уақытыңызды бөліңізші деген рәхмет.

Өңгімесімен - Гүлжан Ескендір, журналистика факультетінің 3 курс студенті.

Төл тарихқа лап қойған кезең

тарихи негіздерін жоққа шығаруға тырысса, екіншісі "социализм", "интернационализм" сияқты концепциялардың болып шығуына себепші болды. КПСС-тік варианттарын қазақ жұртына әкелген трагедиялық салдарын тоңмайындыкпен қолдағысы келмейді, ал өз бетінше, ойлау қабілетінен айырылған үшінші бір тобы жаңа мифтік мазмұндағы концепциялар жасамен әуестеніп жұртты жаңа шырмауға тартып жүргені бар.

Міне, сондықтан да ұлттық тарих жолында мүмкіндіктерді пайдаланып, атқарылуға тиіс шараларды, Президент белгілегендей, өз дәрежесінде өткізе аласақ, әрине, тиімді көп шаруа біткен болар еді.

Г.Е.: - Өткен жылды жаппай қуғын-сүргінге ұшырағандарды еске алу жылы деп, айғайлап-ақ өткіздік. Бұл айтулы шара өз дәрежесінде өтті деп ойлаңыз ба? Тарихты ретінде бұған қандай баға берер едіңіз?

М.Қ.: - Ел Президенті соңғы жылдары ұлттық сананы қалыптастыру ісіне үлкен көңіл бөліп отыр. Өткен жылды да, биылғы жылды да төл тарихымызға арнауы осының айғағы. Бірақ осы идеяны іске асыру механизмі ойландырылмаған. Қазақстанның, қазақ жұртының Ғылыми тарихын жазу ісіне мемлекеттік маңызды бар шара ретінде қарау керек. Бұл ретте айта кететін бір жаңа, бізде бұл шараларды өткізуге арналған мемлекеттік бағдарламамыз жоқ. Тарих жылы деп айдар таққан соң, оны өз дәрежесінде өткізу үшін, меніңше, тарихшылармен ақылдасып, олардың пікірлерін ескере отырып, бағдарлама жасақтаса дұрыс болар еді.

Мысалы, бүгінгі жас ұрпақ Мұстафа Шоқайлы, Мұхамеджан Тынышбаев, Әлихан Бөкейханұлы, Жақып Ақбаев сияқты тұғыры биік тұлғаларымыз кескін-көпін білмейді. Бұл үшін оларды кінәлауға болмайды. Оған өзіміз кінәліміз. Өйткені бүгінгі күні оқу орындарында көрнекі құрал ретінде пайдалануға бізде әлгі арыстарымыздың портреттері де жоқ. Өткен жылы осы мәселе бойынша Ақпарат және қоғамдық келісім министрлігіне әдейілеп барып, министрдің орынбасары Әлібек Асқаровқа жолыққанмын. Сонда ол мемлекеттік баспалардың біріне тапсырыс береміз деп шығарып салған еді. Сөйтсем, бұнысы құрғақ үзеде ғана болып шықты.

Нақты істен гөрі басшы қызметтегілердің құрғақ дабыраға бейімдеу келетіні қарныңды аштырады. Бұл ретте біздің үкімет орындарына болысшыкер ұлт бола

халыққа көптен күткен ғылыми тарихын бертеп ұмтылу бұрышымыз

Г.Е.: - Қазіргі кездегі жоғары оқу орындарындағы Қазақстан тарихын оқыту жүйесі көңіліңізге қона ма? Әлде "өтпегенайлар" бар ма?

М.Қ.: - Соңғы уақыттарда жоғары оқу орындарының оқу процесінде "Қазақстан тарихы" пәнінің алатын орны ерекше болып отыр. Мемлекеттік тәуелсіздігімізді нығайта түсу жағдайында болашақ мамандардың кәсіби және жалпы мәдени дүниетанымның негізінде өз Отанының, мемлекетінің тарихы жатуы керек. Бұл бағыттың ең үлкен "өтпеген-айымыз" - осы уақытта дейін жоғары оқу орындарына белгілі бір жүйедегі типтік оқулықтың жоқтығы. Сонда бұл - "Әр молда білгенін айтып жүр" деген сөз.

Осы оқулықтың орнын тоқтыру үшін "Қазақстан тарихы" бойынша республика жоғары оқу орындарына арналған типтік оқулықты даярлатып, авторлар коллективі анықталып, Ғылыми кеңесте талқыланатын келіспі. Бұл еңбек биылғы жылдың соңына таман дайын болуға тиіс. Оқулықты даярлау ісіне тарих факультетінің деканы мен Қазақстан тарихы кафедраларының меңгерушілері тікелей жауап береді. Жақында мен мынадай жайдан күөсі болып, жағамыз ұстағаным бар. Өзіміздің тарих факультеті 4-курсының студенттерінен (орыс тобында оқитын қазақ балалары) Мұстафа Шоқайлы кім екендігін сұрасам: "Бізде ондай адам лекция оқымайды", - деп жауап берді. Бұлар да уақыттан соң тарихшы деген мандамық алып шығатындар. бұл - біздің үлкен қасіретіміз.

Г.Е.: - Қазіргі мезгілде оқу жүйесі рейтинг әдісінің енгізілігіне өкп болса қойған жоқ. Дегенмен осы әдіс болса қызығарушылар тыбылып жатыр. Үстас ретінде бұл төңіректігі пікірдің білесіз деп аяқ.

М.Қ.: - Рейтингі әдісі, меніңше, ең қолайлы әдіс. Біз жанауы жатырмауымыз керек. Өйткені іденіс болған жерде ғана сапалы білім болады. Таптырып болған ескі әдістен қашқан дұрыс. Мүмкін рейтингтік жүйе кейбір жекелеген факультеттің ерекшеліктері есепке алынбаған шығар. Бірақ, жалпы алғанда, ескі қалыптасқан әдіс пен рейтингтік әдістің арасы жер мен көктей.

Г.Е.: - Соңғы уақытта баспасөз бетінде дәлелсіз дәйектерді алға тартып, фактілерді бұрмалап, тарих тақырыпқа "жазылшап" көбіей кетті деген пікірлер айтылып жүр. Бұған не дер едіңіз?

тек қана қуанымыз керек. Бұл уақыт талабынан туындап отырған процесс. Ал шінара кейбір жас тарихшылардың жіберіп алған қателіктерінен ұлттық тарихымыздың бұғанасы кияса бекімеітіні белгілі. Ештеме істемеген адам ғана қателеспейді.

Қазіргі кездің өзі халықтың өз тарихын жасауға қуана лап қойған кезі. Жетпіс жыл бойы өз ұлттымыздың тарихынан өзіміз "қорқып" келдік. Бүгінде ешқандай идеологиялық бақылау жоқ. Сондықтан да мүмкіндіктері пайдаланып, ұлттық тарихымызды зерделеуге кез келген адамның араласқаны өбден күпталарлық. Әрі бірді-екілі тарихшылардың қателесуінен жалпы жаңсақ пікір қалыптаспасы белгілі.

Бірақ кейде қате пікірді үлкен тарихшылардан, дуалы ауыздардан естудің, қатты қынжылып қаламыз. Мәселен, тарих ғылымының докторы Данилевскийдің "Түркілер өркеніте жасаған жоқ. Олар "Құдайдың қамшысы болған" деп кесіп айтуы, түркілердің адамзаттық ақыл-ой тарихындағы үлесіне көзін жұмып қарауы өкінішті. Осы орайда, біздің университетіміз және оның жанындағы Били жетілдіру институты (ИПҚ), Қазақстан Республикасы Білім, мәдениет және денсаулық сақтау министрлігімен бірігіп, "Түркілер өркеніте тарихы, бүгінгі жағдайы және болашағы" атты халықаралық конференция өткізуді жоспарлап отырмыз. Оған Түркияның, Американың, Италияның, Қырғызстанның, Өзбекстанның өкілдері қатысады. Конференцияны мамыр айының 21-23-і аралығында өткіземіз деп белгіледі. Бұндай үлкен шараны өткізудегі негізгі ойымыз басқа елдердің өркенітетін жоққа шығару немесе олардың бағасын төмендету емес, басты мақсатымыз - түркі халқының әлемдік өркенітетке қосқан үлесін айту, бізде өркенітетің болғандығын көрсету.

Тағы бір айта кететін жай ҚазМУ-дың "Хабаршы" атты ғылыми журналының жекеткі бір саны түгелімен осы конференция материалдарын қамтитын болады.

Г.Е.: - Көпші өзбек халқы өздерінің тәуелсіздігінің негізін қалаған Әмір Темірге арнап үлкен ескерткіш орнатқандығын оқып-біліп жүрміз. Ал, біздің ұлттық тәуелсіздігіміз үшін күрескен Сырым, Кенесары секілді арыстарымыздың есімдері атында ең болмаса көше де, даңғыл да жоқ. Осы орайдағы салғырттығымызға не деп уәж айтар едіңіз?

Көнекөз кітап сөйлесін

XII және XVII ғасырларда орыс мемлекетінің және сол кезде қазіргі қазақ сахарасын жойып ұлыстар мен халықтарын, ұлттарын мекен-ұрағын қиратты, белгілі ғалым Б. Рыбаковтың (башылығымен жазылған) оқулықтарымыздың таныс бізге осындай қатты ұрса дауысы жететін екі жұрттың ертегісі анық айтылған: алғаш-қосындыда ХҮ ғасырдың аяғында тұрғындары Атыбұлаққа қарай көрнеді. Мөл 1562 ж. Лопнаны шыққан. Ватіне біреушіл қыстық қызыл. Георгий Сиверге арналған ағылшын Англия Дипломатиясының Россия, Москва және Татарстан бөлімі" еді. Ал Қазақстанда ХҮІ ғ. иезуиттерінің жазуы белгілі бір дәрежеде "Үлкен Сырбыл кітабы" да сөзінше пікір деп айтылып, бұл кітап 1627 жылы Москвада

Радри приказында дүние келтіні: Аталым еңбек кірсе білім мен Орыс мемлекетінің жоғалтп қарпалышы жазулар мен бізге оқу материалдары еркін-тегілігі сипаттағы негізгі бұтанып басыл бірестірген. "Еса саясаты" және "Далалық Үлкен Сырбадан" құралып 1627 ж. қалаға жоғалғандықтан, "Үлкен Сырба кітабы" аса күндіз тарихи деректеме екендігін білді. Ғылыми көпшілік оның ХҮІІ-ХІХ ғ. жазалған кітабын қырысқан, басты-басты 8 редіканымын жасады біледі: "Үлкен Сырба кітабы" 1775 ж. алғаш рет Н.И. Новиков "Москва мемлекеті, оғандар, тарихтары, мұрадар, кеңестер және ондағы шұраттарды, олардың қашықтықтарын қиратетіні қырысқан Радри иезуиттерінің" деген атпен жарияланды. Осы жерде СУ Ресейдегі 1701 ж. тақырыптың

1882 ж. Санкт-Петербургте басылған "Сырбыл сыба кітабы" "Үлкен Сырба кітабының" күрделі бөлімдерінің бірі екендігін жөні Ресейге сыйластығын үлкен бір бөліп қызықты жариялаушы қолданылды.

Сонымен "Үлкен Сырба кітабына" қалай даласы, қала жері туралы не айтылды? Н.К. Сербианның редіканымын 1930 ж. шыққан екі ретін тарихи деректеме Қазақ сұрағына қатысты мағлұматтарды бірнеше ескеріп отырғанын

"Тарихи мен Өзбекстан ар. Әб. Әбдірамановтің, Юсуп және Сір ақыры Нұралы Әліев, Ала ордаһа деген (да Петең ұры) және ышпелі Қазақ орысқа (Н.И. Новиков Қазақ орысқа және Үлкен Нұрбайының қалағы және Бөсер мен

Өз атымыз озсын

Біздің ұлттық университет - өзін өзі басқаратын автономиялы оқу орны. Қазақтың бетке шығар қаймағын қындайтын бірден-бір жоғары мектеп десек те болғандай. Сондықтан да қасиетті қараша айының алғашқы күндері, халықаралық қоғамдастық таныған университеттермен қарым-қатынас жасап, білім және тәжірибе алмысқ, өз ісін жыл сайын ілгерілетіп келеді. Осы айдан ауқымды байланыс жасап, өзіндік қарым-қатынас жасап, білім және тәжірибе алмысқ, өз ісін жыл сайын ілгерілетіп келеді. Осы айдан ауқымды байланыс жасап, өзіндік қарым-қатынас жасап, білім және тәжірибе алмысқ, өз ісін жыл сайын ілгерілетіп келеді.

Сұрақ - Сіз университетіңіздің ректорлығын тілдер және халықаралық байланыс жөніндегі проректорысыз, яғни, осы саланы қырғи-сабынды дейін жаксы білесіз. Ендеше, осы айдан ауқымды байланыстың бағыт-бағдары қандай, әлде оны контексте бірбөліссіз?

Жауап - Халықаралық байланыс жөнінде өз еліміздің болса, бағыт-бағдар қолпанысын тіл ТМД және ырақ шет елді өз бетімен ұстау университеттеріне қарайтын. Біз өз алдымен оларға ғылым мен білімнің теориялық және тәжірибелік деңгейіне назар аударамыз. Соған кейін барып қана қарым-қатынас жасаудың алғашқы қадамдары басталады. Біздің университетіміздің өзіміздің 24 танылған университетпен қарым-қатынас бару, әрі олармен үзбей байланыс жасау тұрамы. Міне, екі апта болды, Польшаның Варшава, Познань, Лодзь университеттерімен де сондай келісім-шартқа қол қойылды. Көптеген мәселелер төңірегінде пікір алдысыз. Біздің оқу орны әсіресе Түркияның Анкара университетімен, Азияның университеттерімен өте жақсы қарым-қатынас жасауда. Жақында Польшаға барып қайтып, маңындағы мәселелер туралы ақпарат алдысыз. Соның бір көрінісі біздің студенттері Польшаның Познань студенттері бізге келіп білім алуға. Қазақ университетіміз оқушыларымыз оңда барып дәріс оқыса, поляк әріптестеріміз мұнда келіп лекция жүргізе.

Қазір әрбір келісім-шарттың формасы мән-мазмұны толық болуын қарастырамыз. Өзара байланыстың студент, мұғалім, білім алушыдан басқа жақтары да бар екенін естен шығармаймыз. Ғылым жұмыстар, әдістемелер, қолданбалы алым-берісін жолға қоюға келісім-шартқа қол қойылуы өте маңызды. Осы жағына кітапхана директоры Е.Б.Жатқанбаевтың ауыз толтырғандық іс атқарады. Оның үстіне ғылыми еңбектері бізге жарыя және терісте жауап да келісім-шартқа қол қойып, бір қарағанда, көзге бірдей, бірақ осындай кімшестік бөлшектерден үлкен дүние құралады емес пе?

Бір қынжыларлығы, ТМД мемлекеттерінің университеттерімен қарым-қатынасымыз әлде оқуға дайы болмай тұр. Сол себепті қырғи-сабынды бей Өзбекстанның Ташкент университетімен байланысты олар әр қызылқасқа деген ниетпен ресми хаттар алмастық, құлап баяырғаса, мамандардың басшыла келісімін жүзеге келмейді деп деп отырмыз.

Сұрақ - Жоғарыда ТМД оқу орныларымен қарым-қатынас алашақтан кеттіңіз. Оның себебі неде?

Жауап - Оның басты себебі -

экономикалық жағдай. Өзіндік біліс, мемлекеттің қазіргі алуауы. Бізге барыс-көбіне, өзмізге қажет іс-шаралары жүзеге асыруға қаражат керек. Ақша жағы тапшы...

Сұрақ - Шетел білім беруіміз мен біздің білім беру әдіс-тәсілі арасында, оқу методикасында ұқсастықтар, айырмашылықтар бар ма? Біз заманы, жас мемлекетіміз ғой. Қазақстан дипломнары шет елге жарай ма? Шет елге білуге жарай ма?

Жауап - Бұл сұрақ өте орынды. Осы сауал төңірегінде әрқилы жауаптар да бар. Айырмашылық, әрине болады. Біздің менталитетіміз басқа елдің менталитетімен сәйкес келмейді. Мәселен, біздің білім беруіміз өте ауқымды. Әлде десеңіз, біз оқу процесінде барлық қажетті сапаларды қамтымыз. Шет елмен арамызда осындай айырмашылықтар бар. Олар - Жапония, АҚШ болсын - тек бір саланы қамтыды және ауқым - қысқарып. Осындай мамандық несіне қарғанда қоғамдағы орын дайын. Әлбетте, оның басқа салалар хабары оңша толымды болмайды. Ал біздің студенттеріміз барлық саладан хабарлар-ғары өз саласына жетік. Бұл, меніңше, өте тиімді.

Келесі сұрақтың төңірегінде келетін болсақ, сол мәселе төңірегінде біраз шараларды іске асырып жатырмыз. Кезінде біздің мамандарымыз дипломнары әр елге жарамтайтын. Қазір, құндығын шыр, егемендік алғанды бері құндылығын жүргізу. Біз, әр елдің әр университеттерімен арнайы келісім-шартқа отырғанбыз. Яғни біздің мамандарымыз дипломнары шетелге, шетел мамандарының дипломнары бізге жарайды. Біз жасақтан келісім нәтижесі. Бірақ, біз екі аралықтық дипломнары қызылқасқа қайтара тексеруден өткізіміз. Өйткені олар біздің, біз олардың дипломы зерттеулерінің қаншалықты екенін білуді керек қой.

Ата-баба оқиған бұларды әлдеміз, сондықтан ТМД мемлекеттері университеттерінің дипломнары қабылдай береміз. Олар бізге қай жағдай болсын, тізі жағынан, мазмұн жағынан болсын тиімді, ұтымды.

Сұрақ - Университетіміздің және шетел докторларының дипломнарының конвертациясы қалай?

Жауап - Бұл да келісім-шартта, бағарламалық мамандық мәселе ретінде көрініс тапқан. Айтпа кететін жағдай, шетелдің

қызырасымен біздің қызырасы бірайд емес, кейбір жерлері сай емес. Айырмашылықтар да бар. Мысалы, олар докторлар пәнізді деді, ол біздің ғылым кандидаты, доктор емес. Соған кейін доктор, толық докторлық, біз біздің ғылым докторы дәрежесінде. Мұның бәрін біз рет-ретімен қабылдаймыз. Әр қабылдағанын, қабылдамағанымызды аралықта жасаған келісімдерге байланысты. Мұнда да қайтара тексеруден өтіп қабылдаймыз.

Біз бұл әреде де ТМД мемлекеттерінің докторлық дипломнарының келеріне қабылдай аламыз.

Сұрақ - Өзіміздің ана тіліміз төңірегінде көптеген проблемалары біздің боларсыз. ТМД және шетелден келгендер Қазақстанда кандидаттың минимумы неге қалай тілде тапсырмайды, неге орыс тілінде тапсырады?

Жауап - Бұл сұрақ проблемалық екені рас. Бірақ келген кандидаттың қорғаушылар, докторлық болсын, ең адаммен қазақ тілін жақсы меңгеруі тиіс. Бұған қыл уақыт керек. Тағы да айта кететін жағдай - қазақ тілінде әдістемелер жеткілікті қасы. Яғни мұның бәрі - қиындал, доктор болсын, оған қиын тиеді. Әдістемелердің оқулықтарының барлығы дерлік орысша. Кандидаттың минимумына тапсырушы оқулық, әдістемелеріміз орыс тілін таңдаса, біз оған қалай келетін болармыз?

Дегенмен бұл мәселенің бөлшегі іске асыған шаралардың қатынасында тұрақты айналып.

Сұрақ - Ақын тамыс мұрасында, келген оқырмандар қан жерге орналастырылған. Оқулардан алаша өт басқан претегіде, сөз ауаны қандай мәселелерді қамтыды?

Жауап - Қонақтарды қабылдау, ұйымдастыру - барлығы белгілі. Ол жағынан екі ұлғайттық. Студенттерден бастайтын Таныс-біліске, сонан-ақ оқуға келген шетел студенттері арнайы жатақханаларына орналастырамыз. Олардың орнағанын жер - біздің университеттің 15-жатақханасы. Ал теориялық және тәжірибелік біліміз артыры, алмасу жағынан келген ТМД және шетел оқушыларына жатақхананы бір қабаттан қонақ үй ашақбай. Оларды сонда тұрғызамыз. Жатып жерлерінің жайлы, қонақшы, нағыз болуын қарастырамыз. Ал ресми сапармен 3-4 күнге келетін шетел университеттерінің ректорлары, тағы басқа жоғары лауазым иелері Алматыдағы өте жақсы деген қонақ үйлеріне орналастырамыз.

Әрине, сенді бет алғым күнделісті күнделіштің шешіміне келетін оқу-білім төңірегінде шешім шешімі табы.

Сұрақ - Сіз біраз болды экономика және құқық институтының директорысыз. Халықаралық байланысқа осы қызметіңіз келері қасашы ма?

Жауап - Қызылқасқа жеткілікті, бірақ келетін деп айта алмаймын. "Қаузынан тапқан, қар жамау" деген сөз пе. Екі құзыметің арасында айырмашылықтар бар екені дүмлетіп, дегенмен ниетіміз, қызметіміз келерінің арасында жұмысты аға қала бастырамыз. Экономика және құқық институтының директоры ретінде де біраз істің басын қайтарып, Оқу барысында компьютердің енгізуіміз. Студенттеріміз жаңа оқу құралдарымен қамтамасыз ету, жаңа кандидаттарды,

докторларды дайындау, т.б. шаруалар жүзеге асуға.

Біраз болды, құқық жағынан 3 докторлық еңбек қорғалды, тағы біреуі өңе-ңіне деп отыр. Мұндай нәтиже экономика жағынан да жеткілікті, қорғалатын еңбектерден талайы бар.

Міне, мен сіздің алдындағыға қаға бірінші Республикалық ақ озимпиадасының ізеп отырмын. Бұл озимпиада Қазақстанның 13 жоғары оқу орныларының арасында өтті. 144 талапкер қатысқан доға өте жақсы нәтиже берді. Занымыз 3 саласынан жүргізілген сайластың жеңімпаздары анықталды. Осы озимпиадада біздің университетіміздің студенттері өз білімдері мен ой-өрістерінің жоғары дәрежеде екенін көрсетті. Біздің 2 саласына 1-орынды біздің университетіміздің студенттері ады. Әлде қазылар алқасы әр жақтан келді. Бұл озимпиада университетіміздің бәсебіл де, абыройын да көтерді, сонымен қатар білім беру методикасының жетістігін анық көрсетті.

Осындай екі жұмысты қатар атқарып жатып жатып бар Қызылқасқа түзе біліп, -өріп істің нәтижесі болуына өз үлесіміз қосып жүрміз.

Сұрақ - Қазақстанның көптеген жас азаматы шетелде оқуға жүр. Ондағы стипендия, жатақхана мәселелері қалай шешіледі?

Жауап - Біз өзара жасақан шарт бойынша студенттеріміз білім алуға жердегі қолдаумен шетел мемлекеттерінде қалай жастары білім алуға. Негізінде стипендия, жатақхана мәселелеріне студенттің оқыл жатқан оқу орны жауап береді, барлық ауыртылғаны сол университет көтереді. Жатақхана орнастыру, стипендия төлеу - бәрі-бәрі сол жақтан қойнына. Біз де сөйтудеміз. Студенттері шетелге жіберері туралы, жағдайын жасауды өзінен ойластырамыз. Ал ол жасы білім алуға, талантты қар болуға ұлғайттып тілдесі. Біз де қолдауға емес, қорғалатын ғана керек.

Сұрақ - Интернет жүйесінің жақсы жақтары көрінеді. Осы туралы не дейсіз?

Жауап - Интернет қауіпті таңдағы жақсы нәтиже. Осындай технология өте қосымды, біздің жұмыс та аға бастау. Интернетте біздің халықтың, әсіресе университетіміздің мүдделерінің еңбектері, қиындары еңуе. Қандай тамаша! Кезек-кезекте шетелде әдістемелерін пайдаланғанды келсе - қыл алдында Осы Интернет жүйесінің қызыған оқып отырғандарының 60-70% біздің оқу орнымыздың студенттері. Біз - өте құнарлық жай.

Сұрақ - Болшаққа бір қыл салғанды, қандай жағдайларды қызыл қылады?

Жауап - Болшаққа біз мақалатымыз - ағам ағымды сай университет ісін қынары біраз күрделендіру. Біз дегенін өспіріп, өз оқу орнымыздың орынын әлемнің мына деген университеттерінің қасынан сайлау. Біздіңшеңнен кел еменсіз. Қазақстанда, қала оқушылармен неғамыларымыз ағым, еңбегін өлеме таңу. Ол үшін талмас тапшыны, тілсіз, білім таңу.

Сұрақ - Студент-шақирттеріңізге айтарыңыз?

Жауап - Жастарға айтарым армандаған асқарларыңызға, қиялданған қияларыңызға жеткізеді.

Айтқандық келісін, өңімізге қыл рамет.

Дермен СМАЙЫЛ.

Ежелгі түріктер және бүгінгі Сорос

Университеттің ғылыми кітапханасының қызметкерлері Сорос және Евразия қорының конференция, жылдыстарына белсенді қатыса отырып, 12320 долларлық грантка ие болған еді.

Бізге берген осынау сыйлық нәтижесін оқымдарымызға толығымен таптырамыз мақсатымын, тауда үлкен кітап көрмесін ұйымдастырады. Көрмесіне 350-ден астам кітап қойылды. Оның ішінде көзге ерекше түсетін - құқық және экономика саласындағы әдеби оқулықтар. Бізге қазақ тілінде де біраз әдебиет тарту етілгені белгілі. Атап өтер бір жайт - көрмеге осы аталған қордың көмегімен басылып шыққан ҚазМУ ұстаздарының еңбектері де қойылды.

Атап айтсақ, Е.Жатқанбаев және Т.Ғабитовтың "Этика бизнесті", Е.Жатқанбаев пен Е.Елмесовтің "Государство и рынок", М.Сәрсенбаевтің "Международное право", А.Қыраубаевтың "Ежелгі әдебиет" атты кітаптары қойылды.

Оқымдар талек бұрышына назір салсаңыз, ыңгерлер аралдан "Римское честное право" оқулығы туралы заң факультетінің студенттері өздерінің пікірлері мен жылы әлсіздері білдіреді. Ал Л.Гумилевтің "Древние торки" кітабы туралы тарих, археология және этнология факультетінің 3 курс студенті Ж.Арынов былай дейді:

Осы кітапты басып шығаруға ат салысқан "Сорос-Қазақстан" қорына алғашымды айтқанды, өз еліміз тарихын оқып-біліп, емітханды 5-ке тапсырдым және "Түрік қағанатының шығу тегі" атты ғылыми жұмысымыз конференцияда ойдағыдай баяндап шықтым.

Философия факультетінің студенттері "Современный философский словарь" (авт. Кемерова Ф.В.) жөнінде: "Бұл кітап бізге өте қиын көмегін тигізді. Біз бірсыпыра терминнің шығу тегін анықтап білдік", - деп жазады.

Кітап көрмесінің ашылу рәсіміне студенттер мен оқушылар, проректоры М.Орынханов, Сорос қорының менеджері С.Холматов, кітапхана директоры Е.Абылхировлар қатысты.

Нарықтық қатынастар қалағанды кезінде Сорос қорының біздің университетіміз кітапханасына беріп отырғаны осынау гранттың ішкілігі қыру артықтық етілді деп ойлаймыз.

Н.МАЛДЫБАЕВА, кітапхананың көпшілікпен жұмыс істеу бөлімінің меңгерушісі.

Первая лаборатория университета

Научная библиотека Казахского государственного национального университета имени Аль-Фараби основана в январе 1934 года. Она начала свою работу, не имея основного фонда. Переняв стоишь две задачи: обеспечить учебной литературы студентов, а также создать фонд научной литературы. В приобретении учебной литературы помогла Министерство высшего образования, поступали учебники и из других вузов страны. Благодаря усилиям сотрудников библиотеки, в фонд поступили ценные книги из частных коллекций. Произведения Аристотеля, Шекспира, Байрона, Данте, поступившие в библиотеку в 1934-1935 годах, составили основу фонда художественной литературы. Активное участие в приобретении книжной продукции принимали преподаватели университета. Поездки в Москву, Ленинград, другие города СССР привели к тому, что к концу 1935 года фонд библиотеки составил 29 тысяч экземпляров.

В 1936 году вследствие пожара погибла почти половина книжного фонда. В восстановлении створенных библиотеки принимали участие научные учреждения города, откуда поступали тысячи книг. Руководство университета выделило новые помещения.

Особенно быстро стал увеличиваться фонд с 1940 года, когда по постановлению правительства библиотека начала получать

обязательные экземпляры всех выходящих в СССР произведений печати, соответствующих профилю университета. Удельное внимание оказывали книги на казахском языке. В начале 40-х годов в фонд библиотеки насчитывалось их уже более 10 тысяч экземпляров.

Новый этап в развитии библиотеки наступил в конце 50-х и начале 60-х годов. Открылись новые отделы. Книгохранительный университет стал Республиканским методическим центром для библиотек учебных заведений Казахстана. В 80-х годах в корпус факультетов в КазУ Ураде открываются факультетские библиотеки со специализированными абонементами и читальными залами.

Определенный толчок в развитии произошел в начале 90-х годов. Именно в эти годы библиотека активно начала вкладывать новые технологии. Открывались отделы автоматизации библиотечно-библиографических процессов, прилагались к работе программисты. В результате союга библиотечной работы и компьютеризации созданы АРМ комплексов, библиограф, библиотечная отдел обслуживания, научной обработки литературы, начата работа по созданию электронного каталога.

В 90-е годы открыты отделы литературы на казахском и иностранном языках. В настоящее время библиотеке принадлежит универсальный фонд, насчитывающийся

около 1,5 млн. документов, ежегодно обслуживает свыше 16 тысяч читателей по единому читальскому билету, к услугам которых 10 абонемента в 10 читальных залах. Это одно из важнейших подразделений университета, его культурный центр.

В 1997 году получен доступ к электронной почте. В 1998 году к INTERNET. Серьезное внимание уделяется накоплению информации на электронных носителях, ведется работа по переводу казахско-ауралических материалов по истории Казахстана в цифровую форму.

Расширяется связь с библиотеками дальнего и ближнего зарубежья. С 1995 года Научная библиотека КазУ является членом ИФЛА, с 1997 года - членом Ассоциации библиотек Республики Казахстан. Ежегодно она принимает участие в международных конференциях ближнего зарубежья. Являясь одной из четырех крупных книгохранительных библиотек Казахстана, Научная библиотека КазУ включена в международные справочники, как пример "World beating".

Сотрудники библиотеки ежегодно публикуют на страницах республиканского журнала "Первый шаг" научные библиотечные материалы. Библиотечный отдел обслуживания Республики Казахстан" Серье иже внимание уделяется сбору и регистрации научных трудов профессорско-преподавательского состава, в настоящее время в базе данных свыше 10 тысяч списков их

работ. Выпускается библиография ППС.

Библиотека университета - это по возможности получить максимум информации, сделать более эффективным учебный процесс.

Она имеет фонд, отвечающий информационным запросам читателей. Это научная литература, около 600 тысяч экземпляров учебников и учебных пособий для студентов, 200 тысяч диссертаций, зашифрованных в КазУ.

Библиотека хранит более 14 тысяч уникальных изданий, основу которых составили книги Верненской губернской библиотеки-читальни, частной соборной Библиотеки Верненской мусульманской Библиотеки-читальни, частной соборной Маракусова А. Миржанова ИГ и других. Особое внимание заслуживают редкие книги о Казахстане. Это книги известных исследователей Средней Азии Н.Васеловского, А.Е.Алехтеева, Д.И.Мушкетера, П.Е.Павлова. В фонде хранится интересная по содержанию и оформлению редкая литература "Кыпчак" (и арабском языке и дания XIX века и более поздние издания, подаренные библиотеке легавенной из Нордландии. Нынешний интерес представляет издание киргизского шрифтом. Памятник кириллицы XVIII века является рукописный сборник "Уложение царя Алексея Михайловича", имеется "Арифметика" М.Лавинского 1703 года, которую М.Ю.Домоносов назвал "вратами своей

учебности". К киргизловским памятникам относятся и "Песнопение боярыни", смю около 300 лет. Уникальны по своему культурному и историческому значению книги выдающегося русского путешественника XVIII века Н.Н.Новикова "Древняя русская география". Примером исторической науки может служить классическое произведение мировой литературы и географической литературы "Описание имени Камчатки" С.Крутичкина 1755 году. Наимеязу часть редкого фонда составляют книги гражданской печати. Среди них "История государства Российского" Н.М.Карамзина (1833 г.), сочинения В.О.Ключевского, исторические монографии и издательства Н.Н.Костомарова, приважившие издания А.С.Пушкина. Бопат коллекция справочных изданий. Это "Энциклопедический словарь" издатель Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона, "Энциклопедический словарь" Гривит, словарь и энциклопедия на иностранных языках, в том числе: Британский энциклопедия (1875-1902). Представляет интерес коллекция книг мектеп, их около 1000 экземпляров. Фонд научной библиотеки с каждым годом растет и обогащается, тому порукой самокритический труд коллектива библиотеки.

Е.АБЫЛХИРОВА, директор Научной библиотеки КазУ.

Абдул-Хамид Мархабаев: "Мені парткомда қарай жаздаған!.."

60-шы жылдардың аяғына таман бұл газеттің "шылбыры" менің де қолыма келіп тіген-ді. Ол тұстарда мен - жұрфактың ассистентімін. Қоғамдық бастамамен "редактор" атандым. "Қол астыма" - жауапты хатшы. Оған жалақы төленеді.

Сондағы біздің "баспалық өндірісіміз" - бар-жоғы 2-ақ беттен тұратын университеттің көп тиражды "Қазақский университет" газеті. Көбінесе материалдар орыс тілінде кете береді. Өйткені: жариялануға ұйымдастырылатын дүниелер сол тіл арқылы келіп жатады. Оның үстіне - одан "нан жеп жүрген" жауаптышы "орыс тілді", бірақ аты - "қубыласы" Палестинаның қасында - Б.Костюк. Сондықтан да ол үшін қазақша бірден-бірденелерді берілгені, берілмегені не? Бір тыйын, ескі ақшамен!

Сондықтан да, ама! жок, өз ана тілімізде газетті "сөйлестіру" үлкен шаруа еді. Өйткені: ол кездегі студенттер де тап қазіргідей (айнымайды-ау), өз еркімен "қара жұмысына", яғни ең болмаса, университет төңірегінде жүтіріп жүріп, оперативті жаңалықтар жазаға жок қой. Оның ессіне - кілен Абай, Қасым, Қадір... Енді не істерсің? Сол "классиктердің" "алтын қаламынан туған" дүниелерді жірек көрсетуге мәжбүр болдық. Ондағы басты мақсат - қаншама творчестволық мүмкіндігі бар ортада тышқанның жабуындай газетті тек "кірме тілде" ғана шығаруға намыстанғандығымыз. Енді қазақша материалдар "қараңдайтын болды". Онда да - сол баяғы көркем дүниелер. Оған да шүкіршілік қылғанбыз...

Бұдан былай қарай газеттің аталымы менің көз алдыма сүйелдей болды да тұрды. "Қазақский университет". Ал оның бауырында қоршалып ғана, күлдей өріптермен терілген "Қазақ университеті". Осы нәрсе жегі құрттай жеді де жүрді. Бір, қазірше айтсақ, "авантюраға" бардым. Жастық ескен-ау! Қазір болса, алаңдап қарап едік...

Сол кезде жоғары күрт, әскер қатарынан қайтып келіп, кеңжелу оқып жүрген, бүтінде қазақ әдебиетінде өзіндік творчестволық бет-бейнесі айқындалған жазушы Пернебай Дүсенбинге жолығысу керек болды. Сан қырлы жігіттің әдемі сурет салғыштық та өнерін білетіміні. Соған өз ойымды айттым. Газеттің атын қазақшаға келтіру қажеттігін ол да (бақытты болғар) айтуша қаулап, қарсы алды. Әңгіменің ізін тоқтырмай, дап-дәлмен алып келді! Араб өріпінмен, жатқызып жазылған. Көзге жемі-жымыс кірмеді! Ол кезде зұрыс есеп нәрсе ғой!

Енді не істеу керек? Клише ғып шығару керек. Сол кезде ақ ескенім-ау! Университеттің өз баслаханасына тапсырғаным жок. Онда бір шатақтың

болатынын іштей сезген секілдімін. Сондықтан да "Лениншіл жас" газетінде жұмыс істеп жүрген, қазірде оқырмандарға тартымды-тартымды дүниелер беріп жүрген, жазушылығына - журналистігі, журналистігіне жазушылығы сап Қуаныш Жиенбаев еске түсті. Ол секретариатта істейтін. Мырышка, күйылатын сурет дүниелер соның қолынан өтепті. Сол ие. Ендігі шығатын газеттің болашақ атын Қуаныш ың-шынсыз күйыарды да берді. (Одан да басқа талап клишелерді факультетіміздің қадыры есепті ол "Ленжастың" есебінен тегін жасатып беріп отырғанын қазір айта беруге болатын шығар).

"Қазақ университеті" жазылған клишені газет ертен шығады деген күннің алдында жауаптышының қолына ұстаттым. Оның түсінігі суып кеткеніне де оншама мән бере қоймағаным. Келесі күні университет парткомының екіңші хатшысына шақырылдым. (Ол замандарда партия құлағын тек қана қазақ еместер ұстауы тиіс деген жазылмаған жарлық бар). Біріншісі Кузнецов пе еді, есімде жок... Ал, онан кейінгісі, соңынан (университетте ұлттық сыйлап бірсыпыра белең алайын деген кездерде "бети бері қараған") сырттай болса да жергіліктілерге бүйрегі бұрғансыған коммунист (өмірден отағасын, аруағын (!?) сыйлап, атын атамай-ақ қойайын) кеңет кабинетіне мени шақыртып алды. Қолында - бүгін жарық көруге тиісті газет версткасы. Мақалалардың әр тұстарына оқығаным, белгілер соғылған. Бұрындары мұндай, әр санда партком қарайтындай әдет болмайтын "Мұнысы несі?" деген менде де арам ой болмаған.

Шамалыдасын, әлі де орын қалдырыған, газет версткасының ең төбесіндегі ашақ жерін көзімен нұсқап: - Товариш Мархабаев, чем вызвана замона загаловка? деп суратта. Әдетте клишелер күлді тектілер оқылып, түзетіні болсаын ең соңынан салынатын. Газеттің актандақ қалған тұстарына нендей суреттер баратынын тек жауапты болған екеуіміз біла білетініміз. Газет аты алмастырылды ма, жок па? Оны ақтандықтан партком хатшысы қайдан біледі? Оны да елемеген мен:

- Первесе же номера выходили под казакским заголовком, - деп, өтірікті "ұрып" жібердім. Ондағы ойым: "Іс насырға шауып бара жатса, ректордың өзине барарым", - деген еді. Өмірбек

Жолдасбековтің сол боданшылық басым кездің өзінде де қандылығынан таймайтынын білем. Қорқып жатқан мен жок. Қай бір жалақысына көрініп барады!...

Бірақ, бұл бөленің екіңші қатпары барын мен елеметпін. Ол жөнінде марқұм, адам атаулыға әзбiрi тiмеген, өзiмнiң кафедра меңгерушiм Қайрекен (Бекхожин) бiрде өзiнiң сыбырлақырап, "ұрық қылғандай" дауысымен:

-Абдул-Хамид, осы сен байқашы. Аналар сені парткомға қарағысы келіп жатқан көрінді, - дегені Мен мұғалім деп жүрсем, тағы коммунист ескенім ғой!... Құмыстанайын дедім.

Мұндайда есіңе жылышырайтын адам түседі емес пе? Маған да солай болды. Өзіме осы оқу орнында 5 жыл бойы кураторлық жасаған жақсы ағам келді. Ол - Шериязлан Елеукенов еді. Және де тап әлгі парткомның "көкесі" - Орталық Комитетте отыр! Ала салып, сол кісіге зноладым. Бар болғанды айтытым. Несінен сөз сөйлесейтіндім білемін Бар айтамын:

- Орталық кітапханадан алғашқы тігінділерінен соны тауып ал, - деді де қандай Айтқанын істеп, сол кездегі "Пушкинқаны" тінтіп шықтым. Ылым-жылым жок. Ешқандай жерде қазақша аты атымен болмаған екен!

Не істеуім керек? Ештеңе! Мен де тым-түрсіз жүрс бердім.

Бір күні әлгі екіңші хатшы университет ішінде шыраса (кездейе болмауы да мүмкін) қалып, кабинетіне апарды:

- Вои неправильно информированы товарища Елеукенова, - деді. Не мәселе жөнінде әңгіме жүріп отырғанын екеуіміз де іштей білеміз.

- О чем? - деп, мен "есімінен тандым да" қалдым. - Я ему ничего не говорю, - дей салдым. Баяғы, өтірігімің жалғасы болсын дегенім. Ол да ары бармақ бол. Менімен жай қоштасқан болды да, мені шығарып салды. Қазір қарасам, біріншіден кураторым "төбеден" телефондаған. Одан сосын мына "ергежейілер" жым болған, екіңшіден: олардың өздері де газеттің о бастан тек қана орысша жазып кіріп тұрған тарихын білмейтілі екен ғой! Ал мен өзіме сасып...

Не де болса, әйтемір, өтірігі мен кураторым "Қазақ университеті" атын аман сақтап қалды!

Меруерт Мүсірбаева: "Қимай сені барамын"

Өнердің қиялы да қызқты жолына бет түзген, алғашқы "Қимай сені барамын" атты әнімен елдің көңілінде жүректің төбіренісіндей қалған, ойды да сырлы, назды әнімен көрермендерінің назарына ілінген қазақтың үріп ағуына салғандай әнші қызы М.Түсіпбаева эстрадалары өзінің даралық дарынын, сахналық "мінез-құлқын" таныта білді. Біз бүгін Меруерттің, Меруерт деп алдымыз да отыр.

- Меруерт, қаз тұрған жа бала да қадыман алғашқы апыл-тапылдан бастамай ма? - Сөздеріңді төркінің түсінім. Осында, Алматыда 1995 жылы театр және кино институтының музыка факультетін тәмамдап, Ф.Мүсірбаевтың атындағы мемлекеттік жастар театрына келіп, актриса болып орналастым. Содан бері осы театрда жұмыс жасаймын. Қазіргі Ф.Мүсірбаевтің "Ұлыан" повесі бойынша Қалихан Ысқақовтың "Ұлыан-Есеней" атты пьесасында Ұлыан ролін ойнадым. Ал ән жағына келетін болсақ, репертуарыма белгілі "Қимай сені барамын", "Кешір ана", "Мен сені гүмбір бойы іздегенім" атты тыңдармандар үшін сүйікті әндер бар. Бұл әндер - Төлеген Мұхамеджанов, Шәмшібай Сариев, Ұлықбек Есдаuletовтердің туындалары. Жақында Қайрат Жүнісовтің Құдайберген Қазыбековтің өлеңіне жазған әні дүниеге келді. Осы "Сен-Елес" деген әні де "Қимай сені барамын" сияқты тыңдармандардың жүрегіне өз жолын табыды деп ойлаймын.

-Өнер жолына түсуіңізге, өңші болуыңызға не себеп болды? Арман дейтін болсақ, ол орындалды ма?

-Кішкентай кезімеде әнші, биші болуды армандайтын қай қыз бар дейсіз. Солар сияқты мен де армандадым. Кішкентай кезімде теледидарға үніліп отырып, осы Төлеген Мұхамеджановтің кездесем екен, сол кісі маған әні жазса екен деп ойлап жүретінім, бірақ ешкіме айтпайтынмын. 1995-жылы оның өзімен таныстым. "Қимай сені барамын" осы кісінің әні. Өз отбасы өнерге жақын, әкем домбыра тартатын, баян ойнайтын, сондықтан шығар, мектептегі кезімінен осы өнерге жақын болып өстім.

-Туған жеріңіз, жаңуыңыз туралы бір-екі ауыз айта кетсеңіз...

-Павлодар облысының Баянаулы ауданынанмын. Ағаларым, сіңілерім бар. Қазір бөрімді ержетіп, семья құрағым. Менің мамам Рышкеш Төлегенқызы 45 жылдай мектепте мұғалім болып жұмыс жасаған, қазір дербес-зайнеткер. "Кешір ана" әні осы менің аман туралы. Папам өнер жолында 40 жылдай жүрді.

-Өнер жолы тынымсыз ізденіс қой. Жалт еткен жаңалық болмаған жерде, өнер - өлі.

-Өнерімен жалағас береді. Сәтті болды деп ойлаймын. Композиторлармен танысып жатырмын, тыңдармандарға жаңа әуендер ұсынып жатырмын. Жақында мені өміріңде жана бір үлкен жаңалық болды. Киноға түсіп шықарылдым. Сатыбады Нарымбетовтің "Опа" атты фильміне Шәмші деген әйелдің ролін сомдадым. Бұл кино сәтті шығып жатса, көрермендер өз бағасын берер.

-Жалпы, қазіргі өзіндік жастар театрының көрермендеріне не айтар едіңіз?

-Біздің театрға көрермендер көп келсе екен деп тілеймін. Өйткені қазір көрермендер тым сиреп кетті, театрыға жол бара-бара құрып кете ме деп қорқамын.

-Театрларыңыздың репертуары қандай? Көрермендер тарту үшін жақсы қойлымыдар керек емес пе?

-Театрдың репертуары бай. Классика да, осы күнгі пьесалар да, комедия да, философиялық спектакльдер де көп. Соған ағар театрың бар ресжисері Нұржан Жақылбаев, театрың директоры Досжан Жолжақсынов және Үлкен көркемдік кеңестің мүшелері осы театрың дегенін көтереміз деп тұты ұйқысын төрт бiлiп жүр. Қайталап айтайын, көрермен жағынан қиындық көрмесек, жағдайымыз онша төмен емес. Жаңа спектакльдер қойылып жүр. Мәселен, мен Шыңғыз Айтматовтың "Сократпен сырласу" деген пьесасында Нури деген қытай қыздың ролін ойнаймын.

-Жастарға, студенттерге бәрі қызық қой... "Қимай сені барамын" клипін қай жерде түсірдіңіз?

-Бұл клипті театр институтының жанында және соның павильонында түсіргенбіз. Қалай, ұнады ма?

-Клип түсіру үшін талай қаржы керек қой. Оның демеушілері болды ма?

-Жок. Бұл өзiмнiң жұмысымыз болғандықтан, қызға келістік, ақша туралы әңгіме болған жок.

-Клиптегі Жігітiңiң жабайыны ба?

-Иә, ол керемет сезілген адам. Бәрін жақсы түсінеді. Клипте бірте түскендіктен, маған көп көмек көрсетті. Өзі бишіл политехникалық институттан Мұнай және газ факультетіне тәмамдады, екінші мамандығы суретші. Ұлттық кітапханада суретші болып жұмыс істейді.

-Сізді қызғандай ма? Қазан-ақ сылдырамай...

-Семья болған соң, қызғану жағы болып тұрды. Өйткені өнер адамы болған соң, көзге көрнеміз. Бірақ бұл бір-бірімізді түсінеміз.

-Клиптегі бала кім?

-Ол бала кішкентай Мәжган, менің Анам деген құрбымын ұлы.

-Біздің бизнесмендеріміз Россия әншілерін Қазақстанға құтара тасып жатыр. Бұл туралы не дер едіңіз?

-Әркімнің талғамы әр түрлі ғой. Бизнесмендер ақша төлеп, сүйікті әншілерін шақырса, өңдерінің жұмысы, шақырса деуге қалып жок. Бірақ, бір өкініштісі, менің достарымның ішінде, өз ішімізде де талантты жастар көп емес пе? Көрек күш болса, әрине...

-Сіз неге орысша әндер айтпайсыз? Оның өзіндік артықшылықтары да бар емес пе?

-Мен мектепті орысша бітірдім, музыкалық колледжде 30 орыстың ортасында жалғыз қазақ оқыдым. Алматыға келгеннен кейін қазақ тілін үйренуге өбден зейін қойдым. Яна тілімді қазір бір қазақтық білемін. Әр халық өз ұлтының мәдениетін қастерлемесе, еска халық оны қайтсын...

-Астанаға оқуға аттандар, көңіл қалуыңызға ата-анаңыз қарсылық білдірген жок па? Богема, өнер ортасы дегендей...

-Әрине, әкем бұған қарсылық білдірді. Өйткені бұл қалада ешқандай тұмысқаның жок, Бірақ үмітім үзілмеді, мақсатым - қайтсем де Алматыдағы театр институтына түсу Арманым орындалды.

-Өнеге тұтатын адамыңыз... Кино, театр жағынан, өңшілік өнер жағынан...

-Театр өнері жолында - Досжан Жолжақсынов, Нұржан Жақылбаев, Лилия Кәденова, актерлік жағынан да осы кісілерге ұқсағым келесі, ал өңші жағынан Ирина Алдосоваға ұқсағым келесі.

-Қазіргі жастардың қандай қасиеттері бағалар едіңіз?

-Қазір жастар "Елімізді етеміздің аяғынан түру үшін олардың ролі үлкен деп ойлаймын. Елімізді алға сүйрегің соғар болғандықтан, жақ адам өз жұмысын жақсы меңгеріп, тиянақты істей білсе, еліміз өркендетіп өлет қатарына тезрек қосылады. Жастардың бойындағы бағалатыным - ұстамдылық, кәсіпқойлық, немен айналыса да - әні айтса, біл білесе де, шапшаң болса да өз жұмысының шебері болса, адал болса, етеменді еліміз алға жылжыды.

-Ең сүйсініп дайындалатын тағамыңыз...

-Ең жақсы көріп, жақсы дайындалатын пельмені, салаттар. Жолдасым Шымыкентін қазғы паулауы, лағманды жақсы көреді.

-Біздің осы аңда елуге төлтеп отырған тәзешіміз, оның оқырмандарына не айтар едіңіз?

-Газеттің пірамы, деңгейі өткен берсен. Ең қиындығы оқиғалар жазылып тұрсын дегенім. Жастардың, студенттердің, сүйікті, құрметті газет болсын. "Қимай сені барамын" - студенттер қоштасқым келмейді.

-Меруерт, бізбен сұхбаттасқаныңызға көп рақмет. Өнерің біткен керем берсін. Қадамыңызға сәттілік тілеймін. Қазақтың өрлі де нағыз қызы бозымдыға тілектеріңіз. Мәншүк ШЕШЕНХАНОВА, Бияғаш ШЕРАЛЫЕВА, журналистика факультетінің 2 курс студенттері

Студент болдым, мінеки

(Әлеуметтік ертегі)

Студент болдым мінеки, Әкеімнiң мазлы шығандық. Қалтаға теңге қалмады, Төртсайырау тыңшылал. Төртсайыс дағы білдім, Тоқи аталдым мыңмалды. Мүтақимнiң сөзі айта, Бас нәзімін пұшпындап. Бас нәзімін пұшпындап, Оң аламын жұрт өзімше. Қызға барам қырмызап. Сессия келді дегенде, Жүрек кетер сұмбал. Сыйалқымның алдында, Ұстазымын адындап. Жай жүргенде бір күні, Староста келді диклел. Заңғи мінс, басталды, тапсырғаным деп диклел. Дайымдық жок, күн тығым. Жүрек кетті дүлдүл.

Амалым жок, тамысқа, Жетп бармаған елшіңде. Успокоит етті ол мені, Қорықпа, інім, бекен деп. Біраз ғана бақыс тап. Қатырм деп елшіңде. Мен отырмын мінеки, Дөңдәр жағын бүткізсеп. Е, құзайым, бұрың деп, Жаксымыңмен өтп деп. Бұры жақсы өтпегі сон, Қиындық-ақ өтпін деп. Мақтанымның астары, Өз күшімнен өтпін деп. Сөйтпін жұртп өзімше. Киілім менің сілді. Сабая қалды адыма, Тамысқа артып сенімді. Қиял асқанға бір тосқан. Көзді қылар асерімді.

Банкатып алдым бір күні, Құлықтың ағын ирнәші. Жылдап алған "тарихи", Бір-ақ күнде өңделді. Стүгенім де кетті түсі, Ойран қылып көңілді. Ха-ха-ха қылып аңызы, Соңынан сөз терді. Бүйтпн көрген күн құрсын, Саханың-өбден берді. Алшан басқалд асау ем, Ноктаға басым керелді. Тарихтың елші тамыс ті, Талқан қылып сенімді. Танисыңды күні жок, Және дағы жолы тар. Еділді күн не істеймін, Үят, намыс қалды ма әр? Түнгімізге президи, Артым - қалдан, алдым тар.

Студенттік өңірім, Саған бітпн болдым деп. Масқара болдым-зү, үңге деп, Жеткен шығар бір қабар. Не оқыған оқу жок, Күрген күн не болар. Уақыт өтпін кеттім, Аман ақ етеп қарнағар. Аял етпін өзімше. Еңді олай етепін. Тамысы бармен сырласып, Палаз көріп етепін. Шығарымыздар оқудан, Бірине де аял депін. Ең болыпқа "ақалды", Аман бұғанан кетпемін, - деп мен біраз өз ұраым. Қолыма іс келетін, Елші сыйлап шақырдым. Киіріңді олар кеткенде.

Астында қалдым ақыдып, Қолдағы бардан айырылып, Азыстағаны-аң адымын. Сол болып тасып ашуры ем, Қым болып, нүне, ұстазым. Елмен бірік обашқа ем, Далада бітпін алдырып. Өңір астын оқу жок, Қарақты, міне, бақырдым. Бұрың бір ақшырылып, Өкіліп бітпін шар ұраым. Тамысқа сенбе, студент, - Осы болып ақталып. Өңің кесі өшпін. Тұңғыш палая отырдым. Бастарына берісің, Ісің мендей пұшпырдым.

Қалағат Әбдібайырлы, 3 курс студенті

Ныне поведайте, Музы, живущие в сених Олимпа

Наше священное ремесло
Осуществляет тысяч лет,
С ним и без света миру светло.

А.Ахметова

Профессия педагога - священное ремесло... может быть, это - состояние души. А может - призвание свыше. И когда про человека говорят "педагог от Бога", в этой фразе - и колоссальное признание профессиональной деятельности, и великая благодарность учеников.

Светлана Михайловна Сагалович - доцент кафедры русской и зарубежной литературы КазГУ имени аль-Фараби - принадлежит именно к тем педагогам, встреча с которыми запоминается на всю жизнь. И не только из-за высочайшего профессионализма ее занятий. Бывшие и настоящие студенты КазГУ, а жизни которых была Светлана Михайловна, обладают совершенно иным настроем и составили души.

Светлана Михайловна Сагалович - это камертон, от которого мы сверяем свои мысли и чувства. "Здесь тишина и промолк", - говорят ее студенты. "Который никогда не фальшивит, и потому Светлана Михайловна - это величина постоянная..."

Невозможно представить себе филологический факультет КазГУ без Светланы Михайловны. И невозможно представить сагаловича вне университета. В день юбилея газеты "Казак университеті" сотрудники редакции встречаются с людьми, чья жизнь неразрывно связана с "алым матер". Что вспоминают им в эти дни, какие проблемы волнуют их сегодня - об этом наша беседа с доцентом кафедры русской и зарубежной литературы КазГУ С.М.Сагалович.

- Светлана Михайловна, я знаю, что в Вашей трудовой книжке всего одна запись: "Казакский государственный университет". И датирована она 1960-м годом...

- Вы правы, этот записан - уже 38 лет. Окончил университет в 1960-м году, я была в начале лаборантом, потом переведена ассистентом, затем - старшим преподавателем, защитила диссертацию, и вот уже 15 лет я - доцент кафедры русской и зарубежной литературы. Я прошла все ступени иерархической лестницы, которая ведет к великому званию

Ваш никогда не хотелось сменить род деятельности?

- Никогда. Дело в том, что всю свою жизнь я не только учила других, но и училась сама. Мои педагоги были А.О. Гербасман, Е.Я. Рубинова, Т.В. Поссе, Т.К. Какишев и другие. В те годы Казакский университет и особенно

филологический факультет, был очагом не просто гуманитарного образования, но центром морально-политического, нравственного климата. Представьте, каких людей мы видели в своих аудиториях и просто на факультете: Г. Мусрепов, С. Муқанов, Х. Бекхожин, Х.Х. Махмудов...

Вспоминается, как, выйдя с кафедры казахской литературы, М.О. Ауэзов, обжав за плечи молодого Зеннуду Кабалаева, что-то говорил ему, видимо, в продолжение какого-то творческого спора или беседы, и как смотрел в будущее светило нашей филологии на гениального, мудрого наставника! Конечно, это создавало определенную атмосферу на филологическом факультете, которой очень хотелось соответствовать. И вообще авторитет КазГУ всегда был очень велик. Недаром в одном из выступлений поэтического студенческого театра "Логос", которым я проуживала свыше 20 лет, мы, отдавая дань любви родине университету, перефразировали Пушкина, выдвинув свой девиз:

"Куда бы нас не бросила судьбина,

И жизнь бы нас куда ни завела -

Все те же мы - нам целый мир чужбина,

Отечество - КазГУ, Айма-Ата!"

- Какова сегодня сфера Ваших научных интересов?

- Вот уже около тридцати лет меня привлекают проблемы связности, ставшие актуальными совсем недавно. Потому, обратившись к ним много лет назад, я могу не упрекать себя в конформизме разработки этой темы. Искренний интерес к жизни людей, чья земля стала мной родной, диктовал диапазон моих научных изысканий. Из итогом явилась защита диссертации по русско-казахским литературным связям и сейчас на подходе издание монографии. Считаю надеяться, что актуал. Вопрос ерархических проблем я предвидела интуитивно и намерена продолжать заниматься ими и впредь.

- Сколько поколений студентов в общей сложности прошло через Вашу жизнь?

- Мне сейчас вспомнился один случай, который произошел со мной в приемной комиссии. Тогда еще не было тестирования, и мы принимали экзамен устно. И вот садится передо мной молодой человек. Я беру его экзаменационный лист и вижу очень знакомую фамилию. И его спрашиваю: "Простите, у меня был студент с такой фамилией. Это не Ваш отец?"

- И представьте, молодой человек широко улыбается и говорит: "Нет, это мой дед, он учился у Вас и просил передать Вам огромный привет..."

- И Вы не поразились скоротечности

времени?

- Нисколько. Я просто очень обрадовалась тому, что "все дороги ведут в КазГУ", и пока жива человеческая память, все дороги бесlessly перед всеми нами...

- Сформулируйте для Вас для себя основные принципы своей педагогической деятельности?

- Да, безусловно. Их, пожалуй, два. Первый, в котором я слежу за замечательным профессором Кичборской, это "помочь студенту выявить все, что он знает, а не доказать ему, что он не знает ничего". И второй, который, как мне кажется, небесплоден для моих молодых начинающих коллег: расчитать выдать на то, что студенты знают меньше себя - это заране проиграть.

- Светлана Михайловна, отличаетесь ли, на Ваш взгляд, студенты прошлого и нынешнего поколений?

- У меня такое ощущение, что сегодняшние студенты учатся как бы "по черновику". То есть им кажется, что все еще в учебе, в жизни можно будет исправить, что можно будет потом вернуться к какому-то вещам и понять их лучше и глубже. Студенты прошлых поколений очень хотели знать "сегодня", "сейчас", они учились жадно, пытаясь, были очень творческими людьми.

И то, кем стали многие мои бывшие студенты, говорит само за себя. Это директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова АН РК, доктор филологических наук Ш. Ибраев, декан филологического факультета, доктор филологических наук, профессор Ж.Д. Далаева, декан факультета журналистики КазГУ, доктор филологических наук, профессор Н.О. Омашев, Н.И. Ганилулина - заведующая кафедрой русской филологии, профессор. Среди моих студентов-известные в республике журналисты и общественные деятели: А.Самойленко, С.Синицкая, Х.Кожаметов, Т.Кавтукская и многие другие. Когда идешь по Корпусу Союза писателей или наших центральных издательств, буквально не успеваешь отвечать на приветствия. Это все они - мои бывшие студенты. Мне хотелось бы пожелать и нынешним студентам найти себя в жизни, стать истинными и профессиональными своего дела, а не просто "обладателями диплома КазГУ..."

... Как сложно у студента сделать себе "не просто черновик". Одна студентка сказала: "Когда я что-то делаю, о чем-то думаю, я всегда спрашиваю себя, а как бы на моем месте поступила Светлана Михайловна? Как бы она оценила мои поступки?" И это не просто любовь к своему Учителю, это нечто большее. Это проверка себя на соответствие некой высшей Совестью, Честности и Порядочности. Это и Красоте и Великому. И особенно приятно можно считать тот факт, что все эти качества не нужно искать по отдельности. Их соединяет в себе один человек - Светлана Михайловна Сагалович.

Ж. КУДАЙБЕРБЕРОВА,

журналист.

Три кита - залог успеха

Научно-исследовательский институт проблем биологии и биотехнологий на базе факультета биологии Казахского государственного университета имени аль-Фараби был создан в октябре 1993 года. Пять лет - много это или мало для становления института, есть ли подвиги в научных разработках, тянутся ли сегодня студенты к науке? Об этом и состоялся у нас разговор с директором НИИ Султаном Тулеухановичем Тулеухановым.

- Султан Тулеуханович, с какой целью создавался институт?

- Ранее на базе факультета существовал ряд научных школ. Наши преподаватели, профессора, доктора самостоятельно занимались различными научными проблемами. Стоит заметить, что направления, по которым они работали, были приоритетными среди ученых-биологов не только республики, но и всего Советского Союза. Мы не хотели эти школы терять. Так что в первую очередь нам хотелось сохранить накопленный опыт и приумножить его. Вторая причина - это финансирование. В Советские времена все финансирование факультета проходило через научно-техническую часть. В связи с реформированием нам пришлось "отпочковаться" и вести хозяйство самостоятельно. Это помогло ускорить процесс заключения договоров, продвижения проектов и решать свою судьбу самостоятельно.

- Можно ли сказать, что проблем финансирования у института не существует?

- Если проблема сохранения и развития наших ученых школ отпала, то финансирование идет не совсем благополучно. Это очень взаимосвязано. Мы не можем сделать прорыва в науке, но то, что мы получаем, дает возможность держаться на плаву, содержать кадры и готовить специалистов. Огромную поддержку нам оказывают и ректор, и проректор университета, которые выходят на уровень министров, желая нам помочь. Основное финансирование - это гранты, которые мы получаем в результате участия в творческих научных конкурсах. Но сами понимаем: аппаратура наша очень дорогая и, даже если она сегодня считается вполне современной, то завтра может устареть не только технически, но и морально. Если нужно провести какой-нибудь уникальный эксперимент, как, например, рентгеноструктурный анализ или снимки под электронным микроскопом, мы обращаемся в соответствующие академические институты и оплачиваем работу, которую они выполняют для нас.

- По каким научным направлениям работает институт сегодня?

- В настоящее время наши ученые, сотрудники выполняют одну большую пятнадцатилетнюю научно-поисковую программу. Думаем уже и о следующем пятилетии. В прошлом году министерством науки Академии наук республики был объявлен конкурс фундаментальных исследований. Наши сотрудники выиграли восемь грантов и сейчас работают по следующим направлениям - физиологии человека и животных, ботаники и фитоинтродукции растений, биологии и вирусологии. К сожалению, многие наши разработки на практике остаются невостребованными. Выпускаем мы и журнал "Вестник КазГУ" - серия биологическая, уже вышло пять номеров.

- НИИ работает при факультете биологии, принимают ли студенты участие в исследованиях?

- У нас нет запрета для работы в лабораториях НИИ для студентов, магистров, бакалавров, аспирантов. Все, кто желает и имеет свою научную программу, могут активно участвовать в реализации тех или иных научных проблем. Самые активные студенты получают у нас и зарплату в размере чегретей ставки и подставки. Этим и уникален наш институт, он современный и мобилен. Провини себя по времени сотрудничества, выпускники может рекомендоваться в аспирантуру или докторат. Так что мы больше переживаем, как заинтересовать ребят и оставить их у нас работать по окончании учебы. Многие выпускники, узнав, какая у нас оплата труда, просто-напросто уходят в бизнес. Работают наши сотрудники как за границей.

- Вы не боитесь утечи кадров?

- Наши сотрудники работают в Венгрии, в Арханском университете США, в Иерусалимском университете Израиля. Естественно, что они в совершенстве владеют английским языком и методами исследования. Когда мы отправляли туда анкеты, то были приятно удивлены, что наших сотрудников приняли, оплатили им дорогу и они стали студентами. Но за все время их работы лишь один человек получил гражданство и остался там жить. Все остальные намерены вернуться. В нашем государстве существует ряд проблем, в то же время зарубежными коллегами наши ученые востребованы. Я думаю, что ничего плохого в такой работе нет. Они не только дают свои знания, но и набираются опыта. Это наш золотой фонд, который мы пока упрятали за рубежом. А вот когда у нас все наладится, они будут работать на благо нашего государства.

- Каким Вы видите будущее НИИ проблем биологии и биотехнологий?

- Нельзя жить без стремления к лучшей жизни. Поэтому со свойственным мне оптимизмом могу заверить вас - нас ждет прекрасное будущее. Если университет будет, есть и будет, то и наш институт есть и будет. Ведь у нас спланы - учеба, наука, производство. Это три кита успеха. У нас есть прекрасные люди, ученые с большой буквы, талантливые студенты, в общем большой потенциал.

- Вы хотите сказать, что биология может стать престижной наукой?

- Только сейчас наука приобретает ту популярность, которая должна была быть у нее и изначально. Ведь биология - это начало всех начал. Это основы и человечества, и животного мира, в общем всего живого и неживого. Перспективы у нас есть и в генетике, и в клонировании (о чем сейчас очень много говорят), мы тоже занимаемся этим. Другой вопрос, что неидеально пока не все можем. Добились даже того, что грибы вырастают разных размеров и форм, женщины в природе растут 50-60 лет, у нас в лабораторных условиях они вырастают за 5-6 лет. Так что, когда найдется вся макроэкономика страны, вернется из-за границы наш золотой фонд, будут внедряться разработки, мы займем очень прочное положение в мировой биотехнике.

П. Байтегов,

студент Заурга
многого отделения журфака

НИИ механики и математики: успехи и проблемы

1 ноября 1994 г. на базе нашего университета существует научно-исследовательский институт механики и математики. Организаторами являлись сотрудники кафедры механики и математики КазГУ. Первым директором НИИ стал Наргоз Турсынбаевич Данган, проработавший на этом посту момента образования до 1997 года. Сменил его заместитель кафедры прикладной математики, доктор наук, профессор Ш. Смангулов.

Практически все направления научных исследований НИИ ММ соответствуют названию его отделов.

Основные научно-исследовательские работы выполняются на выполнении следующих научных программ:

1. Республиканской программой научно-технической программы "Исследование актуальных проблем механики и математики для решения научно-технических проблем развития народного хозяйства и повышения уровня кадровых квалификаций" (научный руководитель - доктор физико-математических наук Ш. Смангулов).

2. Научно-технической программы фундаментальных исследований "Математическое моделирование и вычислительная математика" (научный руководитель - доктор физико-математических наук Ш. Смангулов).

3. Научно-технической программы фундаментальных исследований "Проблемы физики и механики, взаимодействие обычных процессов в газе, плазме и жидкостях" (научный руководитель - профессор Ш. А. Ершин).

В связи с учетом современной ситуации, когда от фундаментальных наук требуются практические приложения и отдача, главной целью НИИ ММ является организация научного потенциала механико-математического факультета выделение проектов для получения грантов. Пока еще рано говорить о каком-то конкретном осуществлении университетской стратегии в свете программы Президиума Республиканского Казахстана II А. Назарбаева

"Казахстан-2030", но ведь НИИ должно заниматься и заниматься исключительно научной деятельностью для решения задач государственной важности, так что труд ученых надо оценивать по конкретным результатам.

В недалеком прошлом "актуальные" темы и приоритетные направления для научно-исследовательских институтов определялись министерствами и Академией наук (они выделяли средства для исследований), а сегодня институт занимается прикладной наукой - инженерными технологиями в нефтедобывающей промышленности. Этой программой заинтересовались такие известные "киты" казахстанской экономики, как "Атырау-Мунгай" и "Казатранс" и "Казатранс". Эта же программа уже внедрена и работает в Актюбе.

Еще практические результаты, хотя бы отчасти, что математике больше подходит теория, а до практики, как правило, дело не доходит. Ярким примером является создание принципиально нового альтернативного источника энергии - регенератива "Визарды" под руководством заведующего отделом механики сплюснкой среды Ш.А. Ершина.

Еще один момент. Как известно, программа "Казахстан-2030" предусматривает компьютеризацию системы среднего образования. Уже создан координационный совет. Так вот НИИ ММ тоже ведет работу в этом направлении. Специальности института готовят различные проекты, обучение программ по предметам средних школ, а также разрабатывают программы по управлению образованием школ на уровне департаментов образования областей республики. Также имеется математическая теория по контролю качества полученных знаний школьниками и студентами. По этим программам идет процесс заключения договоров с городским научно-методическим центром ювиз

технологий в образовании для внедрения разработок в школы города Алматы.

Практически все крупные, видные ученые, работающие в области прикладной математики, информатики и механики на факультете, составляют костяк коллектива. А это подразделение составляет научную базу и немалый потенциал НИИ. Достаточно назвать несколько имен. Это академик Д.Л. Лукьянов, члены-корреспонденты ИАН РК МУ Утебаев, Г.У. Уалиев, Ш.А. Ершин, К.А. Касымов. А ведь кроме них в институте трудятся еще 25 профессором и немалое количество кандидатов наук. Естественно, рядом с такими именами быстрее растут и молодые "светлые головы".

В частности, заведующий лабораторией "Матрица", занимающийся проблемами новых информационных технологий и нефтеперерабатывающей промышленности, является очень перспективным, молодой человек, кандидат наук К.Бекеев. Его лаборатория разработала комплекс программ по обработке данных нефтяных месторождений. В этой лаборатории есть очень много магистрантов, студентов факультета математики и механики Баймуров, Абултоев, Ажгалов, Аметов, Мукешбеков и другие. Отметим и молодого, работающего в лаборатории "Компьютерные моделирование" под руководством кандидата В.И. Ширяка.

У НИИ ММ достаточно широкие и крепкие международные связи. Так, профессор А.А. Женисбаев руководит международной темой по программе "INTAS" с участием ученых Франции, Испании, Германии. Штат-квартира "INTAS" находится в Брюсселе. Соорганизатором 3-х годичного международного проекта совместно Гейдельбергским университетом (Германия) является доцент А.А. Калтаев. Многие известные ученые дальнего зарубежья работают параллельно на одном и том же тематиче, что и специалисты НИИ ММ. Выступили прекрасные специалисты в ведущих НИИ и вузах России, Узбекистана, Украины и Кыргызстана. Наши студенты постоянно ездят на учебу в Московский университет. Все конечно же способствует общему опыту и общему развитию науки.

Куда бы мы ни шли, мы несем с собой слово "безбашачи" существование НИИ математики и механики главного университета республики. Но боюсь, что в будущем году ситуация сложится так, что наши институты станут материальной базой. Маловато сказать, нет возможности финансирования. При этом ученые институты покажут, насколько велика их потенция! Искренне желаю институту цвет математики Казахстана.

П. Байтегов,

студент Заурга
многого отделения журфака

Елена КУЗНЕЦОВА,
студентка факультета журналистики.

“Қазақ” - біздің бастау-бұлақ

Ғылым қазіргі күні Европада озық дамыған, сондықтан қазақ ішіне батыс ғылымы мен өнері таралсын деген ойды сіңіру. Үйдің есігі “қазақ” деген сөзден өрліген. Ондағы мақсат - “Қазақ” газеті өз ұлтына әрі мәдениет есігі болсын, әрі сырт жұрт жағынан күзетші болсын сияқты ойды аңдату.

Мінеки, қалың қазақ: қара, төре! “Бү кім?” деп жатырмақ түрін көре.

Жас “Қазақ” жаңа талап, жарық ойды.

Келіп тұр қол қусырып сөлем бере, - деген “Қазақ” газетінің басты-басты, негізгі-негізгі материалдары жақында ғана жеке кітап болып шықты.

Халқымыздың жиырмасыншы ғасыр басындағы қоғамдық-саяси ойының серкесі болған “Қазақ” газетінің жарық көруі - мәдени-әлеуметтік өміріміздегі елеулі оқиға. Бұл ретте құрастырушылары: Ү.Субханбердіпа, С.Дәуітов, Қ.Сақовтарайың еңбектері атап айтуға татырлық. Аталмыш еңбек “Қазақ” газетінің ұйымдастырушы нәміс тұлғасы редакторы А.Байтұрсынұлының ұғарына 125 жыл толуына арналған әзірліктің ең басты қамы деп түсінеміз, біріншіден. Екіншіден, биылғы ұлттық тарих және рухани келісім жылына әкелген субелі тарту екендігіне күмән жоқ. Үшіншіден, тарихи тұлғаға ұрпақ тарапынан көрсетілер осындай құрметтің кейінгі іні-қарындасарға үлгі-өнеге болары және анық.

Той-томалақ пен аз қызықтауға, қызықтап қана қоймай, айта жүруге

жақсы... Ал мынадай сом дүниелердің қунары - мәңгілік. Деген келгенде, “тоқсан ауыз сөзден тобықтай түйіп” айтарымыз мынау: құрастырушылар кутия-куысы, ұғыл-шұғылы көп, терең қатпарлы архивтің қойнауында дамылдан жатқан сағр алынғып жарыққа алып шыққан екен.

Ендігі мәселе оның есігі-сау елге, өз оқырмандары қолдарына жетуінде болып тұр. Сөзіміздің астарын аша сөйлесек, тіліміздің ұшына оралатыны - “Қазақты” бүгінгі қазақпен қайтп тібыстырамыз? Бір келдегі ең көп оқытыл ел бұрынғыдай баспа өнімдеріне күштар көңіл тапты ала ма? Сондықтан “Қазақты” ең алдымен сөз кәдірін білетін білім ордаларына жолатқан жөн сияқты. Тіпті журналистика факультетінде оны арнайы курс есебінде оқыту да есі артықшылық етпейді. Өйткені қазақ баспасөзінің арғы-бергі тарихынан мол дерек беретін де осы “Қазақ” болғалы тұр. Нақтылап айтқанда, аз ғана ғұмыр кешкен “Қазақ” газетінің тарихы - жиырмасыншы ғасыр басына арман-үмітпен көз, күлді қалың көшінің басын іркіп, қосын тіккен қазақ халқының тарихы. Көшпелі ғұмырдың жүгі ауган тұста Ел қамы үшін белсеніп, қайрат қылған ғазиз ағалар келбетін, ар-намысын, ақыл-күшін біз “Қазақ” газетінен көреміз.

“Заманына қарай амалы” деген сөз бар. Мұның мағынасы - заманның түріне қарап іс істеу - деп жазды. “Қазақ” өзінің бірінші санында. - Төңірекке қарасақ, түнерген-түнерген бұлтар көрінеді. түбі қандай - белгісіз, не боларын

білмейміз. Нұр болып жауып, жерімді көгертіп, несібемді молайтар ма? Болмаса, дауыл боп соғып, үйімді жығып, обшинамызды шашып тастар ма? Жалаң аяқ, жалаң бас, жеңдеріміз қиысып, етектеріміз жиюсыз ашылып, шашылып, қамсыз жатқан халықпыз. Күнің не боларына көзіміз жетпей тұр. Дауылды жауын сту қолымыздан келмесе де, үйіріміз қирамай, обшинамыз ашылмай қалуына амал сту керек емес пе? Сол амалға кіруге жұртқа мұрындық болатын нәрсенің бірі - газет.

“Қазақты” шығарушылардың газет тұрасындағы, публицистиканың міндеті жөніндегі ойы қанық, әбден піскен. Олардың: “Газет - халықтың көзі, құлағы нәм тілі”, - деген формуласы осы күнге дейін мәні-маңызын жойған жоқ. Ал газеті жоқ жұрттың газеті бар жұрттардың жаңында құлағы керек, тілі жоқ мақау, көзі жоқ соқыр сықылды, қор болып өмір сүретіндігін айта келіп, олар мынадай деректер келтіреді: “1909 жылғы саянпақ қарағанды, Америкада шығатын газет нәм журналдың есімі жиырма бір мың төрт жүз отыз бес, Францияда сегіз мың тоғыз жүз қырық, Германияда сегіз мың, Италияда үш мың бір жүз жиырма, Россияда екі мың елу сегіз екен. Ең білімді нәм өнерлі халық Америка, сол Америкада газет пен журнал бәріннен де көп екен.” Яғни газеті, журналы мол елдің білігі де, білімі де мол.

Кешегі “Қазақ” газеті ата-бабамызды алдағы қауып-қатерден сақтандырып, бірлікке, ынтымаққа

үндесе, қазіргі қазақ тілі басылымдар мемлекетіміз тәуелсіздігін нығайта барлық күш-жігерлерін қосып жүр. Демек, қалың бұқараны халықтық деңгейге көтеру мақсаты сонау өткеннен, оның ішінде “Қазақ” газетінен бастау алады десек, еш қателеспейміз. Кітаптың бұрын-соңды жарық көріп жатқан ғылыми, тарихи зерттеулерден басты айырмашылығы - алғы сөздің қысқа қайыршылық, нақты берілуінде. Неге десеніз, алғы сөз кітаптың ішіндегі құнды дерек, құнарлы ояларды, оқушының, оқырман қауымының өз талғамына, өз таразысына қалдырады. Сырттан пікір таңбайды. Бұл - бір.

Екіншіден “Қазақ” газетінің қиындысына қолы жетпей жүрген көзі қарақты, көкірегі ояу халға, жинақтың құрастырылып, бас-аяғы жұмырланып ұсынылуы қоғамның рухани суранысын өтейтін даусыз. Үшіншіден, жинақ түпнұсқаға айтып түсірілмей берілген. Бұның өзі бұрынғыдай да қазақ тілдің бұрынғы жақсы жығылмай хатқа түсуіне келіп ашыды. Төртіншіден, “Қазақ” газеті көтерген проблема қазақ баспасөзінің бетінен әлі күнге түспей келеді.

Демек, тупкілікті мәселені тересінен қорғаудың түп-төркіні “Қазақ” газетінде жатыр.

Қазақ баспасөзінің тарихын әйгілейтін бұл кітап үлкен еңбек пен төзімнің жемісі. Авторлар көз майын таусынып, маңдай терін төгіп жинақтаған бұл еңбегін болашақ ұрпаққа үлгі-өнеге ретінде ұсынады.

Ал кітаптағы тарихи және танымдық құндылығын жоғалтпаған деректер, мақалалар оның бағасын жиі санап арттыра түседі.

Раушан СҮЛЕЙМЕНОВА,
журналистика факультетінің студенті.

Қоғамдық-саяси және әдеби бағыттағы бұл басылым 1913 жылы 2 ақпандан бастап Орынбор шаһарында аптасына бір рет шығып тұрған. Бірінші редакторы - белгілі ғалым, жазушы, қоғам қайраткері А.Байтұрсынұлы, екінші редакторы - күлді қазақ аты мәшһүр М.Дулатов. “Қазақ” газетінің фирмасына үй суретін салуда да өзіндік терең мағына бар. Киіз үй - киіз туырлықты халық, ал үйдің түндігі ашық, есігі жабық болуы - түндік жарық берсін, ал есіктен кім-көрінген басын суға бермесін - міне, осыны астарлы аңғарту.

“Қазақ университетінің” кешегі-бүгінгі редакторлары

1. Елеуенов Ш.Р., филология ғылымының докторы, профессор

5. Мукашева М.Т., аға оқытушы

2. Мархабаев А.Ф., филология ғылымының кандидаты, доцент

6. Султанбаева Г., аспирант

3. Қозыбаев С.К., тарих ғылымының докторы, профессор

7. Атасhev Б., аға оқытушы

4. Ысқаков Д.Ы., филология ғылымының докторы, профессор

8. Камзин К., аға оқытушы

Речи тронные, почты электронные

Прошли те времена, когда люди месяцами ждали весточки. На сцену обычной почте пришла новая коммуникационная среда - электронная почта. Немного истории. В начале 1960 годов электронная почта первоначально была названа CBMS - системой передачи сообщений с помощью компьютеров. Фирма Western Union впервые зарегистрировала торговую марку Electronic Mail в 1974 г.

Сначала электронная почта использовалась для передачи сообщений между компаниями. Со временем эта почта все более совершенствовалась. Было разработано программное обеспечение, позволяющее иметь свой ящик, который можно открыть, только набрав свое имя и пароль. Но, несмотря на все эти достоинства, работать с системами электронной почты было не совсем удобно. Например, нужно было набирать письмо строку за строкой. Если вы делали орфографическую ошибку или хотели изменить слово, то нужно было набирать текст заново. Постепенно к основным функциям систем такой почты были добавлены возможности работы с полноэкранными текстовыми редакторами и др.

Далее уже возникло первое поколение локальных сетей. Увеличилось число систем электронной почты на их основе. Возникла потребность в более крупных системах. Почему бы не установить связи с другими офисами? Этот вопрос и явился отправной точкой для быстрого развития телекоммуникационного технология.

В данное время электронная почта становится средством, интегрирующим все телекоммуникационные среды. И уже сейчас мы видим, что будущее именно за ней.

Вот и у нас в КазГУ появилась возможность пользоваться услугами электронной почты. В здании ректората открылся кабинет “Интернет”, где каждый студент бесплатно может получить нужную информацию, переслать письмо и т.д. Конечно, это здорово. Но, на мой взгляд, ничто без проблем не обходится. Задавись вопросом, как обстоят дела у нас в университете, я обратилась к исполняющей обязанности заведующей отделом Гулжан Мусаевне Мусалиевой.

Кто является организатором “Интернет” в КазГУ? Наша библиотека выделила деньги на это мероприятие. А институт ядерной физики предоставил возможность подключения к “Интернет”.

Какое у нас проблемы на данной момент? Во-первых, у нас очень маленькое помещение. Оно не проветривается. Во-вторых, мало компьютеров. Но мы надеемся на поддержку со стороны университета.

Мы тоже надеемся. Ну, а пока я побегу и все-таки вставлю замок в почтовый ящик. Авось, придет письмо из Душабег от Зарруха.

Ляля ДЖУМАКАНОВА,
студентка 3 курса журфака.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

Әл-Фараби атындағы Қазақ мемлекеттік ұлттық университетінің ректораты және журналистика факультеті.

Газетке Қазақстан Республикасының Баспасөз және бұқаралық ақпарат министрлігінде № 1242 тіркеу куәлігі берілген.

РЕДАКЦИЯНЫҢ

МЕКЕН-ЖАЙЫ: 480078, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 14 қабат, 1408 бөлме. Тел.: 47-82-50, 47-28-16.

Бас редактор - К. ҚАМЗИН; Нөмірдің кезекші редакторлары - Б.Мекеев, А.Қарғалинова; Герімші және көркемдеуші - А.БАБАСОВА;

Фотосуреттерді баспаға өзірлеуші - А.СӨРСЕНБИЕВ;

Ақылдастар алқасы: Л.ЛАХМЕТОВА, тарих ғылымының кандидаты; Ж.ДӘДЕБАЕВ, филология ғылымының докторы; З.МАНСУРОВ, проректор, химия ғылымының докторы; Н.ОМАСҰЛЫ, филология ғылымының докторы; Жарияланған материалдардағы автордың көзқарасы редакцияның ұстанған бағытына сәйкес келуі міндетті емес. Нөмір КазМУ-дің “Қазақ университеті” баспасында теріліп, басылып шықты. Бағасы келісім бойынша. Тарамамы - 1000 дана. - тапсырсы.